

1967, č. 14; J. Trefulka, HD 1967, č. 1; M. Vacík, Impuls 1967, s. 208 ●; ● ref. Šokovaná růže: š (J. Šimůnek), Mladá fronta 26. 5. 1970; ano (A. Nováková), Práce 26. 5. 1970; J. Opelík, HD 1970, č. 7 ●; L. Kundera in ant. O. M.: Kam létají labutě (1970); -GS- (O. Sus): ref. Kam létají labutě, Orientace 1970, č. 5; V. Karfík: Co člověk má (o vývoji M. poezie), tamtéž, č. 2; J. Opelík: Mikuláškův blázen-Janus, sb. Literárně-vědné studie (Brno 1972, s. 197); ● ref. Agogh: A. Kratochvíl, Čes. slovo (Mnichov) 1980, č. 10; J. Dresler, Proměny (New York) 1981, č. 2 ●; ● ref. Veliké černé ryby...: M. Suchomel, Brněnský večerník 22. 12. 1981 → Co zbylo z recenzenta (1995); J. Rumler, Nové knihy 1982, č. 39 ●; J. Hrabák in Život s literaturou (1982, s. 199); ● ref. Žebro Adamovo: F. Schildberger, Rovnost 16. 3. 1982; M. Suchomel, Brněnský večerník 6. 5. 1982 → Co zbylo z recenzenta (1995) ●; J. Kudrnáč: Dva básníci a tradice, SPFF Brno, ř. D – lit. vědná, 1983, č. 30; J. Peterka in O. M.: Čejčí pláč (1984); Z. Kozmín: ref. Sóló pro dva dechy, Brněnský večerník 31. 5. 1984; ● nekrology: L. S., Svědectví 19, 1984/85, č. 76, s. 787; J. Skácel, Brněnský večerník 15. 7. 1985; L. Soldán, Svob. slovo 16. 7. 1985; J. D. (Dresler), Nár. politika 1985, č. 9; M. Uhde, Listy (Řím) 1986, s. 205 ●; Z. Kozmín in Interpretace básní (skripta, 1986, interpretace B Žena-kamínek); J. Trávníček: Tři básníci a jeden mýtus, sb. F. Halas, spolutvůrce pokrokové kulturní politiky (1987); J. O. (Opelík): Dopis mladému básníkovi (J. Čapka O. M. z 1937 nebo 1938), Svob. slovo 31. 3. 1987; ● ref. Druhé obrázky: Z. Drahoš, Z. Kozmín, R. Svoboda, J. Trávníček, Brněnský večerník 17. 4. 1987; J. Slomek, Mladá fronta 8. 7. 1987 ●; M. Pohorský in ant. O. M.: Sóló pro jeden dech (1988); Z. Drahoš: Mikulášková poezie čtyřicátých let 1, Časopis Mor. muzea, ř. společenskovední 74, 1989; J. Peterka in O. M.: Agogh (1989); ● ref. Agogh: J. Rulf, LidN 13. 1. 1990; Z. Kozmín, Lit. revue 1990, č. 4; Z. Vybíral, Kmen 1990, č. 1 (k tomu polemika: J. Hořec, Kmen 1990, č. 3); J. Trávníček, Inicialy 1990, č. 4 ●; Z. Kozmín: Umění básně (1990, interpretace B Měsíční sonáta); J. P. Kříž: O. M., LidN 26. 5. 1990; J. Trávníček: Moravská inspirace v poezii O. M. a J. Skácela, ČLit 1990, s. 337; J. Opelík: Zauznuté verše v poezii O. M., ČLit 1990, s. 321 + Řeč přednesená... na večeru k 75. narozeninám O. M. (15. 5. 1985), List pro literaturu 1990, č. 2 + in O. M.: A trubky zlatý prach (1990); ● ref. A trubky zlatý prach: L. Soldán, Svob. slovo 22. 3. 1991; J. Poláček, Brněnský večerník 15. 8. 1991; Z. Kozmín, LitN 1991, č. 42 ●; V. Černý in První a druhý sešit o existencialismu (text z r. 1948; 1992, s. 117); J. Trávníček in sb. Česká literatura 1945–1970 (1992, Ortely a milosti); Z. Kozmín in sb. Český Parnas (1993, Žebro Adamovo); L. Kundera in Řečiště (1993, s. 92); F. Valouch: Dva moravští lyrici, AUP Olomouc, Literaria – Theatralia – Cinematographica 1 (1993); M. Zelinský: O. M. a M. Válek, SLit 1993, s. 285; D. Vlašínová: Poezie O. M. v období Května (1955–1959), sb. Časopis Květen (1994); R. Burián:

Vyvolavač, prašivec, Agogh, blázen... (o motivu démona v poezii O. M.), Tvar 1994, č. 4 → sb. Pět na jednoho (1995); V. Poledna: Rodáci, Moravskoslezský den 16. 4. 1994; J. Zarek: Tříkrát motiv trávy, SPFF Ostrava, Literární věda 2 (1995); J. Trávníček: Strašné žízňě a žhavé hlty, LidN 22. 7. 1995 + in Poezie poslední možnosti (1996, s. 150); M. Zelinský: Rok 1947 – rok Eliotovy Pustiny? (též o M. básni Vyvolavač), Tvar 1997, č. 14.

jo

Jan Milíč z Kroměříže

† 29. 6. 1374 Avignon (Francie)

Teolog, příslušník předhusitského reformního hnutí.

Podpisoval se Miliczius de Chremsir, jako českou podobu jeho jména uvádějí soudobé prameny a prameny blízké době jeho života Milíč, Milič; jméno Jan se k němu připojuje teprve od 16. století (Milíč byla zkratka pro Jana Evangelistu, „miláčka Páně“). – O M. původu, školním vzdělání a počátcích jeho dráhy existují jen domněnky. Latinský životopis, který po M. smrti napsal jeho neznámý žák, sice výslovně uvádí, že se nenarodil z urozených rodičů, pokládá se však za možné, že pocházel z rodu vladyků z Tečovic (ves poblíž dnešního Zlína); je-li tato hypotéza správná, psal se „z Kroměříže“ patrně proto, že byla jeho prvním působištěm. Studoval snad na latinské škole při biskupském chrámu v Olomouci, možná i v cizině, nenabyl však žádných univerzitních hodností. 1358–62 působil jako úředník kanceláře Karla IV. v Praze (kdy se jím stal, není bezpečně zjištěno); rychle v ní postupoval od podřízeného postavení zapisovatele listin k úřadu notáře, tj. sestavovatele a písaře listin. 1361 se stal na doporučení kancléře Jana ze Středy pražským kanovníkem, 1362 svatovítským sakristou (tj. strážcem chrámu sv. Víta), t. r. zástupcem arcijáhna Jana de Marolio (který držel úřad arcijáhna jako prebendu, aniž pobýval v Čechách). Nepřijal-li kněžské svěcení již dříve, byl nejpozději 1361–62 vysvěcen, aby mohl tyto úřady vykonávat. 1363, ořesen poměry v církvi, složil všechny hodnosti do rukou prelátů s odůvodněním, že se chce stát prostým kazatelem božího slova. Na přelomu 1363–64 se, zřejmě na radu arcibiskupa Arnošta z Pardubic, připravoval několik měsíců ke kazatel-

skému působení na faře v Horšovském Týně. Po návratu do Prahy začal kázat – zachovávaje v osobním životě nejpřísnější askezi – v kostele sv. Mikuláše na Malé Straně, později přenesl svá kázání pro nedostatek místa do kostela sv. Jiljí na Starém Městě, od 1365 kázal též latinsky pro studenty a kněží v staroměstském kostele sv. Mikuláše, od 1366 kázal kromě toho ještě německy v kostele Panny Marie před Týnem (po smrti K. Waldhausera 1369 se zde stal jeho nástupcem). 1366–73 kázal na kněžských synodách pražské arcidiecéze. M. zpočátku budil posměch neobratností, nezvyklým vyjadřováním, snad i hanáckým nářečím, počáteční neúspěch se však změnil v rychle rostoucí proslulost (u sv. Jiljí kázal M. několikrát po sobě dvě až tři hodiny a o větších svátcích byl na kazatelně téměř celý den). 1366 ukázal na Karla IV., který byl mezi jeho posluchači, jako na Antikrista. Arcibiskup Jan Očko z Vlašimi ho dal poté uvěznit a nařídil přezkoumat, zda jeho kázání neobsahují bludy; brzy však byl propuštěn, neboť cenzoři (scholastik pražské kapituly Vojtěch Raňkův z Ježova a vyšehradský děkan Vilém z Hazenburka) neshledali v jeho kázáních nic závadného. V dubnu 1367 odešel M. do Říma doufaje, že mu papež Urban V., který se těšil pověsti světce, zjeví, kdo je skutečný Antikrist. Vyhláškou na dveřích chrámu sv. Petra oznamující kázání, jímž chtěl římskému lidu zvěstovat Antikristův příchod na zem, na sebe upozornil inkvizitora, byl uvězněn v klášteře Ara coeli a vyšetřován pro podezření z kacířství. V Římu dosáhl slyšení u papeže; Urban V. ho poučil o Antikristu a slíbil mu, že bude přemýšlet o jeho návrhu na svolání všeobecného koncilu. 1368 se vrátil do Prahy. Po návratu ho zástupci žebavých řádů, proti nimž – jako Waldhauser – vystupoval, obžalovali u pražského arcibiskupa z bludů, ale žaloba byla zamítnuta. 1369 M. pobýval opět v Římě, kde chtěl přesvědčit Urbana V. o nutnosti církevní reformy, ale jeho úsilí nemělo úspěch. 1372–73 zřídil v Praze útulek pro napravené nevěstky, jemuž dal jméno Jeruzalém; součástí Jeruzaléma, který se měl stát samostatnou farností, byl kněžský dům, do něhož se M. nastěhoval s kleriky, které školil na kazatele. Kvůli Jeruzalému se M. dostal do vleklého majetkového a pak i věroučného sporu s pražskými faráři, kteří na něho poslěze spolu s představiteli žebavých řádů podali žalobu k novému papeži Řehoři XI. do Avignonu. Ten v lednu 1374 nařídil, aby

M. činnost byla zastavena a on sám byl vyloučen z pražským inkvizitorem. M. se odmítl před inkvizitora dostavit, odvolal se k papežskému soudu a v březnu se odebral do Avignonu. Zde byl po výsledku konaném kardinálem Grimaudem, který se ho ujal už v Římě, osvobozen a vyzván, aby o letnicích veřejně kázal. 21. května pronesl v Avignonu své poslední kázání. Několik týdnů nato zemřel, podloměn neustálým duševním i fyzickým vypětím.

Rámcem M. reformní činnosti bylo eschatologické upnutí k novému věku, víra v brzký příchod Krista na zem. M. kazatelská činnost, jeho úsilí o svolání všeobecného koncilu i založení pražského Jeruzaléma vyrostly z eschatologické naděje, živé spisy Gioacchina da Fiore, k níž se přidala M. vlastní zkušenost s poměry v církvi, vliv reformně vyhocených kázání K. Waldhausera a přesvědčení, že na zemi se zmocnil vlády Antikrist (tj. uchvatitel Kristova jména a jeho práv), založené na starozákonním proroctví Danielově (12, 11–12) a výpočtech, jež kladly Antikristovo řádění do let 1365–67. M. kazatelské působení a jeho úsilí o nápravu církve provází poměrně rozsáhlá literární činnost, kterou dnes známe jen zčásti. Asi 1365–66 sestavil M. ze svých nedělních a svátečních kázání postilu *Abortivus* (Nedonošený plod), 1368–72 podobně uspořádaný soubor *Gratiae Dei* (Boží milosti), z posledních let jeho života pochází sbírka postních kázání *Sermones quadragesimales*. Za svého věznění v římském klášteře Ara coeli napsal 1367 na inkvizitorův pokyn *Sermo de die novissimo* (Řeč o posledním dnu) a ještě za pobytu v Římě 1368 *Libellus de Antichristo* (Knížku o Antikristovi). Čekaje marně, že papež splní svůj slib a bude uvažovat o jeho návrzích na církevní reformu, napsal M. 1368 Urbanovi V. z Prahy list obsahující návrh na svolání všeobecného koncilu (*Epistula ad papam Urbanum V.*). Víme, že před kázáními a po nich měl M. ve zvyku modlit se modlitby, které sám skládal; z těchto modliteb (českých a německých) je bezpečně určen jen zlomek. V okruhu M. žáků vznikl sborník tzv. Milíčovských modliteb, psaný koncem 70. až počátkem 80. let 14. století. Některé prozaické modlitby, které tento sborník obsahuje, jsou nepochybně M. dílem a není vyloučeno, že od M. pocházejí i některé modlitby veršované. V témž literárním okruhu – není-li dílem M. samého – vznikl rozsáhlý veršovaný Pláč Marie Magdaleny. Na M. teologic-

Milina

ke myšlení navázal Matěj z Janova. M. kázání – jeho „ohnová slova“ – dala podle vlastního autorova svědectví podnět k literární činnosti Tomáše Štítného, tvůrce české odborné prózy.

EDICE: in *Věstník KČSN* 1890, s. 309 (ed. F. Menčík; Epistula ad papam Urbanum V., Libellus de Antichristo); in sb. *Von Mittelalter zur Reformation* 6/4 (Berlín 1935, ed. J. Klapper; něm. modlitby); in *Řád 1937*, s. 472 (ed. J. Vilikovský; čes. modlitby) → J. Vilikovský: *Písemnictví českého středověku* (1948); in *Reformační sborník* 8, 1941, s. 49 (ed. F. M. Bartoš; Sermo de die novissimo); *Iohannis Milicii de Cremisir Tres sermones synodales* (1974, ed. V. Herold a M. Mráz). – *Překlady do češtiny*: in F. Loskot: M. z K. (1911; Libellus de Antichristo, Epistula ad papam Urbanum V.) → s tit. M. z K.: *Knížky o Antikristovi* (Kroměříž 1929) a s tit. Spisek o Antikristovi (1948, ed. F. M. Bartoš); in *Výbor z české literatury doby husitské* 1 (1963; ukázky z čes. kázání a Libellus de Antichristo v překl. J. Vilikovského upraveném A. Molnárem); in M. Kaňák: M. z K. (1975; ukázky z kázání, Libellus de Antichristo, Epistula ad papam Urbanum V. v překl. M. Kaňáka a K. Červeného). – *Ukázky in*: Slovem obnovená. Čtení o reformaci (1977, ed. A. Molnár s N. a L. Rejchrtovými). ■

BIBLIOGRAFIE: in J. Trška: Příspěvky k středověké literární univerzitě, *AUC Praha, Historia* 10, sv. 1, 1969; in P. Spunar: *Repertorium auctorum Bohemorum provectorum idearum post universitatem Pragensem conditam illustrans* 1 (Wrocław 1985). ■ LITERATURA: F. Loskot: M. z K. (1911); O. Odložilík: Jan M. z K. (1924); M. Kaňák: M. z K. (1975). ■ F. Palacký in *Die Vorläufer des Hussitentums in Böhmen* (Lipsko 1846, pod jm. J. P. Jordan); K. Höfler in *Concilia Pragensia* (1862); V. V. Tomek in *Dějepis města Prahy* 3 (1875); J. Loserth in *Hus und Wiclif* (Praha, Lipsko 1884); L. Klicman: *Studie o M. z K.*, LF 1890, s. 29 a pokr.; K. Burdach in *Vom Mittelalter zur Reformation* 1 (Halle 1893); L. Klicman: *Zpráva o cestě po knihovnách v Rakousku a Německu*, *Věstník ČA* 2, 1893, s. 63; H. Hrubý in *České postily* (1901); V. Kybal in *M. Matěj z Janova* (1905) + *Milíčův sen*, *Sborník prací historických*. K 60. narozeninám dvor. rady prof. dr. Jaroslava Golla (1906); Z. Nejedlý in *Počátky husitského zpěvu* (1907); V. Novotný in *Náboženské hnutí české ve 14. a 15. století* 1 (b. d., 1915); K. Chytil in *Antikrist v naukách a umění středověku a husitské obrazné antiteze* (1918); F. M. Bartoš: *Ze studií husitských*. 1. Kdy skončil Jan M. z K.?, *ČMM* 1937, s. 213; J. Vilikovský: *M. české modlitby*, *Řád 1937*, s. 472 → *Písemnictví českého středověku* (1948); E. Winter in *Tisíc let duchovního zápasu* (1940); F. M. Bartoš: *M. Sermo de die novissimo*, *Reformační sborník* 8, 1941, s. 49 + *O rodiště a počátky otce české reformace*, *Jihočeský sb. historický* 17, 1948, s. 93; A. Škarka: *Z problematiky českého gotického básnictví*, *ČČH* 48–49, 1947–49, s. 30 → *Půl tisíciletí české-*

ho písemnictví

 (1986); F. M. Bartoš: *M. a jeho škola v boji proti sociální metle velkoměsta*, *Jihočeský sb. historický* 21, 1952, s. 121; D. Marečková: *Tzv. M. Angelus*, LF 1958, s. 194; F. M. Bartoš in *Ze zápasů české reformace* (1959); B. Leszczyńska: *Jan Milicz z Kromieryža i jeho kontakty z ziemiami polskimi*, *Sobótka* (Wrocław) 15, 1960, s. 15; R. Jakobson: *Nepovšimnuté filiace*, *Scando-Slavica* 1960, s. 26; E. Winter in *Frühhumanismus* (Berlín 1964); M. Flegl: *M. naděje*, *Křesťanská revue* 1970, s. 41; P. Pitter in *Duchovní revoluce v srdci Evropy* (Curych 1974, Praha 1995); V. Herold, M. Mráz: *Jan M. z K. a husitské revoluční myšlení*, *Filoz. časopis* 1974, s. 765; B. Zlámal: *Jan M. z K., Duchovní pastýř* 1974, č. 5–8; E. Michálek: *Podněty Jana M. z K. a Řehoře Krajčího k rozvoji spisovné češtiny*, *NŘ* 1975, s. 20; V. Kyas: *Problémy českých spisů M.*, *Jazykovědné aktuality* 1978, s. 53; M. Flegl: *K životopisu M. z K.*, LF 1980, s. 164 + *M. pobyt v Horšovském Týně*, *Křesťanská revue* 1981, s. 173; A. Molnár in *Pohyb teologického myšlení* (1982); V. Kyas: *Problém českých překladů Milíčových*, LF 1983, s. 79; A. Kaňáková: *Martin Luther – česká reformace – Milíčova diakonie*, *Teologická revue* 1984, s. 10; in sb. *Bohemia sancta* (1990, s. 183); D. Duka: *Předchůdci mistra Jana Husa*, sb. *Jan Hus mezi epochami, národy a konfesemi* (1995); V. Kyas in *V. Kyas s jinými: Česká bible v dějinách národního písemnictví* (1997; zde Kyas reviduje svůj starší názor, že M. je autorem překladu Evangelia sv. Matouše s homiliemi).

jl

Milina

1825

Almanach s beletristickými a naučnými příspěvky

Almanach M. aneb Novoroční čtení od dr. J. L. Z. navazoval svým pojetím, osobou redaktora (J. L. Ziegler), vydavatele (J. H. Pospíšil, Hradec Král.) i okruhem přispěvatelů na dřívější *Zieglerův časopis Dobroslav* a na almanach *Milozor*; místo notové přílohy obsahoval rytinu ve frontispisu.

Nejvíce příspěvků pochází od samotného redaktora Zieglera, který zde publikoval nejen moralizující beletrii (báseň a dva prozaické příspěvky), nýbrž i historická pojednání (o Přemyslu Otakarovi II. a o obléhání Naumburku husity), a od M. S. Patrčky, který se na M. podílel básněmi, prozaickými podobenstvími a historickým pojednáním o Mikuláši Zrinském. Umělecky nejzávažnějším příspěvkem

v M. je šest básní M. Z. Poláka (lyrika vlastenecká – Čechové při mělničině, milostná – Toužení po Bělince aj.). Rozsáhlá historická pověst z dob braniborského nájezdu ve východních Čechách Milina, která byla ve vztahu k názvu almanachu, pochází z pera M. D. Rettigové. Dalšími přispěvateli byli J. A. S. Rettig, J. Fiala a K. S. Šnajdr (báseň), J. H. Vindyš (povídka), M. Millauer (naukový text o českém kloboučnictví) a M. J. Sychra (mnohomluvná „činoha o 1 jednání“ Náhrada dobrého srdce). Umělecká úroveň příspěvků ve srovnání s Dobroslavem byla celkově nižší, převládalo moralizující podobenství a symbolické příběhy. Druhý díl M. pro nedostatek příspěvků už nevyšel, ačkoli Ziegler o jeho vydání usiloval.

LITERATURA: R.: ref. M..., Čechoslav 1825, č. 2; A. Rybička: Josef Liboslav Ziegler, ČČM 1869, s. 50 → Přední křísitelé národa českého 1 (1883); F. Bačkovský: K dějinám českých almanachů, Vlast 5, 1888/89, s. 123; J. Borecký: Almanachy české 1820–1848, Pokroková revue 6, 1909/10, s. 276.

ks

Milion

Po 1400

Překlad cestopisu Marka Pola.

Staročeský M. je překlad stejnojmenného cestopisu, v němž benátský kupec Marco Polo popsal cestu, kterou 1271 podnikl se svým otcem a strýcem na dvůr mongolského chána Kublaje, a dvě desítky let strávené v chánových službách, v nichž poznal rozsáhlá území Mongolska, Indie a Číny. Původní znění cestopisu zaznamenal podle autorova diktátu 1298 francouzsky Rustichello z Pisy, známý upravovatel artušovských románů. 1315–20 jej přeložil dominikán Pipino do latiny.

Neznámý český překladatel použil Pipinova překladu (pravděpodobně měl k dispozici širší znění, než obsahují dochované rukopisy). Místy originál krátil, pokud nerozuměl některým slovům, ale v zásadě usiloval o doslovnost. Jediný dochovaný rukopis českého překladu je pozdější opis zapsaný společně s cestopisem tzv. Mandevilla v překladu Vavřínce z Březové. Na rozdíl od tohoto fantastického a dobrodružného díla byl Milionem do českého literárního kontextu

uveden typ dokumentární cestopisné prózy. Zjištění, že M. je pramenem básně Jaroslav z Rukopisu královédvorského, se v 19. století stalo jedním z argumentů v boji o pravost RKZ.

EDICE: Marka Pavlova z Benátek M. (1902, ed. J. V. Prášek; s lat. předlohou); Marco Polo: M. (1950, ed. Q. Hodura a B. Horák). – *Ukázky in*: Výbor z literatury české 2 (1868, ed. K. J. Erben); Výbor z české literatury od počátků po dobu Husovu (1957). ■

LITERATURA: J. Gebauer: Příspěvky k výkladu Rukopisu královédvorského, LF 1875, s. 101; J. Jireček: Báseň o pobití Tatarův a M. Marka Pavlova, ČČM 1877, s. 103; J. Gebauer: Ein Beitrag zur Erklärung der Königinhofer Handschrift, Archiv für slawische Philologie, Berlín 1877, s. 143 + Marko Polův M. a jeho překlad staročeský, LF 1887, s. 348 → Stati literárnědějepisné (1941); J. Jireček in O zvláštnostech češtiny ve starých rukopisech moravských (1887; srov. rec. A. Pastrnka, Archiv für slawische Philologie, Berlín 1890, s. 180); J. Gebauer: Unechtheit der Königinhofer und Grüneberger Handschrift, Archiv für slawische Philologie (Berlín) 1888, s. 1 a pokr.; V. Flajšhans: O slovesné stránce českého M., J. V. Prášek: Český překlad cestopisu Marka Polova, obojí in Marka Pavlova z Benátek M. (1902; srov. rec. A. Pastrnka, Archiv für slawische Philologie, Berlín 1904, s. 133); E. Teza: I viaggi di Marco Polo nella vecchia versione Boema, Atti del Reale Istituto Veneto di scienze, lettere ed arti (Benátky) 1907, s. 745; B. Horák in Marko Polo, jeho cesty a dílo (1949); F. Svejkovský: M. jako jeden z prvních cestopisů ve staročeské literatuře, B. Horák: Marko Polo a jeho cestopis, Q. Hodura: Jazyk staročeského M., vše in Marko Polo: M. (1950); Q. Hodura: O jazyce staročeského M., Věstník KČSN 1952, č. 7; M. Matušová: Marko Polo ve světle nejnovějších kritických bádání se zvláštním zřetelem k staročeskému překladu, ČMF 1958, s. 30, 91 + in Marko Polo: M. (1961, přel. M. Matušová); E. Petřů: Staročeský cestopis z hlediska genologického, AUP Olomouc, Philologica 46 (1982, s. 7) + in Vzrušující skutečnost (Ostrava 1984); A. Vidmanová: Středolatlinská „beletrie“ jako prostředek k poznávání cizích zemí v Čechách Jana Lucemburského, Ianua 1996, s. 11.

msl

Jan Milota

* 14. 4. 1861 *Třebechovice pod Orebem*

† 13. 10. 1929 *Přibyslav* u Chotěboře

Prozaik a básník pro mládež, autor didaktických povídek, říkanek a epických básní mnohdy inspirovaných lidovou poezií, prozaických i veršovaných pohádek.

Milozor

Vl. jméno užíval i ve spojení s pseud. Orebský. – Jeho otec byl krejčím. M. studoval od 1875 na nižší realce a od 1878 na učitelském ústavě v Hradci Král. (mat. 1882). Učil v Předměřicích n. Jiz. a Košátkách u Ml. Boleslavě, pak na školách Ústřední Matice školské v Litoměřicích a Jihlavě, na obecných školách na Chotěbořsku: v Malé Losenici, Krucemburku, Malči, 1900–07 ve Vepříkově, dále ve Starém Svojanově, do začátku 20. let ve Volešné (Olešenka) a nakonec až do své smrti v Přibyslavi.

M. je typickým představitelem bohatě publikující generace, která počínaje 80. lety 19. století sice oslabila mentorský tón literatury pro děti, ale vymanit z područí pedagogické tendence ji nedokázala. V M. lyrice jsou od této tendence oproštěny pouze ty básně, které navazují na lidovou poezii. Většina veršovaných prací je epická: rozsahem i úrovní přesahuje ostatní *Popelka*, ovlivněná Erbenovými baladami. Jistou životnost si z celého M. díla uchovávají vtipné veršované scény ze světa dětí, např. ve sbírce *Jitrocele*, a svou hravou věcností především básně říkankového typu, např. v souboru *Všeho chuť*. Prozaické pohádky nově zpracovávají starý motiv (Paleček, hloupý Honza, Švanda dudák) nebo postupují zcela samostatně; v obou případech mísí jednotlivé scény bez pevnější kompozice. Z M. próz nejvíc uplatňují pedagogické pojetí povídky: příkladně dětské hrdiny obvykle konfrontují s postavami odstrašujícími nebo ojediněle podávají varovné příběhy mravní i životní zkázy ze života dospělých (např. *Ztracený statek*).

PSEUDONYMY, ŠIFRA: Jan Orebský, J. M. Dědinský, J. Mil. Orebský, J. M. Orebský; J. Mil. ■ PŘÍSPĚVKY *in*: Budečská zahrada (1887–89); Humorist. kalendář; Jarý věk (1883–88); sb. Když šerík zavoněl (1924); Lid. noviny (1927–31); Malý čtenář (1888–1929); Naši mládeži; Přítel mládeže; Rajská zahrádka; Švanda dudák (1896); Tribuna (1925); Venkov (1926–31, 1937); Vesna (1891); Vlast (1889–91). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie* (vše pro ml.): Patero pohádek (BB 1888); Jitrocele (BB, pohádky, 1889); Pohádky (1889); Dřevěný domek (P b. d., 1892); Milada, Rozum a srdce (PP b. d., 1892); Pohádky (1893); Popelka (PP 1894); Poupata (PP 1894); Šťastný obrázek (P 1894); Dva sirotci, Smíření (PP 1895); Veselá hodinka (BB, PP 1895); Matčiny povídky 1, 2 (1895, 1896); Kytička z naší zahrádky (BB, PP 1896); Za dnů mladosti (PP 1897); Bratři (P b. d., 1897); Zábavné příběhy (PP b. d., 1897); Chytrý chalupník (pohádka, 1898); O Honzovi (pohádky, 1898); Pohádky (1898); Popelka (B 1898);

Z čarovného sadu (PP b. d., 1898); Zlatá rybka, Dračí semínko (pohádky, b. d., 1899); Co dívky rády poslouchají (pohádky, b. d., 1899); Sny a tužby, Zblízka i zdáli (PP b. d., 1899); Všeho chuť (BB, PP 1900); O Palečkovi a jiné pohádky (b. d., 1900); Za dlouhých večerů (PP 1901); Různé cesty a jiné povídky (1901); Jiříkovo vidění (P b. d., 1901, podle hry J. K. Tyla); Kytička pohádek (1903); Modré zvonky (PP b. d., 1903); Z města i venkova (PP 1904); Touha po bohatství (P b. d., 1904); Záhuba knížat Luckých (P 1905); Čtyřlíst povídek (b. d., 1905); Na úsvitě zlatého mládí (PP b. d., 1906); Barevné lupení (PP 1907); Z království dobré vily (pohádky, 1908); Zlaté chvílky (BB, PP 1908); Děti-křížáci (P 1909); O bílém hadu, Doktor Sluníčko (PP 1911); Nedokončená pohádka (povídka, b. d., 1913); Perníková chaloupka (D b. d., 1913); Ztracený statek (P 1914); Čarovný prsten (pohádky, 1915); Hloupý Honza (P b. d., 1915); Nové květy (PP b. d., 1915); Nový Paleček (P b. d., 1915); Knižka o vodníkovi (P b. d., 1917); Švanda dudák (P b. d., 1917); Čarovný prsten (pohádky, b. d., 1920); Žito čaroděj (P b. d., 1922); Čarovné ptáče a jiné pohádky (1923); Kaspárkovy pohádky (1928); Pravé vlastenectví (P, pseud. J. Orebský, výt. nezjišt.). – *Překlad*: A. Laurié: Kapitán Trafalgar (b. d., 1898). ■

LITERATURA: ● ref. Patero pohádek: -auc (H. Pittauer), Lit. listy 9, 1887/88, s. 320; J. Novodvorský, Hlídko lit. 1888, s. 307 ●; J. Rozvaha (J. Koneřza): ref. Pohádky a Jitrocele, Lit. listy 11, 1889/90, s. 213 a 379; J. Horák: ref. Milada a Rozum a srdce, Hlídko lit. 1892, s. 311 + ref. Dřevěný domek, Hlídko lit. 1893, s. 244; A. Vlas: ref. Pohádky, Hlídko lit. 1893, s. 286; J. Horský: ref. Poupata, Hlídko lit. 1895, s. 276; Jc. (J. Jakubec): ref. Všeho chuť, Naše doba 8, 1900/01, s. 315.

pb

Milozor

1824

Almanach s beletristickými a naučnými příspěvky.

Almanach Milozor aneb Rozličné spisy poučujícího a obveselujícího obsahu v řeči nevázané i vázané redigoval J. L. Ziegler, vydavatelem byl J. H. Pospíšil v Hradci Král. Obsahovým zaměřením i úpravou (včetně formátu a přílohy s notovým záznamem písně) navázal M. na beletristický a naučný čtvrtletník Dobroslov (red. J. L. Ziegler), který přestal vycházet 1823 pro potíže s cenzurou.

M., do něhož byly redaktorem zařazeny i příspěvky původně připravené pro časopis

Dobroslav, s nímž měl společný i okruh přispěvatelů. V *poezii* (která v některých případech nezachovává obvyklou grafickou podobu veršů) to byli F. Dostal, F. D. Kynský, J. Marchal, M. S. Patrčka, J. A. S. Rettig, M. D. Rettigová, M. J. Sychra, F. Šeps, K. S. Šnajdr, F. Vámbera; *prozu* reprezentovaly především průpovědi, podobenství a mravoučné příběhy (nejzobrazitelnější je S poctivostí nejdál dojdeš) od M. J. Sychry. V naukové části pokračoval J. B. Dlabáč v seriálu Pamětní listy o vlastencích v Indii (začátek byl v Dobroslavu), dále jsou zde tištěny životopisy významných osobností; nejobzobrazitelnější z nich je Patrčkův Albrecht z Valdštejna, jenž je vyličen jako jeden z největších hrdinů české země (ke stati jsou připojeny překlady tajných zpráv a dopisů vztahujících se k jeho obvinění ze zrady). Anekdotou o Petru Velikém přispěl F. L. Čelakovský. – Almanach na následující rok vyšel (v menším formátu) pod názvem Milina.

LITERATURA: K. Sabina: Příspěvky k historii českého časopisectví 2. M., Lit. příloha k NL 1865, s. 132 → Vybrané spisy 3 (1916, s. 12); A. Rybička: Josef Liboslav Ziegler, ČČM 1869, s. 50 → Přední křesťané národa českého 1 (1883, s. 179); J. Jakubec: České časopisy 4, sb. Literatura česká 19. století 1 (2. vyd. 1911, s. 620); V. Petrbock: Josef Liboslav Ziegler a východočeský obrozenský Parnas, Souvislosti 1996, s. 225.

ks

Milý, jasný dni

viz 4. díl (Dodatky: **Lyrika středověká**)

Otto Minářík

* 26. 3. 1888 *Holešovice* (Praha-H.)

† 26. 1. 1961 *Praha*

Dramatik, autor nenáročných komedií určených ochotnickým scénám.

Psán i Minařík. – Otec byl soustružník. Obecnou školu a reálku navštěvoval M. v Karlíně (mat. 1906); 1906–08 studoval na Vysokém učení technickém v Praze (obor strojního inženýrství) a 1908–10 na filoz. fakultě matematiku a deskriptivní geometrii (státní zkoušky složil 1910). Za studentských let se věnoval jako he-

rec i režisér ochotnickému divadlu v Karlíně; zde působil též jako hudebník a sportovec (fotbal v Čechii Karlín). 1913 nastoupil vojenskou službu, po vypuknutí 1. světové války se dostal na srbské bojiště a byl zde vážně raněn (ze zranění se léčil půldruhého roku); pak byl správcem epidemické nemocnice v Aradu. Do civilu se vrátil až 1919. T. r. se stal profesorem matematiky na 1. státní průmyslové škole v Praze 1, kde působil až do odchodu do důchodu 1946. 1952–58 pracoval na elektrotechnické fakultě ČVUT při organizování dálkového studia. – Po návratu z války obnovil M. svou divadelní aktivitu: krátce hrál ve Švandově divadle, pak působil mezi ochotníky na Vyšehradě a na Vinohradech; 1927 byl iniciátorem vzniku ochotnické skupiny Scéna dobrých autorů (hrála v Umělecké besedě na Malé Straně), kde vystoupil v mnoha stěžejních rolích, režíroval, zastával funkci dramaturga a pořádal kursy pro divadelní ochotníky. Od 1936 byl též činný v předsednictvu Ústřední matice divadelního ochotnictva českého (kulturní referent, dramaturg aj.).

M. literární činnost byla předurčena autorovou celoživotní hereckou a režijní aktivitou mezi divadelními ochotníky. Pro ně psal zejména veselohry, v nichž usiloval o takový typ textu, který by splňoval náročnější požadavky na literární úroveň dialogu a zároveň odpovídal technickým a interpretačním možnostem průměrných amatérských souborů své doby i vkusu jejich obecnosti (knižní vydání svých dramát M. doprovázel obsáhlými úvody, obsahujícími konkrétní pokyny režisérům k pojetí i scénické realizaci kusu). M. hry, z nichž většína vznikla ve 30. letech, počítají se snadnou jevištní proveditelností a hereckými možnostmi ochotnických souborů. Charakterizuje je důsledně uplatňovaná jednota místa (často i času) dramatického děje, nevelký počet osob a psychologicky nesložitě role, vycházející z tradičních charakterových oborů; neváhají využívat i osvědčené působivosti komediálních situací založených na nedorozumění, změně postav, návratu nepoznané osoby (např. *Adam a Eva*). Děj je přitom většinou situován do prostředí z hlediska lidového diváka zajímavých a atraktivních (svět umělecké bohémy – *Divný chlap*; společensky vybrané prostředí vyšších kruhů s jeho konverzací – *Babí léto paní Květy*; atmosféra horské chaty v zimě – *Ve fukeři* aj.) a končí happy endem, v němž ví-

těží přirozená lidská dobrota, upřímné a věrné city a neokázalá ušlechtilost nad vypočítavostí, přetvářkou, zatvrzelostí či chvilkovým poblouzněním. Všechny tyto rysy shrnovala M. nejúspěšnější veselohra *Zorka* (byla ve 30. letech velmi oblíbeným kusem ochotnického repertoáru a dosáhla i několika knižních vydání), zejména pro komediálně účinnou titulní postavu samorostlého a prostofekého, ale citově a mravně ryziho děvčete ze společenské periferie (na motivy této hry vznikl námět v roce 1939 natočeného filmu *Tulák Macoun*, v němž M. přesunul pozornost k postavě Zorčina otce – lidového bohéma a dobrosrdečného pijana – a jeho nápravě). – Divadelním ochotníkům byla určena i M. činnost teoretická, usilující o zvýšení kulturní úrovně jejich práce, i úpravy klasických literárních textů (např. J. K. Tyl: *Paní Marjánka*, *matka pluku*). Upravil též řadu překladů slovanského repertoáru (zejména her slovinských, bulharských a lužickosrbských), který uváděl jako dramaturg a režisér na Scéně dobrých autorů (I. Šorli, S. L. Kostov, A. Strašimirov, J. Winger, M. Domaškojc aj.); tento soubor provedl jak M. překlady vlastní, tak i ty, jichž byl spoluautorem.

PSEUDONYM: M. Otto (pro hereckou a režijní činnost). ■ PŘÍSPĚVKY *in*: sb. *Kurs pro divadelní ochotníky* (1942); sb. *Ve službách Thálie* (1944). ■ KNIŽNĚ. *Divadelní hry a příručky*: Adam a Eva (D b. d., 1932); Kateřina Veliká (D 1934); *Zorka* (D 1935); *Divný chlap* (D 1938); *Babí léto paní Květy* (D 1940); *Ve fukeři* (D 1948). – *Překlady a úpravy her*: F. Lipah: *Hlavní výhra* (1935, s J. Borkem); B. Kreft: *Celjská hrabata* (1935, s J. Borkem); K. Christov: *Račenica* (Tchýně) (1959, rozmnož., s N. Molnárovou); V. J. Krylov: *Chytrák nad chytráky* (1959, rozmnož.). – *Ostatní práce* (učební texty, učebnice): *Trigonometrie* (1941, rozšř. vyd. 1945); *Kurs počtů pro každého* (1943, s A. Pospíšilem); *Analytická geometrie* (1947); *Logaritmus* (1947); *Poměry. Rovnice prvního stupně. Úměry* (1947); *Základy počtu integrálního* (1948). ■ SCĚNICKY. *Hry* (b. d.): *Martinův dům*; *Ať žije jízdní odbor!*; *Klobouky*; *Intermezzo u pana ředitele*. – *Překlady*: I. Pavlovič: *Traktor* (1934); S. Savov: *Pod pantoflem* (1934). ■

LITERATURA: K. B.: *Tulák Macoun* čili *Autor je nic*, *LidN* 10. 9. 1939; K. Bartuška-Michalov: O. M., sb. *Ve službách Thálie* 2 (1946, s. 96); M. Melanová: *Vzpomínám, Ochotnické divadlo 1961*, s. 166.

//

Stanislav Minařík

* 6. 1. 1884 *Bitouchov* u Semil

† 1. 3. 1944 *Lety* u Prahy

Překladatel z ruštiny a polštiny, nakladatel; prozaik a publicista.

Syn řídicího učitele. Po čtyřech třídách nižšího gymnázia v Praze přestoupil na obchodní akademii; studia však z rodinných důvodů nedokončil a živil se jako novinář. 1905–07 působil v regionálních listech Mladoboleslavská (vydával *Pokrokové noviny*) a *Semilská*. Od 1908 žil na Smíchově (Praha-S.). Působil jako žurnalista a překladatel. 1912–18 spolupracoval s nakl. Fr. Borový. Na počátku 1. světové války byl zaměstnán v redakci *Času* a v souvislosti s touto činností byl 1915 vězněn pro podezření z velezrady. Po 1918 se soustředěně věnoval vydavatelské činnosti, redigoval knižnice a časopisy, které vydával (1924–36 pracoval i pro nakl. Kvasnička a Hampl). 1922 se stal spolumajitelem (s V. Petrželkou) pražského nakladatelství, knihkupectví a antikvariátu *Grosman a Svoboda*, brzy však ze společnosti vystoupil. K jeho přátelům patřili zejména E. Bass, J. Haussmann a V. H. Brunner. 1938 onemocněl a poslední léta života trávil v ústraní v *Letech* u Dobřichovic.

V mládí M. publikoval časopisecky drobné povídky a fejetony na krkonošské náměty. Soustavně se věnoval překládání, vydávání a popularizaci ruské i polské prózy a dramatu 19. a počátku 20. století. Pohotově a v širokém záběru představil zejména ruskou moderní prózu (ze sovětské literatury přeložil pouze několik titulů a k dění v SSSR zaujímal kritické stanovisko); o překládaných autorech psal rovněž vzpomínkové a literárněhistorické medailony a studie. Úroveň jeho překladů byla nevyrovnaná, vyskytovaly se v nich lexikální i syntaktické rusismy (v historických románech často užíval i ruskou terminologii). – M. nakladatelská produkce úzce souvisela s jeho překladatelskou činností (většinu svých překladů vydal ve vlastních knižnicích). *Knihovna slovanských autorů* (1909–11, 14 sv.) vycházela částečně nákladem M. manželky Bohumily (stejně jako *Slovanský repertoár*, 1910, 1 sv.): uváděla zvláště překlady ruských a polských modernistických autorů (L. N. Andrejev, M. P. Arcybašev, V. Kochanovskij, D. S. Merežkov-

skij, V. Ropšin, F. Sologub, A. Świętochowski aj.). Zbytky nákladu M. 1912 prodal firmě Fr. Borový, která za jeho redakce poté vydávala podobně profilovanou knižnici *Knihy slovan-ských autorů* (1914–17, 9 sv.). Po převratu M. zahájil samostatnou nakladatelskou činnost, související především s programem kulturního měsíčníku *Země* (1919–34); redakce nakl. S. M. (inzerovaného i jako *Nakladatelství Země*) sídlila v jeho knihkupectví a antikvariátu na Smíchově (Tichá ul. 9). Založil edici *Knihy Země* (1918–28, 46 číslování sv., od 1924 v nakl. Kvasnička a Hampl s kolísavým číslováním i bez sbírkového označení), zahrnující především rozsáhlé soubory Spisy F. M. Dostojevského (1921–29, 38 sv., z toho v M. nakl. 11 sv.) a Spisy D. S. Merežkovského (1921–36, 27 sv., v M. nakl. 7 sv.), na jejichž překladech a redakci se M. převážnou měrou podílel, dále práce I. Andriče, A. Averčenko, J. Bandrowského, V. Brjusova, L. Dostojevské, J. Galsworthyho, M. Gorkého, V. G. Korolenka, A. I. Kuprina aj. i původní beletrii (J. Hašková, J. Hausmann, J. Mahen, V. Mixa, J. Opolský, J. Pelíšek, A. Trýb, F. Zavřel); pro knižnici překládali též mj. P. Maxa, J. Pelíšek, J. Ryšánek, J. Sajíc a Č. Syrový. Dále M. vydával knižnice: *Země mládeži* (1919, 1 sv., K. J. Erben: Prostonárodní české písně a říkadla, s ilustracemi J. Lady); *Československá revoluce* (1919–22, 7 sv., vzpomínková a politická publicistika o českosl. odboji za 1. světové války; Masarykovy projevy a řeči za války, sb. Revoluční verše 1 aj.); *Květy Země* (1919–24, 6 sv., poslední svazek v nakl. Kvasnička a Hampl) zaměřené na českou (J. Pelíšek, I. Suk, B. Vlček, R. Bojko) i překladovou poezii (A. S. Puškin); *Poučné spisy Země* (1919–27, 9 sv., po pětisvazkovém překladu Dějin amerického lidu W. Wilsona práce L. J. Živného, N. Melnikové-Papouškové aj.); *Paměti a korespondence* (1922, 1 sv.). 1924 prodal M. sklad a postoupil své dosavadní edice firmě Kvasnička a Hampl. 1925–33 vydával *Minaříkovu knihovnu* (1946–47 se ji pokusil obnovit M. syn Vladimír; celkem 50 sv.), která přinesla (většinou opět v M. překladech) mj. spisy W. S. Reymonta (16 sv.), I. A. Gončarova (7 sv.), S. Przybyszewského (3 sv.), N. V. Gogola (4 sv.) a I. S. Turgeněva (9 sv.), dále Ruské dějiny V. O. Ključevského, díla I. Bunina, B. K. Zajceva, L. Grossmana, M. Zoščenko a A. N. Tolstého. Do bibliofilské knižnice *Minaříkova kytice* (*Kytice*) (1925–30, 6 sv.) zařadil texty I. S. Tur-

geněva, F. M. Dostojevského, J. Šnobra, F. Velkoborského a Písně kosmické J. Nerudy. Vedle časopisů Šibeničky (1918), Červen (1918–19), *Rarach* (1920–21), *Studentský časopis* (1922–24) a drobného periodika *Leták* (1917–18, formálně uveden M. jako vydavatel, ve skutečnosti E. Bass) vydával i knihovnický měsíčník *Knihy* (1920). Grafickou úpravu M. knižnic zajišťovali zejména V. H. Brunner a C. Bouda.

ŠIFRA: S. M. ■ PŘÍSPĚVKY in: *Besedy Času* (1903); *Čas*; *Časopis pokrokového studentstva* (1912); *Časopis turistů* (1916); *Čes. revue* (1916); *Československá Morava* (Kroměříž 1913); *Čes. svět* (1908–14); *Den* (1907–10); *Dělnické listy* (Viedeň 1912–13); *Hlas národa* (1904–05); *Královéhradecké rozhledy* (1912); *Květy* (1909–16); *Lid. noviny* (1907, 1935–37); *čít. Lípa* (1920); *Listy* (1933); *Mladoboleslavské listy*; *Mor. orlice* (Brno 1908); *Nár. listy* (1902, 1907); *Nár. osvobození* (1928–38); *Nár. politika* (1915–16); *Neděle* (1908–09); *Nová doba* (Plzeň 1920); *Nové pařížské módy* (1913–15); *Novina* (1915–16); *Nový jihočes. dělník* (Čes. Budějovice 1913); *Omladina* (Plzeň 1918); *Ottův literární almanach* (1912); *Pokrokové noviny* (Ml. Boleslav 1905–06); *Pokrokové Podkrkonoší* (Semily 1907); *Posel z Pohoří* (Rychnov n. Kn. 1914); *Právo lidu* (1908–14); *Rovnost* (Brno 1922); *Rudé květy* (1908); *Rudé proudy* (Roudnice n. Lab. 1913); *Samostatnost* (1909); *Středa* (1912–13); *Topičův sborník* (1915–16); *Venkov* (1908–09); *Zář* (1912); *Země* (1919–34); *Zvon* (1909). ■ KNIŽNĚ. *Překlady*: V. V. Veresajev: *Na vojně* (1908, 1911 s tit. *Zápisky z rusko-japonské války*) + *K životu* (b. d., 1918); J. N. Čirikov: *Pod dozorem* (1909); L. N. Tolstoj: *Vzkříšení* (1909, s J. Rozvodou); M. P. Arcybašev: *Ze života nepatrné ženy* (1909) + *Miliony* (b. d., 1909) + *Zárli-vost* (1918); L. N. Andrejev: *Láska k bližnímu* (1909) + *Moje zápisky* (1909) + *Syn člověka* (1909) + *Dni našeho žití* (1910, prem. 1909 s tit. *Dni našeho života*) + *Život člověka* (1910) + *Život Vasilije Fivejského* (b. d., 1914) + *Jidáš Iškariotský a jiní* (1918) + *Knihy povídek* (1923, s J. Pelíškem a V. Červinkou); V. Kochanovskij: *Zvíře* (1910); V. Ropšin: *Kůň bílý* (1910, 1919 s tit. *Kůň plavý*) + *To, čeho nebylo* (b. d., 1914); F. Sologub: *Divoký bůh*, *Zlaté schodiště* (1910) + *Dva Gotikové a jiné povídky* (b. d., 1910) + *Malý ďábel* (1911) + *Sladší než jed* 1, 2 (b. d., 1915); A. T. Averčenko: *Humoresky* (1910, s J. Konopáskem) + (s G. Landauem): *Výprava do západní Evropy satirikonovců*: Južakina, Sanderse, Mifasova a Krysakova (1918); D. S. Merežkovskij: *Smrt Pavla I.* (1910) + *Věda lásky* (1913, in 1000 nejkrásnějších novel, sv. 65) + *Aleksandr I.* 1, 2 (b. d., 1914) + *Čtrnáctého prosince* (1923) + *Tajná moudrost východu* (1923) + *Zrození bohů* (1925) + *Ježíš Neznámý* 1–3 (1933–35); M. Gorkij: *Zpověď* (1911) + *Život zbytečného člověka* (1913) + *Městečko Okurov* (1917);

V. G. Korolenko: Co píšou odsouzení před popravou (1912) + Historie mého vrstevníka 1, 2 (1919, 1925); V. J. Brjusov: Ohnivý anděl (b. d., 1913); Z. N. Gippius: Zlatokvět (b. d., 1913) + Povídky o novém životě (1913); S. Przybyszewski: Silný člověk (1914) + Děti bídy 1, 2 (1918, 1920) + Osvobození silného člověka (1928); T. L. Ščepkina-Kupernik: Historie (1915, in 1000..., sv. 78); A. F. Pisemskij: Bohatý ženich (1915) + Manželství z vášně (1919); M. J. Lermontov: Dvojí dobrodružství (1916); J. Żulawski: Na stříbrném globu 1–3 (Rukopis z Měsíce, Vítěz, Stará země, vše b. d., 1916); F. M. Dostojevskij: Výrostek (1916) + Ves Stěpančikovo a její obyvatelé (1917) + Chlapec u Kristova vánočního stromku a jiné povídky (1917) + Věčný manžel (1917) + Ponížení a uražení (1919) + Hráč a jiné romány (1922) + Bílé noci (1923) + Chudí lidé (1923) + Bratři Karamazové (1923) + Dvojník (1924) + Zločin a trest 1–3 (1925) + Idiot 1, 2 (1925) + Běsově 1, 2 (1925) + Zápisky z mrtvého domu 1 (1926) + Cizí žena a muž pod postelí (1926); A. P. Čechov: Noc na břehu řeky a jiné povídky (1917) + V soumraku, Chmurní lidé (1917, s V. Červinkou, J. K. Pojezdým a A. G. Stínem); I. Volnyj: Povídka o dnech mého života, radostech mých a strastech (b. d., 1917); I. S. Turgeněv: Zpěváci a jiné povídky (1918) + První láska (1925) + Lovcovy zápisky (1929) + Andrej Kolosov a jiné povídky (1930) + Dým, Novina (1930) + Rudin, Šlechtické hnízdo (1930) + Básně v próze (1931) + Jarní vody (1931) + Přízraky a jiné povídky (1931) + Zátíší a jiné povídky (1931) + Dým, Stepní Král Lear (1934); J. Bandrowski: Bílý lev (1919, s J. Pelíškem); A. F. Pisemskij: Manželství z vášně (1919); E. Słoński: Strana (1921); Č. Vetrinskij: F. M. Dostojevskij ve vzpomínkách vrstevníků, dopisech a poznámkách (1924); W. S. Reymont: Rok 1794 1–3 (Poslední sněm republiky 1925, Nil desperandum 1925, Poštátní 1926) + Lili (1926) + Vzpoua (1926) + Na líše (1927) + Jitření 1, 2 (1927) + Komediantka (1927) + Upír (1928) + Zaslíbená země 1, 2 (1929); I. Bunin: Mítova láska (b. d., 1926); I. A. Gončarov: Obvyčejná historie (1926) + Oblomov 1, 2 (1926, 1927) + Fregata Pallada 1, 2 (1927) + Strž (1927); V. O. Ključevskij: Ruské dějiny 1–5 (1. 1927, 2. a 3. 1928, 4. a 5. 1929); Teffi, O. Dymov, A. T. Averčenko: Všeobecné dějiny (1928); B. K. Zajcev: Zlatá kresba (1928); N. V. Gogol: Dobrodružství Čičikova neboli Mrtvé duše (1928) + Večery na dědince nedaleko Dikaňky (1930) + Mirgorod (1931) + Noc a jiné povídky (1931); A. N. Tolstoj: Petr I. (1931) + 1918 (1931); L. Grossman: Cesta Dostojevského (1933); V. P. Katajev: Záznak v pustině (1935); E. Szelburg-Zaremčina: Janino putování (1936); N. N. Berberova: Čajkovskij (1937); – posmrtně: M. M. Zoščenko: Navrácené mládí (1946, ed. V. Hilská); I. S. Turgeněv: Snídaně u maršálka (b. d., 1954). ■ SCÉNICKÝY. *Překlady*: M. Gorkij: Poslední (1909); Teffi: Ženská otázka (1910); A. N. Tolstoj: Lenoch (1914). ■ REDIGOVAL *knižnice*: Slovanský repertoár (1910), Knihy slovanských autorů (1914–17), Paměti a ko-

respondence (1922), ostatní viz rubrika Z NAKLADATELSKÉ PRODUKCE. ■ USPOŘÁDAL A VYDAL: Revoluční verše 1 (1919). ■ Z NAKLADATELSKÉ PRODUKCE. KNIŽNICE. *Beletrie a práce o literatuře*: Knihovna slovanských autorů (1909–11, s B. Minaříkovou, i red.); Knihy Země (1918–25, i red. 1918–28); Země mládeži (1919, i red.); Československá revoluce (1919–22, i red.); Květy Země (1919–23, i red. 1919–24); Minaříkova kytičky (1925–30, i red.); Minaříkova knihovna (1925–31, i red.). – *Ostatní*: Poučné spisy Země (1919–21, i red. 1919–27). ■ PERIODIKA: Pokrokové noviny (1905–06, i red.); Leták (1917–18, i red.); Šibeničky (1918, i red.); Červen (1918–19, i red.); Země (1919–34, i red.); Kniha (1920); Rarach (1920–21). ■

LITERATURA: Ž. Pohorecká: ref. překl. L. N. Andrejev: Moje zápisky a Syn člověka, Novina 2, 1908/09, s. 734; ● ref. Knihovna slovanských autorů: an., LidN 23. 10. 1909; -ad- (A. Drtil), Horkého týdeník 1909, č. 12 ●; ● ref. překl. M. P. Arcybašev: Ze života nepatrné ženy: Š. Jež, Studentská revue 3, 1909/10, s. 119; K. V. H. (Havránek), Zvon 10, 1909/10, s. 381 (i ref. překl. F. Sologub: Divoký bůh, Zlaté schodiště); F. Husák, Přehled 8, 1909/10, s. 558 (i ref. překl. M. P. Arcybašev: Miliony) ●; Tristan (S. V. Friedl): ref. překl. M. P. Arcybašev: Miliony, Zvon 10, 1909/10, s. 352; ● ref. překl. V. Ropšin: Kůň bílý: K. V. H. (Havránek), Zvon 10, 1909/10, s. 526; K. V. (Velemínský), Naše doba 17, 1909/10, s. 622 ●; ● ref. překl. D. S. Merežkovskij: Smrt Pavla I.: an., PL 13. 11. 1910; J. Kamper, Nár. obzor 19. 11. 1910; J. Bartoš, Novina 4, 1910/11, s. 27; R. (V. Červinka), Zlatá Praha 28, 1910/11, s. 192 (i ref. překl. A. T. Averčenko) ●; A. M. (Macek): ref. překl. A. T. Averčenko, Akademie 15, 1910/11, s. 45; Ant. Veselý: ref. překl. M. Gorkij: Zpověď, Čes. revue 4, 1910/11, s. 768; K. V. H. (Havránek): ref. překl. Z. N. Gippius: Zlatokvět, Zvon 13, 1912/13, s. 346; J. Folprecht: ref. překl. Z. N. Gippius: Povídky o novém životě, Přehled 12, 1913/14, s. 233; ● ref. překl. D. S. Merežkovskij: Aleksandr I.: J. Folprecht, Přehled 12, 1913/14, s. 348; Č. (V. Červinka), Zlatá Praha 32, 1914/15, s. 108; K. V. (Velemínský), Naše doba 22, 1914/15, s. 363 (i ref. překl. V. Ropšin: To, čeho nebylo) ●; ● ref. překl. V. Ropšin: To, čeho nebylo: J. Folprecht, Přehled 12, 1913/14, s. 430; Jarský, Studentská revue 7, 1913/14, s. 284 ●; F. X. Šalda: Knihy slovanských autorů, Čes. kultura 1914, s. 294 → KP 9 (1954); J. Folprecht: ref. překl. F. Sologub: Sladší než jed, Ženský svět 1915, s. 383 + ref. překl. F. M. Dostojevskij: Výrostek, Čes. revue 10, 1916/17, s. 301; J. Karásek: ref. překl. F. M. Dostojevskij: Věčný manžel, MR 1918, sv. 33, s. 31; ● ref. ant. Revoluční verše 1: Btk. (V. Brtník), Lípa 2, 1918/19, s. 416; A. Trýb, MR 1918/19, sv. 34, s. 417; A. Hartl, Tribuna 11. 3. 1919; J. H. (Hora), PL 1. 6. 1919 ●; Gd. (J. Gothard): Jak to nazvat?, Knihupecký označovatel 1923, s. 189; ýn.: Knihomilové pod lupou 9. S. M., Kulturní zpravodaj 1926, s. 208; ill. (A. Novák): Ruské knihy o českých

vánocích, LidN 15. 12. 1928; Z. Hájek: ref. překl. V. O. Ključevskij: Ruské dějiny 3, LidN 16. 2. 1928; J. Heidenreich (Dolanský): Nový překlad Gogolových Mrtvých duší, LidN 27. 12. 1928; A. N. (Novák): Nové vydání děl Turgeněvových u nás, LidN 13. 12. 1930 + Turgeněvovy Básně v próze, LidN 30. 8. 1931; J. Heidenreich (Dolanský): ref. překl. A. N. Tolstoj: Petr I., LidN 8. 12. 1931; If. (I. J. Fischerová) a J. Šr. (Šnobr): k padesátinám, oba NO 6. 1. 1934; J. Hch. (Heidenreich-Dolanský): ref. překl. D. S. Merežkovskij: Ježíš Neznámý, LidN 6. 5. 1935; ● nekrology: bs., Nár. politika 5. 3. 1944; P. T., Venkov 10. 3. 1944; J. Klestil, LidN 17. 4. 1944; M. M., Časopis čes. knihovníků 1944, s. 27 ●; V. Pačesová: Překladatel a propagátor slovanských autorů, Slovanský přehled 1954, s. 95; V. Boudyšová: K problematice překládání Gogola, Sovětská jazykověda 1954, s. 248; V. Vlašínová in Česká recepce V. G. Korolenka (1975).

is

Václav Miřivský

† kolem 1492

Autor utrakvistických duchovních písní, pořadatel kancionálů.

Řídčeji jmenován též Měřivský. – O jeho životě není nic známo, základní data – že byl knězem a přibližný rok úmrtí – se odvozují z pozdějších údajů vydavatele jeho písní J. Táborského z Klokotské Hory. Méně často uváděná podoba jeho jména vedla k dohadům, že pocházel z moravského Měřína a byl původně řeholníkem tamního benediktinského kláštera.

M. sbíral české duchovní písně z husitské, poděbradské a jagellonské doby a spolu se svou vlastní produkcí z nich sestavoval (nedochované) rukopisné kancionály, určené potřebám utrakvistické církve a náboženské výchově věřících; ty se staly podkladem posmrtně vydaných kancionálů z let 1522 a 1531. Jádrem kancionálů M. jsou písně na epištoly a čtení, uspořádané pro potřeby celého církevního roku, cykly písní na starozákonní a novozákonní témata a písně o sedmi smrtelných hříchích. Vážnost, které se činnost M. těšila, vedla 1567 J. Táborského z Klokotské Hory a 1590 dalšího, neznámého vydavatele k uspořádání nových souborů písní, pokládáných za M. díla. Kancionály vydané pod jménem M. obsahují dohromady 591 čísel. Novodobá kritická analýza z nich připisuje M. autorství 189 písní.

Jsou to cykly zpěvů k utrakvistické bohoslužbě, které vlastně tvoří veršovanou postilu a biblickou dějeppravu. M. písně postrádají sice básnické kvality, ale plnily zřejmě úspěšně nábožensko-výchovné poslání. Autorská plodnost a systematické uspořádání kancionálů učinily z M. nejvýznačnějšího tvůrce utrakvistického duchovního zpěvu.

EDICE: Písně staré gruntovní a velmi utěšené (1522); Písně staré gruntovní a velmi utěšené (1531); Písně staré gruntovní a velmi utěšené... někdy od kněze V. M. ... složené (1567, ed. J. Táborský z Klokotské Hory, 2. vyd. s tit. Písně Starého zákona gruntovní a velmi utěšené..., 1577); Kancionál velmi starý a pěkný..., v kterémž se zpívati může... hned od první neděle adventní... (1590). ■

BIBLIOGRAFIE: J. Jireček in Rukověť 2 (1876); Knihopis č. 5616–20; J. Kouba in Kancionály V. M., Miscellanea musicologica 8, 1959. ■ LITERATURA: I. J. Hanuš in Dodavky a doplňky k Jungmannově Historii literatury české 2 (1871); J. Jireček in Rukověť 2 (1876) + in Hymnologia Bohemica (1878); K. Konrád in Dějiny posvátného zpěvu staročeského 2 (1893); Z. Nejedlý in Počátky husitského zpěvu (1907) + in Dějiny husitského zpěvu za válek husitských (1913), obojí → Dějiny husitského zpěvu 3–5 (1955); J. Kouba: Kancionály V. M., Miscellanea musicologica 8, 1959; A. Škarka in Půl tisíciletí českého písemnictví (1986); J. Kouba: Nejstarší české písňové tisky do roku 1550, Miscellanea musicologica 32, 1988, s. 21.

jk

Emanuel Miřiovský

* 24. 12. 1846 *Jindřichův Hradec*

† 10. 1. 1911 *Královské Vinohrady* (Praha-V.)

Básník a prozaik volně se řadící k družině kolem almanachu Ruch, literární kritik a překladatel.

Psán též Miřijovský. – Otec, krupař, byl v mládí přítelem B. Smetany a psal básně, stejně jako M. předčasně zemřelý syn Jan (1876–1900); dcera Ema (1891–1974) byla koloraturní sopranistkou a působila 1912–39 v Nár. divadle. M. chodil od 1852 do hlavní německé školy v rodišti a od 1857 do tamějšího německého gymnázia (1863 a 1864 zde redigoval psané studentské časopisy Hradečan a Ruch). Po maturitě (1865) studoval do 1868 na pražské filoz. fakultě češtinu a němčinu a na prázdniny jezdil za rodiči do Tábora, kam zatím přesídlili. Ně-

kolik let se věnoval vychovatelsství ve šlechtických rodinách: nejdříve u vlasteneckého barona K. M. Villaniho, poté v polské rodině ve Vídní; tehdy také cestoval po Německu a Švédsku. Dráhu středoškolského učitele započal 1871–72 v Litomyšli, následovala krátce Strážnice, 1872–74 učil v Olomouci, 1874–76 v Prostějově, 1876–82 v Pardubicích, 1882–85 v Praze a od 1885 na učitelském ústavu v Hradci Král. (jeho žákem tu byl mj. F. V. Krejčí). Ve všech působištích se též věnoval osvětové činnosti a žurnalistice, kdy spolupracoval s krajinskými listy. Po odchodu na odpočinek (1908) se přestěhoval 1909 na Král. Vinohrady, kde také zemřel. Pohřben byl na Olšanských hřbitovech.

Jako básník vystoupil M. poprvé 1866 ve Květech, šesti básněmi se pak podílel na almanachu Ruch a knižně debutoval veršovanou povídkou *Márinka*, k jejímuž vydání mu dopomohl baron Villani. Tato lyrickoepická báseň se silnými reflexivními prvky, výrazně ovlivněná Máchovým Májem, představovala v české literatuře 60. let typický projev opožděného byronismu. Vedle dalších, někdy i do historie obrácených básnických povídek (S. Čechem inspirovaná báseň z časů selských bouří a s konfliktem mezi ideálními tužbami a životní skutečností *Šimon kostelník*) psal M. i drobnější idylicky laděnou žánrovou epiku z venkovského prostředí, v níž dějovou složku posilují a zkonkréťují životně pravděpodobné detaily. V M. lyrice převládají písňové formy, ale objevují se i elegické reflexe a příležitostné verše, zpravidla patetické vlastenecké apostrofy v ruchovském duchu. M. próza je žánrově i tvarově nevyhraněná; vedle drobných humoresek a satirických výjevů, zasazených do venkovského prostředí, ji tvoří v duchu dobového směřování pokusy o salonní novelu nebo o rozsáhlejší obraz současného života vnitřně rozhárané mladé inteligence (*Mezi vůli a činem*). M. rovněž překládal z němčiny a švédštiny a pro pražské noviny Politik převáděl do němčiny českou prózu. Řadu let psal literární kritiky zejména pro Lumír, Zlatou Prahu, Pokrok a Politik, v 80. letech spolupracoval s hudební redakcí Národních listů. Pro tábořské studenty napsal 1869 tragédii *Záviš* a pro Zöllnerovu společnost přeložil veselohru K. von Holteie Trojčata. Byl též autorem veršovaných proslovů, z nichž některé publikoval jako letáky, a popularizujících, hlavně historických článků pro mládež.

PSEUDONYMY, ŠIFRY: A. Krim, Em. Mirkovič, K. Horský, Mirka, Pavel Čtrnáctý; Em., em., E. M., Em. M., M. ■ PŘÍSPĚVKY in: Almanach českého studentstva (1869); Almanach na oslavu 70. narozenin A. V. Šembery (1877); Beseda (Olomouc 1874); Besedník (1872–73); Budečská zahrada (1880); Čes. Thalia (1888); Čes. jih (Tábor 1883–84); Češíček (Videň 1865); Dělnické listy (1871); Hlas národa (1886–87); Horník (Kutná Hora 1881); Jarý věk (1886–87); Jubilejní památník na oslavu čtyřicetiletého panování J. V. císaře a krále Františka Josefa I. (1888); Koleda (Olomouc 1878); Květy (1866–86); Lumír (1873–91; 1882–84 lit. kritika); Lužničan (Tábor 1869); alm. Národ sobě (1880); Nár. listy (od 1870); Naší mládeži (1888); Našinec (Olomouc 1873–74); Obrazy života (1871–73); Ohlas od Nežárky (Jindř. Hradec 1887); Osvěta (1873–86, 1909); Paletka (1878–82); sb. Pardubice-Vinice (1880); Pernštýn (Pardubice 1880); Pokrok (1883–84, lit. ref.); Politik (1884–85, lit. ref.); Pozor (Olomouc 1873); Program čes. realky v Prostějově (1875, Příspěvek k historii českých gramatik); Prostějovské noviny (1875–76); Přítel mládeže; alm. Ruch (1868, 1870, 1873); Smíchov (pamětní list, 1885); Světozor (1868–70, 1882); Svoboda (1868–69); Škola a život (1879); Tábor (1867–68); Výr. zpráva reál. školy v Pardubicích (1881, Čítanky na středních školách užívané po stránce básnické, t. r. sep. s tit. České čítanky našich středních škol po stránce básnické); Zábavné listy (1885–87); Zlatá Praha (1884–1909; 1885 lit. kritika). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie a práce o literatuře*: *Márinka* (B 1868); *Básně* (1869); *Mezi vůli a činem* (P 1879); *Památce Calderónově* (B 1881); *Básně* (1882); *Povídky a kresby* (1882); *Šimon kostelník* (B 1885); *Nové básně* (1885); *Kresby a povídky* (1886); *Proslov přednesený na oslavě stých narozenin V. K. Klicpery* (1892). – *Překlady*: J. W. Goethe: *Utrpení mladého Werthera* (1896); S. Lagerlöf: *Jeruzalém* (1910–11, sešit. vyd.). – *Ostavní práce*: *Repertorium jazyka českého* (1897). – *Souborná vydání*: *Spisy E. M.* (F. a V. Hoblík, Pardubice 1882–85, 3 sv., ed. autor). ■ SCÉNICKY. *Hra: Záviš* (1869). – *Překlad*: K. von Holtei: *Trojčata* (1876). ■ REDIGOVAL *periodika*: *Lužničan* (Tábor 1869, lit. příl. čas. Tábor), *Beseda* (Olomouc 1874, příl. čas. Našinec), *Prostějovské noviny* (1875–76), *Pernštýn* (Pardubice 1880–82); *knižnici*: *Album výtečných povídek českých i přeložených* (1884–85). ■ LITERATURA: B. Novotná: E. M. (1936). ■ E. Krásnohorská: *Obraz novějšího básnictví českého* (ref. *Márinka*), ČČM 1877, s. 315 → *Výbor z díla 2* (1956, s. 34); ● ref. *Mezi vůli a činem*: B. Čermák, Čes. věda 1879, s. 159; F. Schulz, *Osvěta* 1879, s. 779; faš. (F. A. Šubert), *Pokrok* 1. 8. 1879 ●; E. V. Hynek: E. M., *Lit. listy* 1881, s. 90; ● ref. *Básně*: F. Chalupa: *O básnictví našem za posledních let*, *Ruch* 1882, s. 349; O. M. (Mokry), *Květy* 1882, sv. 2, s. 621; J. Vrchlický, *Lumír* 1882, s. 159; F. Schulz, *Osvěta* 1882, s. 930; Bý (F. Bílý), *Světozor* 1882, s. 191; an., *NL* 21. 4. 1882; J. Hubáček, *Politik* 3. 5. 1882; -ý

(F. Dlouhý), Lit. listy 1883, s. 15 (též o Povídkách a kresbách) ●; F. Bačkovský, E. V. Hynek: E. M., Lit. obzor 1, 1882/83, s. 70 a 87; ● ref. Povídky a kresby: F. V. Vykoukal, Lit. obzor 1, 1882/83, s. 44; O. M. (Mokrý), Květy 1883, sv. 1, s. 117; F. Bílý, Osvěta 1883, s. 280 ●; J. Neruda in E. M.: Šimon kostelník (1885) → Literatura 3 (1966); ● ref. Šimon kostelník: B. Čermák, NL 25. 10. 1885; F. S. (Schulz), Zlatá Praha 1885, s. 706; F. Kvapil, Květy 1886, sv. 1, s. 247; Č. (L. Čech), Lit. listy 1886, s. 11; O. P...ý. (Plešovský), Hlídkka lit. 1886, s. 59; F. Zákrejs, Osvěta 1886, s. 79 ●; ● ref. Kresby a povídky: Č. (L. Čech), Lit. listy 1886, s. 63; K. Suchý, Hlídkka lit. 1886, s. 95 ●; ● ref. Nové básně: B. Č. (Čermák), NL 27. 5. 1886; J. V. (Vrchlický), Hlas národa 25. 7. 1886; =, Zlatá Praha 1886, s. 430 ●; J. P.: k šedesátinám, Zlatá Praha 24, 1906/07, s. 157; ● nekrology: R. (V. Červinka), Zlatá Praha 28, 1910/11, s. 214; -n-, Zvon 11, 1910/11, s. 287; a-e (D. Panýrek), Máj 9, 1910/11, s. 218; F. V. V. (Vykoukal), Osvěta 1911, s. 315 ●; M. Hýsek in Literární Morava v letech 1849–1885 (1911, s. 260); J. Vozka: Počátky socialismu v českém písemnictví, Dělnická osvěta 1932, s. 102; M.: Vzpomínka na M., LD 24. 12. 1946; an.: E. M., sb. Jindřichův Hradec 1293–1993 (1993, s. 143).

//

Jan Misárek

* 20. 3. 1861 *Vsetín*

† 9. 2. 1932 *Praha*

Prozaik využívající ve svých povídkách a črtách v Valašsku mnohostranně nářečí, sběratel národopisného materiálu, publicista, vydavatel osvětové literatury.

Pseudonym Slavičinský (někdy i Slavičinský), jehož užíval i ve spojení s vl. jménem, zvolil podle obce Slavičín, odkud pocházel M. rod. – Byl synem soukeníka. 1877–81 studoval německé gymnázium v Těšíně, onemocněl však tuberkulózou a po ročním léčení vstoupil na nižší obchodní školu v Praze, kterou 1883 absolvoval zkouškami z účetnictví a těsnopisu. Poté odešel do Vídně (publikoval články v novinách a pracoval jako dělník na stavbě pouliční dráhy), záhy se však vrátil a stal se koncipientem advokátní kanceláře ve Vsetíně. 1885 se přestěhoval do Prahy (pokus uplatnit se zde literárně, zveřejnit povídku Vlk Krampotů v Květech či ve Vlasti, byl neúspěšný), nenašel však trvalé zaměstnání; do 1886 působil u divadelní společnosti T. Postlové a poté u divadelní společnosti M. Kozlanské. Na přelomu 80. a 90. let pracoval v advokátní kanceláři v Ml.

Boleslavi (účastnil se kulturního života města a publikoval v místních novinách), pak jako adjunkt na panství knížete Thurn-Taxisa v nedaleké Loučeni. Na sklonku 90. let pracoval jako účetní v pražské továrně na stroje, potom v Kladně v restauraci železářské společnosti. 1899–1909 byl zaměstnancem okresní nemocenské pojišťovny v Praze (s krátkou přestávkou 1900, kdy ho T. G. Masaryk vyzval, aby se stal dopisovatelem Času při píseckém procesu s L. Hilsnerem). V Praze se 1897 stal členem Polského klubu (naučil se ukrajinsky a polsky), později zde vydával knižnici Nová myšlenka; angažoval se i politicky, stal se členem soc. demokratické strany (byl koptován do ústředního výkonného výboru a do výboru Dělnické akademie, usiloval o založení dělnického archivu), pro konflikty s vedením však členství přerušil. 1909–11 byl účetním revizorem v kartelu rakouských továren na stroje s působností v Haliči (studoval tu život Ukrajinců, Poláků a Židů), po návratu do Prahy pracoval opět jako účetní v nemocenské pokladně a koncem války v kině, kde také překládal titulky cizích filmů. V prosinci 1918 odjel s V. Šrobárem do Žiliny, kde propagoval založení slovensko-české osídlovací banky, po neúspěchu této myšlenky zřídil v bratislavské tržnici první česko-slovenské knihkupectví a krátce vydával časopis Nové Slovensko. 1922 se vrátil do Prahy; když se nespĺnila jeho naděje na pracovní umístění v nově zřízeném československém konzulátě ve Lvově, odešel do Vídně a do 1924 tu pracoval v redakci Vídeňského deníku a přispíval i do dalších novin a časopisů. Od 1924 dostával 18 měsíců podporu v nezaměstnanosti, po onemocnění 1929 z Vídně odešel a byl přijat do Masarykových domovů v Praze-Krči. Tehdy mu min. školství přiznalo roční důchod 3000 Kč na dokončení lístkového slovníku valašského dialektu (vznikal z podnětu F. Bartoše), na němž začal po delší době zase pracovat a k němuž shromažďoval různorodý materiál – lidové písně, rčení, místní výrazy atd. Současně zpracovával podklady ke slovníku česko-německo-polskému a také psal vzpomínky. Část obou slovníkových děl, stejně jako dva romány, drama a soubor humoresek Všechno z 1902 později spálil. Zemřel v Praze-Krči. Jeho literární pozůstalost je uložena v okresním muzeu ve Vsetíně.

Zaujetí valašským svérázem i citlivost k sociální problematice vedly M. k tvorbě povídek

a črt věrně vystihujících život rodného kraje v druhé polovině 19. století. Zachycením charakteristických rysů životního stylu venkovského i městského člověka různých generací a rozdílné sociální příslušnosti, jakož i výstižnými charakteristikami rázovitých, leckdy i bizarních postav se vyznačují zvláště povídky *Vlk Krampotů* (čerpá z Halenkova) a *U Křupalů* (zobrazuje život ve Vsetíně); zvláštnost těchto jednoduše fabulovaných příběhů spočívá zejména v uplatnění valašského dialektu jak v přímé řeči postav, tak v rovině vypravěčské. Po jazykové i etnografické stránce ocenili M. prózy F. Bartoš (mimoto v Dialektickém slovníku moravském použil i části M. nářečního lístkového katalogu, cenného hlavně zachycením valašského dialektu bez příměsí cizorodých prvků), F. Trávníček, který z materiálu povídek vycházel ve svých studiích, aj. Další M. beletristická práce, soubor humoresek *Příhody a smyšlenky*, vznikala patrně v existenční nouzi a na výdělek, přinesla však i vtipně pointované příběhy těžící z autopsie. Dobový kulturněpolitický účel měla pojednání *Českým mužům: Ani my nejsme spokojeny s Vámi!* (polemika s protiemancipační prací V. Štecha Českým ženám) a *Český lid a český Žid*, kritizující antisemitské pověry i židovský velkokapitál na venkově. Mimoto pro svoji knižnici Volná myšlenka M. přeložil i adaptoval práce zaměřené na problematiku duševní hygieny a na volní oblast. V literatuře se uvádí, že též připravil pro vydání tituly, jež nejsou bibliograficky a v knihovních fondech doloženy: Učitel pod kněžovládou od F. Bobka (pseud. Sedličanský) a sbírku slovenských hádanek s titulem *Hádky*; údajně též přeložil hru Flachsmann vychovatel od O. Ernsta.

PSEUDONYMY, ŠIFRY: H. Měšťan, Jan M. Slavičinský, Jaroslava Procházková, J. M. Slavičinský, Starý protivá, Xoipe; „Hej!“, M., mi., „Mis.“, VR., V. R., Xa. ■ PŘÍSPĚVKY in: Antislaven (Vídeň 1926); Besedy Času (1897–1907); Boleslav; Bratislavský deník; Čas (1897–1903); Čes. slovo; Čes. zájmy; Českosl. deník (1922); Čes. lid (1900–06; 1901 1. vyd. P U Křupalů a 1902–06 její pokr. s tit. Na schodě, 1906 Valašská povídka o Bídě); Dělnické listy (Vídeň 1923–28); Illustrierte Kronenzeitung (Vídeň 1925); kal. Ječmínek (Olomouc 1907–12); Lid. noviny (1914, 1927–32); kal. Metoděj (Olomouc 1907–12); Mladoboleslavské listy; Nápady (1902); Národné noviny (Turč. Sv. Martin); Nár. listy (1893–1906); Nár. politika; Naše Valašsko (Vsetín 1932, Jak sem pochodil s valaščinu); Nové Slovensko

(Bratislava 1919, Misárkuv průvodce Bratislavou; Palacký (Valaš. Meziříčí 1910–11); Pozor (Olomouc 1883); Právo lidu (1899); Rote Fahne (Vídeň); Rozhled (Vídeň); Rudá zář; Ruch (Brno 1930); Slovenský denník (Bratislava); Svoboda; Tribuna; Večer (1931); Večerní Praha (1931); Vídeňské dělnické listy (1928); Vídeňský deník (1923); Vídeňský obdeník (1928); kal. Vyšehrad (1907–12); Vyškeřák (Sokol Vsetín 1931, 1933); Zář; Živnostenský zpravodaj; Živnostník (1912–13); – posmrtně: Lit. noviny (1940); sb. Tři z Valašska (1942). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Vlk Krampotů (P b. d., 1891, pseud. J. M. Slavičinský; 1905 rozšř. vyd. o PP Hledali Nica, To byl nocleh, Na řepné váze, Můj nebožtík, Na táčkách, Na letním bytě, označeno jako 1. d. souboru Ze starého světa); Příhody a smyšlenky (PP 1902, pseud. J. M. Slavičinský); U Křupalů (P 1907, označeno jako 2. vyd. a jako 2. díl souboru Ze starého světa, pseud. J. M. Slavičinský). – *Překlad*: S. Witmann: Židé v Rakousku (1897). – *Adaptace*: Nová myšlenka. Návod k získání osobního magnetismu pěstováním gymnastiky mentální 1, 2 (b. d., 1906, podle amer. pramenů, podp. Xoipe a Jan Misárek); Silný zrak (b. d., 1908, podle B. Macfaddena, an.); Sugescie a láska (b. d., 1908, upr. vyd. 1919, podle C. W. Burdetta); Tajemství úspěchu (b. d., 1908, upr. vyd. 1919, podle amer. pramenů); Výcvik a utvrzení paměti (b. d., 1908, upr. vyd. 1919 s tit. Výcvik paměti, podp. Xoipe a Jan Misárek). – *Ostatní práce*: Český lid a český Žid (1897, pseud. Jaroslava Procházková); Misárkuv průvodce Bratislavou (1919 ← Nové Slovensko 1919); Jak lze čelit neúspěchům dle návodu Nové myšlenky a nabytých zkušeností (leták, 1931). ■ SCÉNICKY. *Hry*: Stůj co stůj (1902, též s tit. Na cestě k milionu); Nemanželské dítě (1904); Zvěřinec (sólóvý výstup); Péri, vyvolená Alláhova (podle P B. Havlasy). – *Překlady*: F. von Schönthan, F. Koppel-Elfeld: Svatba naší Helgy (1904); M. Dreyer: Zkušební kandidát (1904). ■ REDIGOVAL *časopisy*: Nápady (1902, 6 čísel), Nové Slovensko (1919, 8 čísel); *knižnice*: Knihovna Nápadů (1902), Knihovna Nové myšlenky (1906–08, s E. Oliveriusovou-Nantusovou). ■ USPOŘÁDAL A VYDAL: Kompendium poplatkových a kolkových předpisů pro obchodníky, živnostníky a úředníky průmyslových závodů a peněžních ústavů (1913). ■

LITERATURA: J. Fürst: J. M. S. (rpk. uloženy v Okres. archivu ve Vsetíně). ■ ● ref. Vlk Krampotů: E. Kř., Athenaeum 9, 1891/92, s. 252; J. V. Novák, Lit. listy 12, 1890/91, s. 353; F. Bartoš, Hlídka lit. 1891, s. 151; (2. vyd.) Č. Zibrť, ČL 15, 1905/06, s. 208; V. O. (Viglic), MSIR 2, 1905/06, s. 126; J. Herzig, Vlast 22, 1905/06, s. 374 ●; J. Herzig: ref. U Křupalů, Vlast 23, 1906/07, s. 822; F. Trávníček: k padesátinám, LidN 20. 3. 1911; J. Staněk: ref. U Křupalů (2. vyd.), LidN 15. 7. 1927; ● k sedmdesátinám: an., Lit. rozhledy 15, 1930/31, s. 262; F. T. (Trávníček), LidN 20. 3. 1931 + Naše Valašsko 1931, s. 95 ●; ● nekrology: an., Vyškeřák (Sokol Vsetín) 1932, č. 13; J., LidN 12. 2. 1932; an., PL 12. 2. 1932; -vh- (M. Hyšek), LF 1932, s. 188;

R. Janovský, ČL 1932, s. 52 ●; sj.: ref. sb. Tři z Valašska, LidN 24. 3. 1943; B. Slavík in Písemnictví na moravském Valašsku (1947, s. 344) + Nejlepší povídkář Valašska – J. M. S., LD 15. 11. 1951; B. Peroutka: J. M. S. Životopisná črta, Valašsko 8, 1959/61, s. 66; B. Svadbová: J. M. S., Lit. měsíčník 1988, č. 3.

bs

Emil F. Míšek

* 10. 12. 1897 Praha

† 17. 8. 1964 Praha

Autor sociálně zaměřených próz zvláště z železničního prostředí, próz pro děti a loutkových her, překladatel z francouzštiny.

Pokřtěn Emil Ferdinand, užíval však jména František; své práce podepisoval převážně Emil F. (nebo E. F.) Míšek, někdy i F. E. Míšek či Emil Frant. Míšek. – Otec byl strojvedoucím, M. vychodil obecnou školu a maturoval na reálce. Od otcovy smrti (1916) si přivydělával hrou na klavír v kabaretech. Studium na stavební fakultě pražské techniky po dvou letech přerušil. Od 1921 navštěvoval železniční školu a po jejím dokončení a praxi byl výpravčím v Měšicích u Prahy. 1923 byl přeložen jako účetní do topírny v Praze-Vršovicích, kde pracoval v různých funkcích až do 1945. T. r. přešel na min. dopravy (vedoucí tiskového referátu, pak knihovny) a od 1952 byl redaktorem Dopravního nakl.; 1958 odešel do důchodu. Od 20. let pracoval v loutkářství.

M. sociální citění se místy projevovalo už v jeho raných, groteskně humoristických povídkách a plně se pak uplatnilo v cyklu povídek o chudé švadlence, uveřejněných během roku 1923 (*Malá švadlenka* a další). Kalendářové prvky mizí v povídkách *Hříchy žen*, které sledují duševní rozpoložení postav utiskovaných a ponižovaných. V románu *V boji umírající* M. prvně a nejvýrazněji využil vančurovského stylu, ani zde ho však neudržel ve většině textu; utopický příběh vítězného revolučního boje je tu založen na dramaticky vykonstruovaných intrikách, vraždách a honičkách, ale realisticky přitom postihuje specifické prostředí železničních topíren. Táž důvěrná znalost se uplatnila v ústředním oddílu povídkové knihy *Jak zpívá slavík*. Ve všech M. prózách hraje významnou roli milostné vztahy;

v románu *Lokomotiva a několik žen* nad strojvůdcovou láskou k ženě paradoxně vítězí jeho citový vztah ke stroji. Sklon k racionálním kombinacím později M. přivedl k detektivním příběhům. V románu z uměleckého prostředí *Naříkající motýl* železniční úředník v roli detektiva amatéra demaskuje mystiku záhadných vražd; hrdina románu přešel do souboru povídek *Byl jeden moudrý muž* jako znalec lidské duše, který luští kriminální případy, mnohdy opět sociálně motivované, na základě nečekaně jednoduchého předpokladu. Těžiště M. tvorby pro děti se postupně přesunulo od loutkových her k prózám, ve kterých nejmarkantněji vystoupil autorův střízlivý racionalismus. Román *Chlapec a kouzelník*, zesměšňující víru v zázraky, obnovil parodizující tón M. začátků. Poválečné pohádky buďto oslavují práci a občanské ctnosti (*Pohádky paní Pravdy*), nebo didakticky konfrontují tradiční pohádkové motivy s realitou (*Pohádky jednoho dne*, *Výprava za perníkovou chaloupkou*).

PSEUDONYMY, ŠIFRY: Karel Mušek (práce psané společně s K. Mužíkem), Lukianos, Lukianus; EFM, E. F. M. ■ PŘÍSPĚVKY in: Beseda venkovské rodiny (1949); Cesta (1928–29); Čes. slovo; Dar (1949); Jiskra (1949); Květy; Lit. noviny (poválečné); Mateřídouška; Mladá fronta (1948); Mladý hlasatel; Nár. osvobození (1925–28, 1946–47); Naše loutky; Nebojsa; Nedělní noviny (1947); Ohníček; Plamen (recenze); Pondělní noviny (1924); Práce (1948–49); Právo lidu; Rudé právo (1921–28, 1947); Sever a Východ (1927–30); Smích republiky; Svět v obrazech; Šibeničky (1919–20, R Zlato); Tvorba; Venkov. ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Zamilovaný ďábel (PP 1920); Královna moře (P b. d., 1921, pseud. Lukianus); Kolotoč (PP 1922); Malá švadlenka (P 1923); Král dvanácti stolů (P 1923); Srdce na kříži (P 1923); Silný milenec (P 1923); Čert a Káča (D pro ml., 1925); Pan doktor Faust (D pro ml., 1925); Hříchy žen (PP 1926); V boji umírající (R, PP 1926); Lokomotiva a několik žen (R 1929); Kouzelné zrcadlo (D pro ml., 1933); Mumraj herců na nitkách (DD b. d., 1937); Naříkající motýl (R 1940); Chlapec a kouzelník (R pro ml., 1940); Jak zpívá slavík (PP 1941); Byl jeden moudrý muž (PP 1943); Pohádky paní Pravdy (1946); Sedm křížů (P 1948); Pohádky jednoho dne (1958); Kouzelná kudla (D pro ml., 1960); Výprava za perníkovou chaloupkou (P pro ml., 1962). – *Překlady*: G. Ohnet: Černá a růžová (1919); H. de Régnier: Láska a rozkoš (1920); H. de Balzac: Na břehu mořském (1921); S. Ch. Elvestad: Železný vůz (1922). – *Ostatní práce*: *Za vyšší kulturu cestování* (1955). ■ REDIGOVAL *časopisy*: Naše loutky (1923–28, s K. Kobrlem), Že-

Míšek

lezniční technika (1953–58); *sborník*: Loutkářská ročenka 1926; *knižnici*: Milostné historie (1921). ■

LITERATURA: J. H. (Hora): ref. Kolotoč, RP 1. 10. 1922 + ref. V boji umírající, Hříchy žen, RP 6. 2. 1927; ● ref. Lokomotiva a několik žen: B. Jedlička, LidN 3. 5. 1930; A. M. Píša, Sever a Východ 1930, s. 301; K. Š. (Štorch), RA 6, 1930/31, s. 36 ●; ● ref. Chlapec a kouzelník: M. Majerová, LidN 18. 12. 1940; kp. (K. Polák), Nár. práce 21. 12. 1940 ●; ● ref. Naříkající motýl: b. (V. Běhounek), Nár. práce 26. 9. 1940; J. Knap, Venkov 12. 9. 1941 ●; ● ref. Byl jeden moudrý muž: P., LidN 13. 3. 1944; kp. (K. Polák), Nár. práce 28. 3. 1944 ●; ● ref. Pohádky paní Pravdy: N. Č., F. H. (Černý, Holešovský), Komenský 71, 1946/47, s. 492; F. D. Bulánek, Zeměd. noviny 3. 4. 1947; M. Majerová, Svob. noviny 4. 1. 1948 ●; an.: E. F. M. padesátníkem, NO 10. 12. 1947; V. Dostálová: ref. Pohádky jednoho dne, ZM 1959, s. 282; E. F. M. (o sobě), ZM 1960, s. 312; Z. Vavřík: ref. Výprava za perníkovou chaloupkou, LitN 1962, č. 45.

pb

Marie Mišková-Raisová

* 3. 7. 1883 *Hlinsko*

† 8. 8. 1968 *Lázně Bělohrad*

Autorka povídek a pohádek, editorka prací K. V. Raise.

Časopisecky publikovala též pod jm. Marie Raisová. – Dcera spisovatele K. V. Raise, její sestra PhDr. Doubravka R. (1895–1944) byla redaktorkou časopisu *Ženský svět*. 1887 se M.-R. přestěhovala s rodiči do Prahy, kde absolvovala základní školní vzdělání a 1902 Čes. ústav ku vzdělání učitelek. Pak krátkou dobu učila a 1906 se provdala za lékaře. 1915 po mužově a krátce poté i po matčině smrti vedla M.-R. domácnost svého otce a po jeho smrti 1926 pečovala o jeho dílo a přednášela o něm. Zemřela náhle při letním pobytu v Lázních Bělohrad. – Dcera Hana Mišková (1908–1971) byla koncertní pěvkyní, vnuk Ivan Rais (* 1941) je houslistou.

Námětem povídek M.-R. jsou bolestné zážitky ženských hrdinek a jímavé epizody ze života chudých dětí a starých lidí, v nichž obzvláště se uplatnilo autorčino vroucí soucítění (*Stíny v srdcích*). Dualita utrpení a milujícího srdce je charakteristická i pro pohádky, vycházející z tradičních pohádkových motivů nebo založené na personifikaci zvířat i neživých vě-

cí. – V časopisech a novinách uveřejnila M.-R. s využitím korespondence řadu vzpomínek na otce a na jeho literární přátele. Podílela se na edici Raisových knih, zvláště (ve spolupráci s F. S. Procházkou) posledních svazků jeho sebraných spisů. Pozůstalost M.-R. (uložená v PNP) obsahuje i rukopisnou dramaturgii jedné z jejích pohádek *Láska největší*.

PŘÍSPĚVKY *in*: Čes. slovo (1921–22); Čtení pro ženy; Denní hlasatel (Chicago 1923); Hlas našeho venkova (1921–22); sb. In memoriam Arne Nováka (1940); Kalendář Nár. politiky (1940); sb. K. V. Rais – studie, vzpomínky, dokumenty (1959); Lada (1925–27); Lid. demokracie (od 1954); Lid. noviny (1933–36); Lit. rozhledy (1928); Malý čtenář; Mateřídouška (1947); Náchodské listy; Nár. listy (1922–39); Nár. politika (1921–37); Pod Zvičinou (Hořice v Podkr. 1946); Rodinné vychování (1903); Sborník k uctění památky K. V. Raise (Jičín 1936); Švanda dudák (1924); Topičův sborník (1921); Úsvit (1922–23); Venkov (1921–33); Zyon (1922–39); Ženský svět (1925–29). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Máminky pohádky (1923); Stíny v srdcích (PP 1927); O černém čuňátku (pohádka, 1930, z kn. Máminky pohádky). ■ USPOŘÁDALA A VYDALA: K. V. Rais: Zvířátka a lidé (1941) + Povídky o českých umělcích (1949); Dopisy Františka Kavána K. V. Raisovi (b. d., 1949). ■

LITERATURA: K. Bílek: M. M.-R. Literární pozůstalost (LA PNP 1. 1976, 2. 1989). ■ K. Juda: ref. Máminky pohádky, Střední škola 1924, s. 106; ● ref. Stíny v srdcích: J. Kopal, Nové Čechy 11, 1927/28, s. 183; B. Jedlička, LidN 17. 3. 1928; J. Karasová, Ženský svět 1928, č. 1 ●; M. Majerová: ref. O černém čuňátku, Čin 2, 1930/31, s. 175.

pb

Gustav B. Miškovský viz Gustav Bambas Miškovský

Jozef Miškovský

* 10. 3. 1859 *Poboří u Kouřimi*

† 13. 8. 1940 *Český Brod*

Spisovatel a novinář, regionální kulturní historik a vlastivědný pracovník na Českobrodsku.

Psal se důsledně Jozef. – Narodil se v rodině statkáře a obecního starosty, do školy chodil ve Svojsčicích, pak byl poslán do Jablonného

(J. v Podještědí), aby se naučil německy, střední školu studoval v Kutné Hoře. Jako student hrál ochotnický divadlo v blízkých Plaňanech, kde se seznámil s pozdější spisovatelkou G. Preissovou (od 1885 člen Ústřední jednoty čes. herectva). Od 1880 žil v Čes. Brodě (1883 bydlel přechodně na Král. Vinohradech), kde se věnoval spisovatelství a žurnalistice. Stal se regionálním pracovníkem, který se významně podílel na politickém životě města (dlouholetý člen městského a okresního zastupitelstva, starosta místního Sokola, iniciátor založení městské spořitelny, českého gymnázia, okresní nemocnice, Podlipanského muzea a muzea K. Havlíčka Borovského v jeho rodném domě v Borové i postavení pomníku Prokopa Holého, organizoval pravidelné lipanské poutě). Zakládáním knihoven, čítáren a spolků, organizováním přednášek a výchovných koncertů aplikoval v praxi vzdělávací program propagovaný v časopise Naše hlasy. Tento politický týdeník demokratického směru (při časopise založil M. též knihkupectví a nakladatelství, kde vydával mj. spisy Arbesovy), na jehož profilu lze doložit M. vývoj od mladočeského svobodomyšlnictví k pokrokářství a realismu, založil v Čes. Brodě 1881 (vedl jej s výjimkou pobytu na Král. Vinohradech 1883 a 1915–18 až do 1939, kdy jej dobrovolně zastavil; znovu vydával jej M. syn Božetěch M., knihkupec). Časopis se stal záhy významnou politickou i kulturní institucí, těžící podněty z celého Československa; platil za vzor českého regionálního listu, plnil funkci osvětovou i národní, zejména při posilování krajového historického vědomí a zvyšování kulturní úrovně venkova. M. se při jeho řízení projevil také jako zkušený organizátor (osvědčil to mj. i při pořádání městského archivu), který kolem sebe dokázal soustředit kvalitní okruh spolupracovníků (jedním z prvních byl i J. Herben). Žurnalistická tvorba podnítila řadu M. funkcí nadkrajového charakteru: pracoval ve Vseslovanském svazu novinářském, který vybudoval s J. Holečkem (oba využili 50. výročí vzniku písně Hej Slovené a 1884 uspořádali za přítomnosti jejího autora S. Tomášika v Praze slovenský týden), v Jednotě čes. novinářů (dlouho jejím předsedou) a v jejím podpůrném spolku, v Havlíčkově fondu čes. novinářů a poté v Nár. svazu novinářů, byl pokladníkem Svazu slovenských novinářů v Rakousku. Zpopelněn byl v Praze-Strašnicích.

Literárně M. debutoval drobnými prózami a dramaty, ale pak se přiklonil k historii a místopisu. Nejdůležitější složkou jeho činnosti se stala žurnalistika. Ovlivnila také jeho prózu, zejména soubor humoresek, humoristických fejetonů a reportáží inspirovaný historickými událostmi i detaily všedních dní a vyznačující se osobitým viděním způsobu života a myšlení lidí (*Z tobolky starého novináře*). Jeho dvě hry vydané pod pseudonymem, jedna ze současnosti (*Nebezpečná láska*), druhá z bájně minulosti, inspirovaná RKZ (*Durynkova olše*), údajně vznikly pro plaňanské ochotníky; o jejich jevištním provedení není však nic známo. Ve středu zájmu M. jako stoupence Husova učení a odkazu české reformace se posléze ocitlo studium kulturněhistorických a náboženských otázek kraje, těžící z místního archivního materiálu. Výsledkem byla genealogie K. Světlé (*Rodinná kronika rottovská*), kde je sledován rottovský rodokmen už od roku 1602 a kde jsou kronikářsky zachyceny životní osudy spisovatelčiných předků i poměry na českém venkově obecně, dále studie *Československých kacířů a první evangelci*, doplňující podnětně řadou místních detailů z městských zápisů obraz celonárodní, a pojednání *O pokladech pánů Smiřických a jiných nálezech na panství kosteleckém*. Ač tu M. čerpal z živé lidové tradice o domnělém pokladu, šel nad ni pozorností k osudům vůdce českého povstání Albrechta Jana Smiřického a hledáním příčin tragédie jeho rodu. Práce se tak stala příspěvkem k českým dějinám doby pobělohorské.

PSEUDONYMY: J. M. Pobořský, Josef M. Pobořský, Sekavec. ■ PŘÍSPĚVKY in: Besedy Času (od 1909); Máj (1904 Lipany, s H. Kuffnerem); Nár. listy (od 1883); Naše hlasy (1881–1915, 1919–39; 1914 Československé pivovarství, i dopln. sep.); Zlatá Praha (1916, Předkové K. Světlé); Ženský obzor. ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Nebezpečná láska (D 1879, pseud. Josef M. Pobořský); Durynkova olše (D 1881, pseud. Josef M. Pobořský); *Z tobolky starého novináře* (PP 1925). – *Ostatní práce*: Památník, jež věnuje drahým bratrům americkým o sokolských závodech česko-amerických v Českém Brodě 26. června 1887 Sokol československý (1887); Václav Fr. Červený (životopis, 1896); Bitva u Lipan 30. května 1434 (pojednání, b. d., 1899, s H. Kuffnerem); Jan B. Dlabač (životopis, 1900); O pokladech pánů Smiřických a jiných nálezech na panství kosteleckém (studie, b. d., 1908); Československých kacířů a první evangelci (studie, b. d., 1909); Rodinná kronika rottovská 1630–1930 (1938). ■ REDIGOVAL

Mítiz z Limuz

časopisy: Naše hlasy (Čes. Brod 1881–1915, 1918–29; 1. roč. s příl. Zličan. Organ města Kouřimi a okolí), Českobrodské listy (1887–90), Naše listy (Čes. Brod 1888–92), Rozvoj. Revue pro veřejný život, vědu, literaturu a umění (Olomouc 1900–01). ■ USPOŘÁDAL A VYDAL: F. J. Vavák: Selské povstání roku 1775 (část z pamětí, 1886). ■

LITERATURA: F. L. H. (Hovorka): ref. Durynkova olše, Divadelní listy 1881, s. 85; V. Schulz: ref. Bitva u Lipan..., ČČM 1899, s. 338; ● ref. O pokladech pánů Smiřických..., V. Prášek, NL 18. 12. 1908; H. (J. Herben), Besedy Času 1908, s. 396 ●; ● ref. Českobrodští kacíři..., J. H. (Herben), Besedy Času 1909, s. 339; J. Volf, ČČM 1910, s. 302 ●; V. Brtník: ref. Z tobolky starého novináře, Venkov 24. 4. 1925; J. Herben: J. M., LidN 10. 3. 1929; ● ref. Rodinná kronika rottovská: B. (E. Bass), LidN 1. 11. 1930; K. Polák, PL 24. 12. 1930; A. G. (Grund), RA 6, 1930/31, s. 131; -och- (F. S. Procházka), Zvon 31, 1930/31, s. 295; V. Brtník, Venkov 1. 2. 1931 ●; ● k osmdesátinám: fš, LidN 10. 3. 1939; F. S. Jaroš, Venkov 10. 3. 1939 ●; ● nekrology: KZK (K. Z. Klíma), LidN 15. 8. 1940; v. m., NL 15. 8. 1940; Zeno, Ženský obzor 1940, s. 91; Č. (V. Červinka), Zvon 41, 1940/41, s. 43; an.: Tisk a novinář, Věstník Nár. svazu novinářů 15, 1940/41, s. 10 ●.

bs

Tomáš Mítiz z Limuz

* asi 20. 12. 1523 Nymburk
† 31. 1. 1591 Praha

Latinský básník, překladatel, vydavatel a kulturní organizátor, význačný představitel humanistického kulturního života své doby.

Syn nymburského bakaláře a radního Jana Kamarýta, zvaného i Tichý (Mítiz). Po základním vzdělání na školách v Nymburce a v Žatci studoval na pražské univerzitě, hlavně jako žák M. Collina (bakalářem 1546, mistrem 1552). Působil od 1550 na škole v Čes. Brodě (s přestávkou vyplněnou prací pro univerzitu), asi od 1556 v Praze na jindřichské škole; zároveň vedl ve svém domě na Starém Městě soukromou školu, patrně bez většího úspěchu. Byl členem básnické družiny J. Hodějovského a těšil se jeho podpoře a přimlouvám (díků jeho přičinění dosáhl 1556 erbu a titulu z Limuz), podílel se s M. Collinem a J. Handschem na redigování čtyř svazků Farragines (1561–62). Nevalný úspěch na pedagogické dráze ho vedl k činnosti vydavatelské, tiskařské a knihkupecké. Od

1563 měl knihkupectví v Karolinu a podílel se s tiskařem J. Kozlem na vedení tiskárny. Za dovažení a prodávání zakázaných kalvínských a zwingliánských knih se dostal 1571 do konfliktu se státní mocí, avšak pokračoval ve vydávání knih a obchodování s nimi až do smrti.

M. je autorem četných svazků latinské náboženské lyriky (zpracoval řadu českých duchovních písní, některé texty napsal na jejich nápěvy) a neobyčejného množství příležitostných latinských básní vydávaných v publikacích jiných autorů, ve sbornících i formou jednotlivě. Pedagogicky zaměřenou mravoučnou kompilací přispěl i do latinsko-česko-německé knížky, uvádějící žáky do učení na soukromé škole. Zřídka se uplatňoval jako překladatel do češtiny. Rozsahem díla patří k nejnplodnějším latinsky básnícím humanistům. Větší význam než vlastní tvorba měly však jeho edice děl B. Hasištejnského z Lobkovic (vycházely 1562–70) a vydání dalších humanistických autorů. Bohaté styky s domácími i zahraničními humanisty spojené s péčí o jejich dílo učinily z M. jednu z reprezentativních postav pozdního latinizujícího humanismu v Čechách.

PŘÍSPĚVEK *in*: Libellus elementaris... pro novellis scholasticis (1569). ■ KNIŽNĚ: Ode de feriis divae Catharinae, doctorum praesidis (1550); Epicedion honesti et solertis viri Viti Zitaviensis, civis ac senatoris in republica Brodensi meritissimi (1552); De adventu Christi odae aliquot (1553); Liber primus sacrorum carminum... (1554); Epicedion nobilis et clarissimi viri d. Iohannis Zatecky a Veygrsdorf (1561); Elegia de providentia Dei (1562); In felicem inaugurationem serenissimi regis Maximiliani... chorus Davidicus... (1562); Varii generis odae in Psalmos Davidis poenitentiales... (1562); Hymni ecclesiastici in noctium et dierum tempora distributi (1564); In psalterium Davidis Georgii Buchanani paraphrasis poetica... (1572); M. Antonii Flaminii in psalmos aliquot breviores paraphrasis dithyrambica... (1572); Psalmodiae Christianae libri duo... (1574); Pietas religiosa (1575); Hymnodiae in Messiam... (5 sv., 1576–78, 1581); Psalmodia poenitentialis e psalmis regii vatis Davidis... (1577); Luctae spiritus libri tres (1578); Index alter Thomae Mitis metrorum I. partis, editorum ac recognitorum... (1580); Strena ad potentissimum Caesarem Rudolphum II. ... (1580); Christiados seu decem promissionum de Christo Iesu libri unus (1583); Ode melica in vitam Christi... (1585); Synopsis biblicae libri quinque... (1586); Catechesis biblicae libri septem... (1587); Odarum sacrarum liber unus e psalterio S. Augustini... (1589); Psalmus III. odis tribus sensu metroque triplici inclusus... (b. d.). – *Jednolisty*: Ad clementis-

Vojtěch Mixa

* 14. 3. 1887 *Dolní Kralovice* u Ledče nad Sázavou† 13. 2. 1953 *Praha*

Autor erotických povídek a společenských románů, dramatik, publicista a novinář.

Otec byl respicientem finanční strážce. Po jeho odchodu do výslužby se rodina přestěhovala 1896 do Kutné Hory, kde V. M. dokončil obecnou školu a od 1898 studoval na místní vyšší reálce (mat. 1905). 1906–10 navštěvoval pražskou techniku, obor stavební inženýrství. Jako stavební inženýr pak působil ve státní železniční službě, nejprve v Olomouci, po 1918 na min. železnic. 1920–21 redigoval časopis Šibeničky a hospodářskou rubriku Lid. novin. Od 1922 pracoval jako sekretář Svazu českosl. průmyslníků, od 1934 jako generální tajemník jeho ústředí. Jako význačný ekonom byl za první republiky členem mnoha hospodářských, finančních a průmyslových institucí (též pokladníkem Sboru pro postavení druhého Národního divadla). Od konce 30. let byl vrchním ředitelem Živnobanky, po 2. světové válce připravoval ve Státním úřadu plánovacím vypracování dvouletého a pětiletého hospodářského plánu. Tehdy se stal členem Slovanského ústavu, Masarykovy akademie práce a Národohospodářské společnosti. Spolupracoval (od 1946) s redakcí Lid. demokracie, 1948 byl kooptován do ústředního výboru Syndikátu čes. spisovatelů a jmenován do jeho akčního výboru, později do hospodářské rady Svazu čes. spisovatelů.

Do literatury vstoupil M. časopisecky otiskovanými satirickými verši a prózami (čas. Šibeničky) a povídkami a básněmi ovlivněnými vitalismem (zejména čas. Cesta). Knižně debutoval sbírkou próz *Dívky*, studiemi k portrétům dívek a mladých žen uvědomujících si svou identitu, v nichž se projevil jako pozorovatel s bystrým postřehem, smyslem pro atmosféru prostředí a s intelektuálním a ironickým nadhledem. V témž roce vydanou knihu povídek s erotickými náměty *Medvědi a tanečnice* charakterizovala snaha po ucelenější epičnosti. V dalších knihách přesunul M. těžiště zájmu od erotiky k problematice společenské. V povídkových souborech *Na přelomu* a *Náměly* nalézal protiváhu k destruktivnímu působení

simum Caesarem Maximilianum II. ... acclamatio (1575); Votum pro trium statuum regni Bohemiae concordia indissolubili (1575); Cenotaphion viri clarissimi Casparis Cropacii etc., poetae laureati (1580); Votum pro feliciss. ad S. Caes. Maiestatem etc. in arcem Pragensem adventu illustriss. Saxoniae ducis Augusti (1581); Tumulus magnifici ac generosi d. d. Bohuslai Felicis Hasistenii a Lobkowitz... (1583); Tumulus viri nobiliss. et literatiss. domini Venceslai Wrzessowitzii a Wrzessowitz (1583); Epitaphium v. cl. d. Matthaei Gregorini a Tulechova... (1589); Nuptiis secundis magnifici ac generosi d. d. Ioannis Getzichii senioris de Zierotin... (1589); Soteria illustris herois d. d. Vilhelmi Ursini Rosenbergensis... (1590); Gratitudo mater omnium virtutum... (b. d.); In insignia Ioannis Netoliceni a Turowa (b. d.). – *Překlad*: Historia památky hodná o žalostivém dobytí Sigetu (1568). ■ VYDAL: B. Hasištejnský z Lobkovic: Fragmentum epistolarum (asi 1560) + Farrago prima poematum (1562) + Lucubrations oratoriae (1563) + Appendix poematum (1570) + Farrago poematum (1570) + Nova epistolarum appendix (1570); an.: Naeniae funebres in obitum Georgii Walbrischii a Limusa (1567); P. Terentius Afer: Comoediae sex (1568); Racek Dubravus z Doubravy: Vlastae Bohemicae historia (1574); G. Aemylus: Paraphrasis heroica in epistolas ac evangelia hiemalia (1575); S. Castellio: Dialogorum sanctorum libri quattuor (1579); D. Crinitus z Hlaváčova: Psalmi regii vatis in odas a Davide Crinito redacti (1591). ■ EDICE: O lázních teplických (Teplice 1980, přel. B. Ryba). ■

BIBLIOGRAFIE: Knihopis č. 1574, 3042, 5622–27; in Rukověť humanistického básnictví 3 (1969). ■ LITERATURA: F. F. Procházka in Miscellaneen der böhmischen und mährischen Literatur... 1 (1784); Akta léta 1571 v Praze, v příčině zapovězených knih u knihkupců, ČČM 1833, s. 375; J. Jireček in Rukověť 2 (1876); K. Konrád in Dějiny posvátného zpěvu staročeského od 15. věku do zrušení literátských bratrstev 1 (1893); Z. Winter in O životě na vysokých školách pražských (1899) + in Život a učení na partikulárních školách (1901); C. A. Straka: Dodatky a opravy k biografii starších spisovatelů českých a k starší české bibliografii. 87. T. M. Limuzský, ČČM 1912, s. 173; J. Wolf in Geschichte des Buchdrucks in Böhmen (Výmar 1928); B. Ryba in Spisy B. Hasištejnského z Lobkovic 1 (1933); J. Martinek: Ke studiu pozdních humanistických tisků, sb. Strahovská knihovna 2, 1967, s. 59; in Rukověť humanistického básnictví 3 (1969); B. Ryba in T. M.: O lázních teplických (1980).

jk

Václav Vratislav z **Mitrovic**
viz Václav **Vratislav z Mitrovic**

Mladá kultura

ženského živilu v mužově veřejném působení, v práci a v odpovědném vztahu k rodině. Tematicky čerpal ze života nejbohatší vrstvy i ze současných sociálních zápasů, využívaje svých znalostí národohospodářských. Kriticky postihl ekonomický i morální rozvrat společnosti po 1. světové válce, a to jak v dramatech *Kdo vydělá?* a *Proud*, tak v románě *Vyšinutí* (v němž se snažil poválečný sociální konflikt dělnictva a kapitálu 1920 osvětlit psychologicky z hlediska obou jeho protichůdných složek), který byl soudobou kritikou stavěn nad podobná díla M. Majerové, J. Hory aj. V polovině 20. let se M. jako prozaik na čtvrt století odmlčel. Teprve 1948 vydal motivicky široce založený román *Smršť na čtrnáctém poledníku*, zobrazující hospodářský a společenský život v Kutné Hoře v 30. letech a na počátku okupace, kdy rudná ložiska postupně získával německý nacistický kapitál. Poslední M. kniha, román *První rozběh* (úvodní část trilogie), čerpal látku z historie dělnického hnutí v období 1. světové války. V rukopise zůstaly dvě rozsáhlé povídky pro děti. – M. novinář glosoval v Lidových novinách hospodářský, společenský a umělecký život ve fejetonech, sloupcích a anekdotách (mj. v rubrice *Pražský film* s K. Z. Klíma a E. Bassem pod společnou šifrou K + M + B), ojediněle psal i literární a divadelní recenze.

PSEUDONYMY, ŠIFRY: Jaroslav Brožík, Petr Karmazín (obojí Šibeničky); K., K + M + B (společná šifra s K. Z. Klíma a E. Bassem v Lid. novinách do 1938), M., V. M., vm. ■ PŘÍSPĚVKY in: Cesta (1919–25); Červen (1919–20); Lid. demokracie (1946–52); Lid. noviny (1917–38, 1949–51); Lumír (1921–22); Nár. listy; Nebojsa (1919–20); Průmyslový věstník (1924–37, též něm. mutace Observer); Rarach; Republika (1919); Šibeničky (1919–21); Země (1919–20). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Dívky (PP 1920); Medvědi a tanečnice (PP 1920); Na přelomu (PP b. d., 1921); Vyšinutí (R 1923); Proud (D 1923, prem. 1924); Námluva (PP 1924); Smršť na čtrnáctém poledníku (R 1948); První rozběh (R 1952). – *Ostatní práce*: Československé státní dráhy a předpoklady jejich vývoje (přednáška, 1927). ■ SCÉNICKÝ. *Hra*: Kdo vydělá? (1921). ■ REDIGOVANÉ časopisy: Šibeničky (1920–21), Průmyslový věstník (1933–37 do č. 18; též něm. mutace s tit. Observer). ■

LITERATURA: ● ref. Dívky: A. Procházka, MR 1920/21, sv. 36, s. 80; M. Rutte, Cesta 3, 1920/21, s. 278; M. N. (Novotný), Nové Čechy 4, 1920/21, s. 285; jeel (J. L. Fischer), Kmen 4, 1920/21, s. 355 ●; ● ref. Dívky, Medvědi a tanečnice: -n. (S. K. Neumann), Kmen 4, 1920/21 s. 514 → Stati a projevy 5

(1971); F. Götz, MSIR 15, 1920/22, s. 92; J. V. Sedlák, Tribuna 14. 1. 1921; Ant. Veselý, Pramen 1921, s. 186; J. O. Novotný, LidN 12. 6. 1921; K. Sezima, Lumír 1921, s. 251 → Masky a modely (1930) ●; ● ref. Kdo vydělá?: J. H. (Hora), RP 15. 10. 1921; K-ček. (J. Kodíček), Tribuna 15. 10. 1921; K. Engelmüller, Zlatá Praha 1921, s. 367; ALAP (A. Procházka), MR 1921/22, sv. 37, s. 19 ●; ● ref. Na přelomu: A. N. (Novák), LidN 22. 1. 1922; K. (F. V. Krejčí), PL 19. 2. 1922; M. Pujmanová-Hennerová, Tribuna 23. 4. 1922; K. Sezima, Lumír 1922, s. 255 → Masky a modely (1930) ●; ● ref. Vyšinutí: M. Pujmanová-Hennerová, Tribuna 10. 6. 1923; an., Socialista (deník) 19. 6. 1923; jv. (Vodák), Čes. slovo 19. 8. 1923; K. (F. V. Krejčí), PL 7. 10. 1923; J. O. Novotný, Cesta 6, 1923/24, s. 66; K. H. (Hikl), Naše doba 31, 1923/24, s. 376; B. B-ová (Benešová), Kritika 1924, s. 35; K. Sezima, Lumír 1924, s. 341 → Masky a modely (1930); Ant. Veselý in Listy autorům (1924) ●; ● ref. Proud: Kазetka (K. Z. Klíma), LidN 13. 1. 1924; av. (Ant. Veselý), PL 13. 1. 1924; E. Konrád, Cesta 6, 1923/24, s. 394; ALAP (A. Procházka), MR 1923/24, sv. 39, s. 171; -jéf.- (J. Fučík), Socialista (týdeník) 1924, č. 7; H. Jelínek, Lumír 1924, s. 107 ●; ● ref. Námluvy: F. Götz, NO 23. 11. 1924; J. O. Novotný, Cesta 7, 1924/25, s. 280; K. Sezima, Lumír 1925, s. 410 → Masky a modely (1930); A. N. (Novák), LidN 5. 12. 1925 ●; K. Sezima: Abrahamoviny V. M., Lumír 63, 1936/37, s. 344; ● k šedesátinám: ap., LD 14. 3. 1947; bs (B. Slavík), LD 14. 3. 1947; kd a K (oboje E. Konrád), Svob. noviny 15. 3. 1947 ●; an. (G. Franci): ref. První rozběh, LD 15. 6. 1952; J. Sekera: Vzpomínáme na V. M., LitN 1953, č. 8.

571

Mladá kultura

1935–1938

Měsíčník československého levicově orientovaného studentstva, zaměřený též na studentskou literární a kritickou činnost.

Podtitul: 1935–38 (roč. 1–5) Měsíčník českosl. pokrokového studentstva. – *Redaktoři*: 1935–1936/37 (roč. 1–3 do č. 1) B. Březovský; 1936/37 (roč. 3, č. 2–7) K. Bednář; 1936/37–1937/38 (roč. 3 od č. 8 – roč. 4 do č. 5) M. Rotman; 1937/38–1938 (roč. 4 od č. 6 – roč. 5) I. Osvald. – *Majitelé a vydavatelé*: 1935–1936/37 (roč. 1–3 do č. 1) M. Rataj; 1936/37–1937/38 (roč. 3 od č. 2–roč. 4 do č. 5) P. Koubek; 1937/38–1938 (roč. 4 od č. 6–roč. 5) I. Osvald, Praha. – *Periodicita*: měsíčník (kromě prázdnin); 1935 (roč. 1) 4 čísla od března do června; 1935/36–1936/37 (roč. 2–3) 10 čísel od září do června následujícího roku; 1937/38 (roč. 4) 9 čísel od září do června následujícího roku; 1938 (roč. 5) 2 čísla září, říjen.

M. k. byla založena z iniciativy členů středoškolské sekce Komsomolu i neorganizovaných jednotlivců jako časopis levicově orientovaných středoškolských i vysokoškolských studentů. Stavěla se programově proti reakci a fašismu, za „spravedlivé uspořádání světa“, hájila „práva mladého člověka“, a to včetně sociálních požadavků studentstva, a svou pozornost chtěla zaměřit na kulturněpolitické otázky s důrazem na studentskou uměleckou tvorbu (prohlášení v 1. č. 1. roč.). Od radikálně levicových tendencí 1. roč. přešla v dalších ročnících k pokrokově demokratickému směřování (úsilí o demokratizaci středních škol, reakce na rostoucí nebezpečí fašismu) a stávala se postupně tribunou ideového a uměleckého úsilí takto orientované mladé generace. Časopis podnítl vznik klubů M. k. (jejich ústředím byl klub pražský) a organizoval různé kulturní a sportovní podniky (debatní a umělecké večery za účasti umělců, např. E. F. Buriana, A. Hoffmeistera, J. Voskovce a J. Wericha, první sjezd literární činných studentů, výstava studentských výtvarných prací; letní a zimní tábory aj.). M. k. byla v tzv. druhé republice úředně zastavena.

V souladu se svým zájmovým vyhraněním se M. k. zabývala vedle politických a kulturněpolitických otázek školskými problémy (byly též tématem příspěvků v humoristicky a satiricky zaměřené rubrice *Čteno pod lavicí*) a věnovala značnou pozornost původní studentské tvorbě, uvádějíc tak řadu mladých talentů. Publikovala poezii (K. Bednář, I. Blatný, K. Brušák, L. Fikar, J. Hájek, J. Hiršal, L. Kundera, J. Orten, V. Školaudy aj.), prózu (B. Březovský, J. Drda aj.) i uměleckou kritiku (K. Brušák, J. Hájek, L. Čivrný, I. Oswald aj.). V popředí zájmu kritických referátů a úvah byla soudobá literární tvorba, zejména nejmladší generace, avantgardní divadlo (Osvobozené divadlo, D 35 – D 38, též inscenace Divadelního klubu mladých), moderní hudba, především jazz, občas i výtvarné umění (výstava studentské tvorby aj.). M. k. tiskla i protichůdné názory na týž problém; z diskusí byla nejrozsáhlejší polemika o surrealismus (4. roč.), již se zúčastnil J. Hájek pod pseud. J. Buřič, J. Hiršal, M. Kárný, K. Lom, V. Reither aj. Podporu mladému časopisu vyjádřili i autoři starší generace (např. E. F. Burian, K. Čapek, F. Halas, A. Hoffmeister, J. Hora, Z. Nejedlý, S. K. Neumann, J. Voskovec a J. Werich). – *Poezii* publikovali V. Baj-

narová, K. Bednář (i pseud. Prokop Kouba a šifra Ka-Be), J. Bělovský, M. Berger, I. Blatný, K. Brušák, B. Březovský (i pseud. Bonek, bonek), J. Černý (pseud. Jan Horák), Fejfar, L. Fikar, J. Gura, J. Hájek (pseud. Jiří Buřič), F. Halas, J. Hausnerová, K. Havlík, J. Hiršal, V. Ilničan, J. Klán (též Klan), V. Kocourek (pseud. Psohlavec), M. Krejčová, R. Kubeš, J. Kuchař, L. Kundera, V. Kyncl, J. Lipovský, J. S. Machar, L. Matějka (i pseud. Brma a Ivan Režný), J. Nečas, V. Nová, F. Novotný (pseud. Zdeněk Šeřík), J. Orten, J. Rumler, Z. Ríhoš, J. Severa, J. Solař, L. Sova, K. Srbek, K. Šindelář, V. Školaudy, M. Trojan, Z. Vavřín, Z. V. Vinař, A. Vrbová, J. Weigner, O. Wenzl, J. Žák, R. Želivský aj. *Prózou* přispěli K. Bednář (pseud. Prokop Kouba), J. Bělovský, K. Brušák, B. Březovský, F. Čejka, J. Černý (pseud. Jan Horák), V. Dobiáš, J. Drda, Ž. Duchna, V. Ilničan, J. Jánský, J. Klan, Z. Nowaková, J. Orten (i pseud. Karel Jílek), I. Oswald, V. Stránský, Z. Vavřín, J. Weigner aj. *Z cizích básníků a prozaiků* byli tištěni B. Brecht, Š. Čepček, F. García Lorca, H. Heine, P. Karvaš, E. Kästner, V. V. Majakovskij, T. Mann, E. Toller, Š. Žáry aj. *V kritických rubrikách* působili K. Bednář (i pseud. Prokop Kouba), M. Beneš, K. Brušák, E. F. Burian, J. Černý (pseud. Jan Horák), L. Čivrný, J. Hájek (pseud. Jiří Buřič), A. Hoffmeister, M. Kárný, V. Kocourek (pseud. Vítězslav Cattler), P. Kropáček, E. Ludvík, J. Orten, I. Oswald, A. Paderlík, K. Reiner (i šifra KR), O. Růžička, J. Träger, J. Weigner aj. Časté zde byly příspěvky anonymní, šířované nebo podepsané pseudonymy. Karikatury tiskli F. Bidlo, Ž. Duchna, A. Hoffmeister, A. Pelc aj. Obrazy reprodukovali A. Justitz, V. Špála aj.

LITERATURA: H. Mejdrová: M. k. po třiceti letech, *Plamen* 1965, s. 88; J. Hájek: M. k. po padesáti letech, *Tvorba* 1986, č. 3, příl. Kmen.

z1

Mladá Morava

1876–1885

Literární a myšlenkové hnutí mladé moravské inteligence, usilující literární tvorbou, žurnalistickou, osvětovou i organizační činností o rozvoj národního veřejného života na Moravě.

Mladá Morava

Hnutí, pro něž se ustálilo označení M. M., bylo výrazem prudkého vzestupu národního ruchu na Moravě po zřízení českých středních škol. Jeho jádrem byli absolventi a studenti prvních českých gymnázií na Moravě (zal. 1867 v Brně a Olomouci), která se stala novými středisky literárních snah moravské mládeže; ty zasáhly i studenty gymnázia v Kroměříži, učitelského ústavu v Brně aj. Zárodkem hnutí byly na gymnáziích od počátku 70. let víceméně tajné literární kroužky, které pořádaly soukromé debaty večery, organizovaly odběr českých knih i literárních periodik a vydávaly vlastní psané časopisy. Vlivem svých profesorů, kteří je vychovávali ve vlastenecky uvědomělé občany (v Olomouci zvl. J. Havelka, J. E. Kosina, V. Prasek, J. Sytko, v Brně F. Bartoš, V. Royt, V. Štastný, A. Vašek), absolventi již většinou neodcházel na vysoké školy do Vídně, nýbrž do Prahy a mnozí z nich studovali slovanské jazyky a literatury. V Praze 1873 založili jako organizační základnu pro své snahy spolek Moravská beseda a při něm 1874 filozofický klub a klub řečnický (literární). Mladí Moravané byli strženi pražským kulturním ruchem i oslnivým nástupem nové ruchové a lumírovské básnické generace a toužili, aby Morava nezůstala stranou. Po přípravných pracích, jimž stál v čele L. Čech (který získal podněty i od svého přítele T. Masaryka), vydali v březnu 1876 provolání k moravským spisovatelům, vybízející je k účasti na Almanachu moravské omladiny. Ten pak s názvem Zora vyšel začátkem července 1876 (s vrocením 1877) za redakce J. Boubely, L. Čecha a J. Vařeky s věnováním památce F. Palackého. Záhy na něj navázal 2. roč. (1878, red. F. Bílý, V. Houdek a J. Večeřa), dedikovaný F. Bartošovi. Příslušníci M. M. publikovali také v Moravské orlici, olomouckém Našinci a v Koledě, která se zvl. v 4. roč. (1879), redigovaném J. Večeřou, stala jejich tribunou. Pokračování Koledy představoval časopis Zora (1882–83, red. J. Hudec a B. Popelka). Volněji s okruhem M. M. souvisel vznik dalších periodik, vydávaných ve Vel. Meziříčí: pedagogického časopisu Národ a škola a (původně jeho přílohy) Lit. listů (oba 1880 založil F. M. Vrána). Posledním kolektivním vystoupením M. M. byl 3. roč. almanachu Zora (1885, red. J. Herben, J. Kabelík a F. Roháček). Na první dva almanachy M. M. se pokusil nepříliš úspěšně navázat 1883 sborník nejmladších adeptů literatury vydaný v Brně rovněž pod

názvem Zora; debutovali v něm V. Mrštík (pseud. V. Manfred Jimramovský aj.), A. Vrbová (tj. pozdější Jiří Sumín; zde pod pseud. Serafina Svitavská) a V. Pittnerová. Hnutí M. M. není totožné se stejnojmenným, leč výrazně politickým hnutím z 1896–97, byť s ním mělo v lecčems obdobné snahy i některé personální souvislosti.

Literární snahy M. M. byly součástí širšího hnutí, jehož příslušníci, pocházející většinou z chudších venkovských rodin, osvojovali si mimo školu poznatky moderní vědy a zejména filozofie, zajímali se o odsuzovaný darwinismus a ze studia francouzských revolucí čerpali oporu pro svůj spontánní demokratismus. Znechuceni spory mezi staročechy a mladočechy odvraceli se od politických stran a soudili, že jedině na základě vzdělanosti se národ domůže i samostatnosti politické. Proto svou práci na poli literatury a vědy spojovali s osvětovou činností na venkově. Bezprostředním cílem M. M. bylo pracovat k dovršení národního probuzení moravského lidu a vést ho k vědomí česko-moravské jednoty, povznést Moravu na kulturní úroveň Čech a dosáhnout toho, aby Morava svébytně, využitím své kulturní a historické individuality, přispěla k rozvoji českého písemnictví. Třebaže požadavkem národního umění, slovanskou orientací a důrazem na etické a národně uvědomovací působení literatury kráčela ve stopách J. E. Kosiny a blížila se tzv. škole národní (mnozí její příslušníci se také 1879 iniciativně účastnili Almanachu české omladiny, hlásícího se k národnímu směru), nepodlehla jednostrannosti a uznávala namnoze i oprávněnost lumírovských snah, jimiž ostatně byli básníci M. M. ve své poetice silně ovlivněni. Ražení nových cest bylo ovšem patrnější v prozaických pracích. Literární program M. M. uceleně formuloval L. Čech ve stati O úkolu krásné literatury české na Moravě v 3. roč. almanachu Zora (1885). Proklamoval v ní v podstatě realistické pojetí literatury (žádal po spisovatelích studium životní reality, zvláště duše lidu; literatura měla pomáhat v boji o národní existenci, svobodu a humanitu bez moralizování a didaktické tendence, prostým dojmem krásna) pojiť se s regionalismem, tj. požadoval, aby v rámci jednotné krásné literatury české existovala „spisovatelská škola moravská“, která by si všímala „speciálních potřeb, tužeb, snah českého lidu na Moravě“. V časopisech, kde hráli pří-

slušníci M. M. vůdčí roli (Koleda, pak Literární listy, Niva), se rozvinula tzv. moravská kritika, která se výrazně uplatnila při prosazování literárního realismu. Zčásti sice byla zaměřena úzce filologicky, nicméně především v pracích L. Čecha k nám uvedla i Tainovu sociologii, Hennequinovu estopsychologii a jiné moderní metody a připravila tak půdu pro vystoupení F. X. Šaldy a dalších kritiků 90. let právě v těchto moravských časopisech (proto i oni byli v polemikách pejorativně označováni jako moravská kritika). – M. M. se podařilo podnitit rušnější literární a myšlenkový život na Moravě; znamenala také průlom do dosavadního dominantního postavení kněžské literatury. Někteří její příslušníci velmi záhy, jiní až za studií v Praze či ještě později překonávali vliv moravského klerikálního prostředí i konzervativní prvky působení svých učitelů. Od bartošovského idealizujícího zaujetí lidovým životem došli ke kritickému postoji k němu, odhalovali jeho vady a zaostalost, věnovali pozornost vesnické i městské chudini, stávali se prvními moravskými spisovateli sociálními. Rovněž národní charakter umění pojímali šfe; nespočíval jim pouze v lidové tradici a ve vlasteneckých látkách, nýbrž i v pravdivém zobrazení současných životních poměrů včetně pronikání nových idejí do duchovního ustrojení národa. (Nejdále v moderním pojetí národního umění dospěl již 1879 H. Babička v Koledě formulací „Buď svým a budeš českým“.) Příslušníci M. M. věnovali také značnou pozornost Slovensku; poznávali jeho život z vlastní zkušenosti, budili zájem o slovenskou literaturu, navazovali styky se slovenskými spisovateli (přispěli např. do Hurbanovy Nitry 1876 a 1877) i s pražskými studenty pocházejícími ze Slovenska (J. Vlček aj.) a usilovali o těsnou česko-slovenskou spolupráci. Z M. M. vyšli prozaici J. Večeřa, F. Roháček a J. Herben, který svou románovou kronikou Do třetího a čtvrtého pokolení nejvíce naplnil literární program hnutí, básníci a překladatelé ze slovenských literatur J. Hudec a F. Táborský, kritičkové a literární historikové H. Babička, F. Bílý, L. Čech, V. Houdek a J. Korec, dále filolog F. Jokl, přírodovědec a folklorista J. Klvaňa, pedagogové a organizátoři pokrokového učitelstva J. Mrazík a J. Úlehla, národohospodář a sociolog J. Koloušek aj. Postupně se k literárním snahám M. M. připojovali i autoři, kteří nebyli přímo spojeni s genezí hnutí, jako J. Ka-

lus, G. Preissová, O. Bystřina, F. S. Procházka, F. Pěčka Místecký, J. Kabelík aj. – V hnutí M. M. se utvářely tendence (kriticismus, zejména vůči soudobé politice, antiklerikalismus, sociální snahy, úsilí o systematickou práci na venkově) charakteristické i pro tzv. politické realisty, skupinu, která se v 2. polovině 80. let seskupila kolem T. Masaryka a Herbenova Času. Nové problémy, které tehdy vystoupily do popředí veřejného života, vedly k tomu, že M. M. z valné části vyplynula do tohoto směru, v němž ostatně někdejší účastníci hnutí hráli významnou roli. Mnozí přitom dále pracovali v duchu jeho snah na povznesení kulturního života Moravy a vzdělávání lidu, a to jak přímo v terénu, tak např. v rámci akcí a publikačních podniků Moravské (později Moravskoslezské) besedy v Praze. K programu vytyčenému literatuře na Moravě L. Čechem v Zoře 1885 se hlásil literární časopis Niva, založený 1891 F. Roháčkem, i Moravská revue, vydávaná 1899 J. Tünou; umělecky jej naplňovali G. Preissová, bratři Mrštíkové, J. Merhaut aj.

LITERATURA: F. Roháček: Moravská bibliotéka, Zora 1882, s. 454; M. Hýsek in Literární Morava v letech 1849–1885 (1911); Z. Nejedlý in T. G. Masaryk 1, sv. 2 (1931; 1950 jako T. G. Masaryk, kniha 2.); F. Uher: Společenský význam hnutí „M. M.“ před sto lety, ČMM 1973, s. 78; P. Pešta: Literatura na Moravě. Od zesvětštění literatury k vítězství realismu (1875–1900), Duha 1987, č. 4 + Tři jubilea, Jubilejní ročenka ke 120. výročí založení gymnázia na třídě kapitána Jaroše v Brně (1987) + První gymnazijní generace, sb. Pamětní listina. Tradice gymnázia na třídě kapitána Jaroše v Brně 1 (1989); J. Kudrnáč: Literární Morava 1890, Host 1991, s. 216; M. Zelenka: Jirásek a tzv. M. M., ČMM 1992, s. 327; J. Malř: Od literatury k politice, VVM 1992, s. 459.

pp

Mládí

1914; 1919–1941

Časopis pro mládež se zábavně-poučným a beletristickým obsahem.

Podtitul: 1914 (roč. 1) Obrázkový měsíčník pro mládež; 1919–1920/21 (roč. 2–4) Obrázkové noviny pro mládež, dorost sokolský a studentstvo; 1921/22–1926/27 (roč. 5–9) Obrázkové noviny pro mládež; 1927/28–1940/41 (roč. 10–24) Obrázkový časopis pro mládež. – *Redaktoři:* 1914 (roč. 1) J. Matě-

Mláďi

jík a B. Jančík; 1919 (roč. 2) red. kruh učitel'ský; 1919/20–1940/41 (roč. 3–24) red. kruh učitel'ský s hl. redaktorem A. Prachařem. – *Nakladatel* (vydavatel): 1914, 1919–1940/41 (roč. 1–24) F. V. Pokorný, Brno. – *Periodicita*: 1914 (roč. 1) měsíčník, od ledna do června 6 čísel; 1919 (roč. 2) třináctideník, od ledna do června 10 čísel; 1919/20–1940/41 (roč. 3–24) třináctideník, od září do června 20 čísel. – *Přílohy*: 1940/41 (roč. 24) pohádka Princezna a hoch a Povídky z přírody od J. Hubálka.

M., vycházející krátce před 1. světovou válkou, bylo obnoveno 1919 a po celou následující více než dvacetiletou existenci mělo stabilní redakční vedení i stabilního nakladatele. Redakční kruh a základní autorský kádr tvořili učitelé a tito stálí přispěvatelé se nezřídka angažovali jak publicisticky, tak jako pisatelé próz a veršů; mezi spolupracovníky patřili někteří členové Moravského kola spisovatelů, zvláště B. Beneš Buchlovan a S. Cyliak, dále i J. Cipr, J. Spáčil, Ad. Veselý aj. Jako časopis podporující tvořivost mládeže ponechávalo M. prostor i pro beletristické a zpravodajské příspěvky svých čtenářů.

M. se po celou dobu přidržovalo zhruba téhož obsahového a tvarového schématu určeného představami učitel'ské redakce o vhodném spojení zábavy, výchovy a vzdělání. Redakce též zjevně usilovala kombinovat publicistický a beletristický obsah časopisu s novinovým zpravodajstvím (M. bylo zpočátku označováno v podtitulu jako noviny, později jako časopis, aniž však změnilo obsah). První část každého čísla zpravidla sestávala z beletrie a článků (popř. fejetonů), prostředkujících přístupnou i zábavnou formou poučení z různých oblastí přírody, techniky, kultury a historie a vedoucích mládež k vlastenectví, demokratickému smýšlení, pracovitosti, vztahu k přírodě (pro tento ryze občanský obsah, oproštěný od náboženské tendence, se M. stávalo předmětem útoků klerikálních kruhů). V druhé části bylo M. rozčleněno do několika více méně stálých rubrik, jako byl *Slovenský koutek*, *Naše káňata* (sokolská rubrika), *Zábavný koutek*, *Naše práce* nebo *Práce žáků*, *Různé zprávy*, *Z domova i ciziny* aj. Tematiku několika čísel v ročníku vždy opakovaně udávala politická výročí (hlavně 28. říjen), jubilea uměleckých, vědeckých a politických osobností (vesměs drobné kompilační články a medailony) nebo i tradice a události spjaté s průběhem roku (např. krajové vánoční a velikonoční

zvyky). Podobu původní beletrie, z uměleckého hlediska mnohdy nevýznamné, ovlivňovaly též pragmatické vzdělávacelsko-výchovné cíle. Pravidelně publikovaná poezie sestávala z příležitostných veršů, drobné přírodní a společenské lyriky, básní o zvířátkách a s pohádkovými náměty, říkadel aj.; vedle četných prací svých stálých spolupracovníků přetiskovalo M. také poezii předních českých básníků 19. století (nejvíce J. V. Sládek, pak i S. Čech, V. Hálek, A. Heyduk, E. Krásnohorská, J. Neruda, J. Vrchlický), později rozšířilo repertoár o autory 20. století (V. Dyk, J. Hora, J. Seifert, A. Sova, L. Stehlík, F. Šrámek, K. Toman aj.). Prozaická část přinášela povídky ze života dětí, pohádky, pověsti, folklorně zabarvená vyprávění (zvláště z Valašska a Slovácka), cestopisné črty aj. Ze známých prozaiků byl častým přispěvatelem B. Beneš Buchlovan, později i B. Říha (3. roč. přetiskl povídky J. Johna a R. Medka). Ve 30. letech přinášelo M. v oddílu *Beseda* také rozsáhlejší prózy na pokračování (od K. Sojkové, J. Brožové-Malé aj.). Rozšířeným žánrem se staly scénky, vytvářené však dost stereotypně na známé pohádkové motivy (Kašpárek) nebo formou dialogizovaných výstupů k různým událostem a výročím. – V M. publikovali *poezii*: A. Barnet, V. Bízek, J. Budínský, S. Cyliak, J. Červenka, K. Dewetter, A. Habřina, K. Hroch (i pseud. Karel Doubavský), A. Jenne, M. Jehlička, J. Kalus, A. Kozel, J. Kubička, V. Mazálek, J. Nerad, Z. Nová, J. Ošmera, F. Pátek, K. Paukner, B. Pflieger, J. Prchal, F. S. Procházka, H. Sedláček, M. Sedloňová-Novotná, F. Směja, M. J. Sousedík, J. Spilka, J. Šulc, A. Travěnek, A. Trn, A. Záruba aj.; *prózu*: B. Beneš Buchlovan, V. Bízek, J. Brožová-Malá, A. Caha, J. Cipr, S. Cyliak, J. Čáp, J. Čepek, A. Černý, K. Dewetter, A. Dichtl, J. Fuksa, O. Grydilová, J. S. Guth-Jarkovský, A. Habřina, M. Heinzová, K. Hroch, J. Hubálek, A. Humpolík, V. Ilich, J. Jech, F. Jungbauer, R. F. Jura, F. Kárník, J. Klvaňa, J. Knotek, F. Kopeček, A. Kozel, A. Mach, J. Matějčík, V. Mazálek, F. Mrkvička, A. Ondrůj, Z. Opluštil, J. Ošmera, M. Paclíková, F. Pátek, K. Paukner, J. Pavel, J. Petrus, B. Pflieger, Š. Polášek (pseud. J. E. Topol), A. Prachař, M. Prášek, J. Prchal, K. Ptáčková-Pilátová, B. Říha, H. Sedláček (i pseud. Promyk), K. Sojková, J. Strnadel, J. Soukal, M. J. Sousedík, J. Spáčil, A. Štěpánková (podp. Hana Štěpánková), F. Továrek, A. Trn, Z. Vašica, Ad. Veselý, M. Veselý, L. V.

Voříšek, F. Wenig, A. Záruba, J. Zimerman aj.; *scénky*: M. Heinzová, A. Kozel, F. Pátek, A. Prachař, J. Prchal, M. Veselý, J. Zimerman aj. – *Výtvarnou složku* M. tvořily většinou technicky nedokonalé fotografie a málo zdařilé (převážně anonymní) kresby; obohacením byly občasné reprodukce kreseb M. Alše.

LITERATURA: an.: M., Úhor 1914, s. 56; J. Pávek: M., Úhor 1919, s. 85; Svbd. (O. Svoboda): M., tamtéž, s. 143 + Úhor 1920, s. 147; J. Z. Stehlík: M., tamtéž, s. 68; J. Balcar: M., Úhor 1921, s. 125 + Úhor 1924, s. 14; O. Pospíšil: M., Úhor 1927, s. 67; an.: Časopisy pro mládež, Úhor 1930, s. 168.

zpk, et

Petr z Mladoňovic

* kolem 1390 asi Mladoňovice u Jemnice
† 7. 2. 1451

Pražský univerzitní mistr, literát husitské doby, účastník Husova procesu v Kostnici a autor nejpodrobnější zprávy o něm.

Psán též z Mladenovic, z Mladoněvic, z Mladěněvic, z Mladějovic, Mladenovič, Mladěnovic. – Vystudoval na pražské univerzitě (na bakalářství ho promoval 1409 M. J. Hus), 1411 byl členem Hedvičiny koleje, o jeho činnosti však není nic známo. 1414 odjel do Kostnice mezi průvodci M. J. Husa jako písař Jana z Chlumu, oficiálního posla pražské univerzity ke koncilu. Ve funkci sekretáře poselstva byl přítomen jednání koncilu, měl styk i s uvězněným Husem. Po návratu do Čech se počátkem 1416 stal mistrem, 1420 byl kazatelem u Sv. Michala na Starém Městě za farářství Křišťana z Prachatic, 1420 byl mluvčím pražských mistrů ve sporu s tábory, v lednu 1421 polemizoval s V. Korandou. Patřil k nejumírnějším křídla pražských mistrů. Po ovládnutí Kutné Hory pražany v dubnu 1421 tam byl kazatelem, později asi i správcem fary, s pražany a Žižkou unikl před Zikmundem. Od dubna 1426 do dubna 1427 byl děkanem artistické fakulty (znovu potom od října 1441 do října 1442). Po svržení Zikmunda Korybuta byl jako jeho přívrženeц uvězněn na Staroměstské radnici a na víc než 11 let vypuzen z Prahy. 1438 je doložen v Batelově u Jihlavy, po Křišťanově smrti se v Praze stal farářem u Sv. Michala. 1439 byl rektorem

univerzity, v lednu 1440 obnovil deset let nekonané zkoušky na magisterství. Ve 40. letech měl výraznou účast na univerzitním životě jako straník Rokycanův, 1446 byl delegován do Říma k jednání o Rokycanově arcibiskupství, ale cestu nenastoupil. 1448 vystoupil radikálně na Rokycanovu obranu proti papežskému legátu J. Karvajalovi. Z posledních let života o něm nejsou zprávy.

M. stěžejním dílem je rozsáhlá latinská zpráva o Husově kostnickém procesu a smrti, označovaná zpravidla konvenčním názvem *Relatio de M. Joannis Hus causa in concilio Constantinensi acta*. Vznikala v několika redakcích brzy po M. návratu do Čech na základě úředních dokumentů, dopisů, usnesení atd. a autorových svědeckých záznamů. Zpráva zachycuje dobu od Husova odjezdu z Krakovce do Kostnice až po jeho upálení. Historická pramenná hodnota zprávy jako převážně materiálové sbírky převyšuje její literární kvality. Působivá poslední část zprávy o Husově upálení, založená na autorově očitém svědectví, byla – snad autorem samým – zpracována i česky, stala se pod označením *Pašije M. J. Husi* součástí utrakvistické bohoslužby a byla čítána až do Bílé hory v kostelích o Husově svátku; dochovala se v četných opisech i tiscích. Přeložena počátkem 16. století znovu do latiny, stala se spolu se spiskem o procesu a smrti M. Jeronýma Pražského, který M. latinsky sestavil na základě zprávy neznámého autora, hlavním zdrojem vědomostí o Husovi a Jeronýmovi v protestantském světě v následujících staletích. – Za pobytu v Batelově sestavil M. latinský kompilativní slovníkový rejstřík kanonických ustanovení ve vnitřních záležitostech církevního života pro potřebu nových kněží.

KNIŽNĚ: Pašije M. J. Husi (in Pasionál 1495); Historia Joannis Hussi et Hieronymi Pragensis fideliter relata (asi 1527); Tuto se bude praviti M. Jan Hus svatě paměti, kterak jest utrpenie měl (1. pol. 16. stol.); Život M. Jana Husa, kazatele slova božeho... (mezi 1563–1597); Tuto se vypisuje o M. Jeronýmovi svatě paměti (1. pol. 16. stol.); Život a skonání slavného M. Jeronýma (asi 1597); Život M. Jeronýma, na česko vyložený... (1612). ■ EDICE: *Relatio de M. J. Hus causa...*: in *Geschichtsschreiber der hussitischen Bewegung in Böhmen 1* (1856, ed. K. Höfler); in *Documenta M. Joannis Hus vitam, doctrinam, causam in Constantiensi concilio actam... illustrantia...* (1869, ed. F. Palacký); in *FRB 8* (1932, ed. V. Novotný); *Pašije M. J. Husi*: in *O českých mučednících knihy patery* (1917, ed. V. Flajš-

Mladý hlasatel

hans); in Pasionál (1926, ed. Z. Tobolka, faksimile); in FRB 8 (1932, ed. V. Novotný); in Hus a Jeroným v Kostnici (1953, ed. M. Nedvědová); in Výbor z české literatury doby husitské 1 (1963, ukázka). – *Překlady*: Zpráva o soudu a odsouzení M. J. Husi v Kostnici (b. d., 1917, přel. V. Flajšhans); Zpráva o M. Janu Husovi v Kostnici (1965, přel. F. Heřmanický) → ant. Ze zpráv a kronik doby husitské (1981); Vypravování o M. Jeronýmovi Pražském, upáleném v Kostnici pro jméno Kristovo, ant. Ze zpráv a kronik doby husitské (1981, přel. E. Kamínková). ■

BIBLIOGRAFIE: P. Spunar in Repertorium auctorum Bohemorum proventum idearum post Universitatem Pragensem conditam illustrans 1 (Wrocław 1985); Knihopis č. 10, 3259, 3261–62, 7039–45. ■ **LITERATURA**: J. Jireček in Rukověť 1 (1875); F. Procházka: O menších spisech P. z M., Zprávy o zasedání KČSN 1882, 1, s. 310; A. Kraus in Husitství v literatuře, zejména německé, v prvních dvou stoletích svých (1917); V. Novotný in FRB 8 (1932); F. M. Bartoš: ref. FRB 8, Časopis archivní školy 9–10, 1931–32, s. 296 + in O Husa a o Husovi (1935) + Osud Husova evangelisty Petra Mladoňovice, Teologická příloha Křesťanské revue 1963, s. 79; Z. Fiala in P. z M.: Zpráva o M. Janu Husovi v Kostnici (1965); J. Hejnic: Tři veršovaná husitská epitafia, Zprávy Jednoty klasických filologů 1967, s. 76; I. Hlaváček in ant. Ze zpráv a kronik doby husitské (1981); P. Voit: K dataci Života M. Jeronýma od P. z M., sb. Česká bibliografie 23, 1987, s. 221.

jk

Mladý hlasatel

1935–1941

Barevný obrázkový časopis pro starší děti přinášející beletrii, poučné texty, též některé netradiční útvary, zvláště komiksové seriály.

Titul: 1935/36 (roč. 1) Malý hlasatel, 1936/37–1940/41 (roč. 2–6) Mladý hlasatel. – *Podtitul*: Obrázkový zábavný časopis pro chlapce a děvčata. – *Odpovědní redaktori*: 1935/36–1938/39 (roč. 1–4, do č. 4) B. Mencák, 1938/39–1940/41 (roč. 4 od č. 5 – roč. 6) K. Bureš. – *Vydavatel*: 1935/36–1940/41 (roč. 1–6) Melantrich, akc. spol., Praha. – *Periodicita*: týdeník; 1935/36 (roč. 1) od září do srpna 44 čísla a 1 číslo reklamní; 1936/37 (roč. 2) od září do července 44 čísla; 1937/38 (roč. 3) od září do července 44 čísla a 1 zvláštní číslo se soutěží; 1938/39 (roč. 4) od září do července (s přeruščením říjen–listopad) 36 čísel a 1 zvláštní číslo vydání; 1939/40 (roč. 5) od září do července 45 čísel; 1940/41 (roč. 6) od září do května 38 čísel; 15. 5. 1941 časopis zastaven. – *Přílohy*: 1935/36–1940/41 (roč. 1–6) 15 samostatných svazků delších dobrodružných povídek Knihovny Mladého

hlasatele (15. svazek neukončen); 1940 (roč. 6) obrázkový sešit Mladého hlasatele Rychlé šípy.

M. h. vstoupil do dětského časopisectví se záměrem překonat vžitě, standardní pojetí časopisů pro mládež a postupně se také vzdaloval dosavadní praxi jak obsahově, tak výtvarným řešením a technikou tisku (nebývalé množství obrázků, barevný ofset). Koncepti časopisu, snažícího se především podněcovat mladé čtenáře k čtenosti a navazovat s nimi nové formy kontaktu, vypracoval J. Foglar, který využil svých zkušeností z junáckého hnutí; sám se však v prvních ročnících nestal členem redakce, působil zde pouze jako spolupracovník (kromě příspěvků např. i vedení rubriky *Skautská stezka*). Z. Foglarova programu byl mj. realizován 1937 (od 36. čísla 2. roč.) námět na tvoření čtenářských klubů M. h.; ty si záhy získaly značnou popularitu a jejich existence podstatně ovlivnila zájem čtenářů o časopis, a tudíž i jeho stoupající náklad; na přelomu 30. a 40. let se M. h. stal největším dětským časopisem a dosahoval nákladu až přes 200 000 výtisků týdně. Poté, co byl v září 1938 vedoucí redaktor B. Mencák povolán do armády, bylo vydávání M. h. po dvouměsíční pauze obnoveno v čele s novou redakcí; jejím vedoucím byl jmenován K. Bureš (dosavadní redaktor sportovního týdeníku Star vydávaného rovněž v Melantrichu) a jejím členem se stal i J. Foglar, který teď mohl důsledněji realizovat své původní záměry. 15. 5. 1941 byl časopis zastaven německými okupačními úřady.

Jako nejčtenější časopis pro mládež na sklonku meziválečného období a počátku okupace působil M. h. na značnou část tehdejší mladé generace a podílel se na její výchově v humánním a vlasteneckém duchu. Prvním třem ročníkům vtiskl B. Mencák zábavně-poučný a beletristický ráz. Vedle tematicky rozmanitých poučných článků přinášel M. h. drobné zpravodajství např. v rubrikách *Zprávy z celého světa* a *Zajímavosti*, informace o knihách, filmech, sportu aj., zaznamenával, byť ne-soustavně, kulturní aktuality a významná výročí, a to včetně literárních (K. J. Erben, K. H. Mácha, B. Němcová, úmrtí F. X. Šaldy aj.), občas psal o autorech mládeži blízkých (např. J. London). V beletristické části převládala próza, zvláště pohádky, pověsti, historické a dobrodružné příběhy. Od 4. roč. za řízení K. Bureše a J. Foglara získával M. h. postupně na

zájmově výchovném charakteru a plnil i organizátorskou úlohu (čtenářské kluby M. h.). Uskutečňoval nebyvale rozsáhlý styk se čtenáři: k jeho dřívějšímu obsahu přistoupily četné podněty pro rozvíjení zájmové činnosti, aktivizující čtenáře k užitečné práci ve volném čase (inspirace pro čtenářské kluby, soutěže, vlastní literární a výtvarné práce čtenářů, sportovní školy, kroužek radiotelegrafie, filatelie, hádanky aj.). M. h. vyhovoval i vzdělavatelským zájmům (články z historie, zeměpisu, astronomie, techniky, speciálně i radiotechniky, přírodopisné a cestopisné črty, medailony spisovatelů) a potřebě rozptýlení (např. veselé kreslené seriály). V beletrii nová redakce akcentovala žánr povídky a ta se také stala jednou z nosných částí časopisu; kmenovým autorem se stal (od 13. čísla 4. roč.) O. Batlička, poutavý vypravěč vlastních dobrodružných příběhů (v M. h. jich otiskl téměř jeden a půl stovky), vedle něho zde častěji publikovali J. K. Čemus, J. Pecháček, J. M. Troska aj. Poezie se v M. h. objevovala řídkěji a v posledních ročnících téměř vymizela. M. h. jako jeden z mála tehdejších časopisů pro mládež přinášel i ukázky z tvorby sovětských autorů (B. Pasternak, M. Prišvin, A. Tolstoj, B. Žitkov aj.), jejichž překlady se častěji objevovaly pod šifrou jawa (J. Wagsteinová). Organickou součástí časopisu, a to již od 1. roč., byly vkládané prózy (přílohy), které tvořily Knihovnu M. h. (byly na ně vydávány i původní desky) a celkově dosáhly 15 svazků (O. Batlička, F. Běhounek, E. Fiker, J. Foglar, J. Kudela, J. Pecháček, J. M. Troska; z cizích autorů J. London, J. Mackwort aj.). Stále větší prostor v M. h. obsazovaly seriály, tvořené montáží slova a obrazu. Byl to zejména populární, výchovně a zábavně pojatý komiksový seriál Rychlé šípky, vzniklý spoluprací J. Foglara s ilustrátorem J. Fischerem (na sklonku 6. roč. s V. Junkem), dále disneyovský seriál s Myšákem Mickeym a Kačerem Donaldem nebo i poučné seriály s fotografickou dokumentací (např. Cesta kolem světa ve 4. roč.). – V M. h. publikovali *básně*: B. Brožek, J. Čarek, J. Dolina, K. Hroch (pseud. Karel Dobrauský), J. P. Kubička, B. Mencák, K. Pilátová-Ptáčková (pseud. K. P. Dřevnická), J. Prchal, F. S. Procházka, H. Sedláček, J. Spilka, F. Velkoborský, M. Veselý aj.; *prózy* (včetně črt a beletrizovaných poučných textů): O. Batlička, F. Běhounek, B. Brožek, J. Brožová-Malá, F. Bulánek-Dlouhán, J. K. Čemus, Z. Endris,

E. Fiker, J. Foglar, N. Frýd, J. Havel, J. Holler, M. Jariš, V. Kaplický, H. Klánová, J. Kudela, M. Majerová, H. Malířová, L. Mašíňová, J. Matzal (pseud. J. M. Troska), K. Michl, E. F. Míšek, J. Pecháček, J. Petrbock, J. Petrus, K. Pilátová-Ptáčková (pseud. K. P. Dřevnická), J. V. Pleva, J. Prchal, J. V. Rosůlek, H. Sedláček, F. Taubitz (pseud. Jan Dolina), R. F. Vojtíš, T. Č. Zelinka aj. M. h. též přetiskoval menší ukázky z děl domácích a cizích autorů (M. V. Kratochvíl, K. H. Mácha, M. Majerová, J. Morávek, I. Olbracht, z cizích autorů kromě již výše jmenovaných např. R. Halliburton, J. London, A. S. Puškin aj.). *Výtvarně* se v časopise uplatnily především reportážní fotografie a barevné ilustrace poměrně početné skupiny současných malířů (R. Adámek, T. Bechnik, F. Bidlo, J. Fiala, J. Fischer, O. Fuchs, L. Ilečko, B. Konečný, J. Lada, A. Moravec, B. (Míla) Paša, J. Pecháček, V. Preiss, F. Škořepa, J. Trnka, M. Vořchová-Vejvodová, V. Živný aj.).

LITERATURA: S.: Malý hlasatel, Komenský 63, 1935/36, s. 144; F. Novotný: O některých našich časopisech pro mládež, LitN 8, 1935/36, č. 4; J. Prchal: Počet dětských časopisů, Úhor 1939, s. 132; K. Bureš: Program M. h., tamtéž, s. 153; Hň. (J. Hostáň): Mají mít časopisy kluby čtenářů?, tamtéž, s. 198; S. Sohr in Zase zní píseň úplňku (1968); J. Mrva in Jaroslav Foglar (1990); Z. Pírek in Čtenářské kluby J. Foglara (1990); J. Foglar Jestřáb: Jak to bylo s M. h.? (k pokusu o obnovení M. h. 1991), Tramp 1993, č. 5; J. Tůma Akéla: Ještě k dopisu J. Foglara, tamtéž, č. 8; yan: 55 let Rychlých šípů, Svob. slovo 17. 12. 1993; A. Rajský Tóny: K. Bureš – pětáosmdesátník, Plzeňský deník 16. 4. 1994 + O. Batlička, někdejší spolupracovník časopisu M. h., Plzeňský deník 24. 7. 1995 + K. Bureš, Jestřábův tandemista, Tramp 1996, č. 11; J. Herout: Rychlé šípky v Praze? (k uspořádané výstavě k typu komiksového seriálu), Res Musei Pragensis 1997, č. 6.

zpk, et

Karel Mlčoch

* 19. 10. 1907 Žešov u Prostějova
† 7. 5. 1996 Praha

Prozaik hanácké vesnice, lidový písmák; publicista, popularizující osvětovou a knihovnickou práci.

Syn rolníka. Studia na zemské vyšší reálce v Prostějově přerušil 1924 před dokončením kvinty a 1925–27 absolvoval prostějovskou

Mnich

dvouletou zemskou odbornou školu hospodářskou (mat. dálkově až 1954). Poté pracoval v hospodářství svého otce v rodišti 1935–45. Od 1945 působil jako novinář (1946–52 mj. spolupracoval s ostravským studiem Českosl. rozhlasu, např. 1948 autor hry pro ml. Zlaté brambory); 1950–51 redigoval závodní časopis prostějovského Agrostroje, 1951–52 byl redaktorem Českosl. tiskové kanceláře, 1952–54 tiskovým referentem Ústředí lidové tvořivosti v Praze, 1954–56 pracoval v redakci časopisů Osvětová práce a Osvětová beseda, 1957–72 byl redaktorem knihovnického měsíčníku Čtenář. 1972 odešel do důchodu; zemřel na infarkt.

Do literatury M. vstoupil knihou drobných próz a přírodních obrázků (*Výkřiky srdce*), zpracovávající v náčrtech tradiční problémy venkovského života. Jako básník rolnického sepětí se zemí byl zařazen na jaře 1939 do sborníku písmáckých veršů *Básně rolníků*, soustavně se však věnoval jen próze. Jeho povídky a romány vyznačuje obdiv k fyzické a mravní síle tradičního selství i snaha vystihnout proměnu hanácké vesnice pod vlivem 1. světové války a postupujícího technického rozvoje. Rodinné, milostné i sociální konflikty M. zobrazoval převážně v drobnokresbě, metodou popisného realismu (nevyhýbal se však ani rozcitlivělým gestům a expresivnímu výrazu), která spontánně souzněla s tezími a etikou ruralismu (vyzdvihující selské sebevědomí a houževnatost, patos lásky k půdě a návrat k přirozenému mravnímu řádu). Ve svém nejrozsáhlejším díle, v tragickém příběhu tělesně postiženého muže (*Život a smrt blázna Matěje*), M. dospěl k pokusu o románovou analýzu nenávistné a nebezpečné zloby (přibližující se zčásti protektorátní psychologické próze). – Po 1948 M. příležitostně publikoval povídky, satirické črty a divadelní výstupy, jako redaktor osvětových časopisů psal především glosy a zprávy z kulturního života, medailony a rozhovory s literáty.

ŠIFRY: (ch), K. M., KM, Km, km. ■ PŘÍSPĚVKY in: sb. *Básně rolníků* (1939); Čes. slovo; Českosl. demokracie (1947–48); Českosl. loutkář (1959); Českosl. rozhlas; Čin (1946); Čtenář (1952–73); Hlas Jeseníků (1947); Hlas lidu (Prostějov 1945–46); Ilustrovaný zpravodaj; Jihočes. pravda (Čes. Budějovice); sb. *Klas* (Prostějov 1947); sb. *Krásná a milostivá* (1941); *Kultura*; *Lid. demokracie*; *Lid. noviny* (1939–40, 1949); *Lumír* (1939); *Mateřidouška*; *Mladá vesnice*;

Mor. noviny (Brno, od 1930, debut); *Moravskoslezský deník* (Ostrava 1940); *Mor. večerník* (Olomouc); sb. *Očima písmáků* (Brno 1940); *Osvětová práce*, pokr. *Osvětová beseda* (od 1952); sb. *Příběh pionýra Pěti a jiné aktovky* (1954, D pro ml. Zlaté brambory); *Rolnické hlasy* (1958); *Rudé právo*; *Selské listy* (Olomouc, od 1930); *Stráž lidu* (Olomouc 1947, 1950–51); *Stráž na Dyji* (1947); *Stráž Vysočiny* (1947); *Svět práce*; *Svět v obrazech*; *Svoboda*; *Štafeta* (Prostějov 1982); *Večerní Praha*; *Venkov*; *Vlasta*; *Wikovák*, pokr. *Prostějovský strojař* (Prostějov 1948–51); *Zář* (Pardubice); *Zeměd. noviny*. ■ **KNÍŽNĚ**. *Beletrie*: *Výkřiky srdce* (PP 1935); *Stopami v brázdách* (PP 1940); *Hrubešovo plémě* (R 1942); *Nabráno z proudu* (PP 1944); *Sedlák zapsaný čertu* (pohádka, 1944, spolu s Legendou o Hanáčích O. F. Bablera); *Život a smrt blázna Matěje* (R 1946). – *Ostatní práce*: *Za další rozvoj kulturních služeb pracujícím* (1959, s M. Hromádkou). ■ **REDIGOVAL časopisy**: *Prostějovský strojař* (1950–51), *Osvětová práce*, pokr. *Osvětová beseda* (1954–55, 1956); *Čtenář* (1957–72, s J. Houškovou, i s red. kruhem); *program*: 22. *Jiráskův Hronov* (1952). ■

LITERATURA: ● ref. *Výkřiky srdce*: B. Slavík, *LidN* 23. 7. 1935; J. V. S. (Sedlák), *Venkov* 8. 1. 1936 ●; ● ref. *Stopami v brázdách*: B. Slavík, *LidN* 11. 11. 1940; Fg. (J. Flégl), *Kulturní zprávy* 1940, s. 310 ●; ● ref. *Hrubešovo plémě*: bs (B. Slavík), *LidN* 5. 7. 1942; V. T. (Tichý), *Nár. práce* 3. 3. 1943 ●; ● ref. *Nabráno z proudu*: Ns. (J. Nečas), *Naše doba* 51, 1943/44, s. 424; strn. (J. Strnadel), *Nár. práce* 3. 5. 1944; VK (V. Kolář), *LidN* 10. 7. 1944 ●.

mb

Mnich sázavský

viz in **Pokračovatelé Kosmovi**

Tomáš Mnich

* 1. 3. 1766 *Beňov* u Přerova

† 17. 2. 1834 *Dřevohostice* u Holešova

Básník, člen Puchmajerovy družiny, autor původní a přeložené lyriky milostné, přírodní a náboženské.

Psán též *Mních*. – Studoval v Kroměříži a v Olomouci, kde byl 1793 vysvěcen na kněze. Kaplanoval za faráře K. V. Janty, rovněž básníka Puchmajerovy družiny, v Dolním Štěpánově (Štěpánov) u Olomouce, potom nedaleko svého rodiště v Domaželicích, 1815 se stal farářem v blízkých Dřevohosticích. Založil tam

českou knihovnu a do konce života se horlivě staral o její provoz.

V olomouckém semináři byl žákem J. Dobrovského, tomu také posílal M. verše pro Puchmajerovy almanachy jiný jejich moravský přispěvatel, farář J. Zabranský. V almanaších bylo otištěno několik skladeb M. laškovně milostné poezie (též překlad z G. A. Bürgera) a delší přírodní popisná báseň s nábožensky moralizujícím závěrem; skladby leckdy disponují nápadnými a ve své době neobvyklými rýmy. M. psal verše i později, hlavně nábožné písně. Proponovaný výbor z nich (v kal. Moravan na r. 1860) se neuskutečnil.

PŘÍSPĚVKY *in*: Hlasatel český (1808); alm. Nové básně (1798); alm. Sebrání básní a zpěvů (1797). ■

LITERATURA: M. Hýsek: Bürgerovy ohlasy v české literatuře, LF 1908, s. 115 + Dvě poznámky k Puchmajerovým almanachům, LF 1932, s. 169.

mo

Moderní revue pro literaturu, umění a život

1894–1925

Revue věnovaná beletrii, výtvarnému umění a umělecké teorii a kritice, která významně ovlivnila tvorbu autorů několika generací a překladatelskou a ediční činnost orientovanou na soudobé moderní evropské myšlenkové a literární proudy obohatila domácí literární dění. V druhé polovině 90. let orgán nekonformního myšlení a novátorských uměleckých tendencí, především symbolismu a dekadence, od počátku 20. století pěstitelka zejména novoromantických a novoklasicistních postupů, v poválečném období kulturněpolitický měsíčník krajně pravicového a nacionalistického zaměření.

Redaktoři: 1894/95–1924/25 (roč. 1–31 do č. 4) A. Procházka; 1925 (roč. 31) soubor In memoriam A. Procházky supplující č. 5–12 V. Dyk, J. Karásek, J. Krecar, F. Kobliha. – *Vydavatelé*: 1894/95–1898/99 (roč. 1–5) vydavatelstvo (K. P. Dražďák, B. Chaloupka, K. Kamínek, J. Karásek, J. Klička, H. Kosterka, A. Procházka; do 1895 i D. Panýrek a A. Sova); 1899/1900–1900/01 (roč. 6–7) H. Kosterka z pověření skupiny majitelů (K. P. Dražďák, B. Chaloupka, K. Kamínek, J. Karásek, H. Kosterka a A. Procházka); 1901/02–1924/25 (roč. 8–31) A. Procházka; Praha. – *Periodicita*: 1894/95–1913/14 (roč. 1–20) a 1917–1924/25 (roč. 23–31) měsíčník; 1915–16 (roč. 21–22) dvouměsíčník; 31 ročníků MR vyšlo ve 40 svazcích, tj. v 324 sešitech (pravidelně 8. den v mě-

síci; sešity byly průběžně číslovány od roč. 12, 1905 se zpětnou platností od začátku časopisu), a to tak, že 1894/95–1898/99 (roč. 1–5, sv. 1–10, seš. 1–60) vycházela MR ročně ve 2 svazcích od října do března 6 čísel a od dubna do září opět 6 čísel, a stejně i (někdy s nepatrnými variantami) 1911/12–1912/13 (roč. 18–19, sv. 24–27, seš. 206–229) a 1917/18 (roč. 24, sv. 32–33, seš. 260–271). 1899/1900–1910/11 (roč. 6–17, sv. 11–23, seš. 61–205) 12 čísel souhrnně od října do září a stejně (někdy zase s nepatrnými obměnami) 1913/14 (roč. 20, sv. 28, seš. 230–241) a 1918/19–1923/24 (roč. 25–30, sv. 34–39, seš. 272–319), přičemž roč. 12 (1905/06) měl 13 čísel a zvláštní číslo 12 (sv. 18) zabral překlad románu (J. Barbey d'Aureville: Ženatý kněz) a roč. 27–30 (1920/21–1923/24) zpravidla ve dvojčíslech; 1915 (roč. 21, sv. 29, seš. 242–247) 6 čísel od března do listopadu; 1916 (roč. 22, sv. 30, seš. 248–253) 6 čísel od ledna do listopadu; 1917 (roč. 23, sv. 31, seš. 254–259) 6 čísel od ledna do července; 1924/25 (roč. 31, sv. 40, seš. 320–323) jen 4 čísla od října do ledna, zbylých 8 nahradil soubor In memoriam A. Procházky (seš. 324). – *Edice*: Knihovna MR (1895–1924, 75 svazků, ed. A. Procházka); jako románové přílohy časopisu označeny svazky 31 (J. Karásek: Gotická duše, 1900) a 43 (A. Gide: Prometheus špatně připoutaný, 1904).

S myšlenkou vydávat samostatný literární a kritický časopis přišel A. Procházka, jenž ve spolupráci s J. Karáskem ze Lvovic také MR založil a po celých 30 let podstatně ovlivňoval její koncepci. Bezprostředním popudem byly obavy obou protagonistů ze ztráty publikačních možností v moravských časopisech (Lit. listy a Niva) kvůli postupnému názorovému rozchodu s F. X. Šaldou (jejich životní nepřátelství provázelo takřka celou existenci časopisu četnými polemikami oživovanými oběma stranami). Vznik MR byl především výrazem vyhraňujícího se uměleckého a kritického zaměření radikální, dekadentně symbolistní části generace 90. let, její potřeby vytvořit publikační základnu pro individualistický a kosmopolitní program estetismu a psychologismu. Obsahovou i výtvarnou podobu MR pak ovlivnily francouzské časopisy La Plume a Mercure de France. V informaci o budoucí revui (Lit. listy, září 1894) Procházka a Karásek formulovali její cíl: poskytnout prostor mladému hnutí a umožnit mu rozvoj, sledovat moderní umělecké směry a různorodé projevy moderního života v odborných pojednáních, v kritice i v beletrii, jejíž výběr se měl řídit svrchovanou uměleckostí textů domácích i cizích, začlenit se do moderního evropského kulturního proudě-

Moderní revue

ní. Jelikož Procházka s Karáskem nemohli ze svých platů vydávání časopisu financovat sami, ustavili vydavatelské družstvo. Jediným redaktorem se stal A. Procházka, když J. Karásek ještě před vydáním 1. čísla rezignoval na funkci šéfredaktora (po celou dobu existence listu byl však jeho hlavním autorem a spolupracovníkem, pomáhal zejména zajišťovat příspěvky, které ojedinele, za Procházkovy nepřítomnosti, i redigoval, např. č. 3 z prosince 1894 nebo 2 čísla v roce 1910). Redakci a administraci se stal Procházkův byt v Poštovské ul. (nyní ul. K. Světlé) č. 32 a tam se také autoři a spolupracovníci MR scházeli. Již během 1. roč. (1894–95) provázely vydávání časopisu finanční potíže a problémy s distribucí mimopražským předplatitelům (aby ušetřil na vrácení předplatného, rozdělil Procházka ročník do dvou samostatných svazků; tato praxe trvala do 1899, obnovená byla ještě 1911–13 a 1917–18); i kdyby se finanční situace vylepšila vydáváním Knihovny MR (od února 1895), skončilo hospodaření po 1. roč. deficitem, na jehož uhrazení se podíleli akcionáři vydavatelského družstva (již bez Panýrka a Sovy). Způsob uspořádání jednotlivých čísel a zejména žánrové proporce, zavedené v prvních svazcích, MR víceméně zachovávala trvale; prostor věnovala beletrii (přičemž pravidelně tiskla na pokračování rozsáhlejší prozaické a dramatické texty), filozofickému a estetickému myšlení v studiích a esejích (některé rozsáhlejší texty vyšly též na pokračování), nepravidelně (po 1918 rozsáhleji) společenským a politickým problémům, soustavně kritice a polemice literární, divadelní, výtvarné, od 1907 hudební a od 1912 filozofické (nepravidelně rubriky *Kritika, Volná tribuna, Aktuality, Poznámky, Časopisy, Nové knihy, Kronika, Měsíční hlídka, Divadlo, Výstavy, Glosy, Měsíční přehled, Z plynoucí chvíle, Hudba, Filozofie, Knihy veršů, Knihy prózou, Knihy překladů, Den ode dne* ad.). Od 1895 spolupracoval s časopisem S. Przybyszewski, jenž z Berlína zprostředkoval kontakt zvláště s německým a skandinávským modernistickým hnutím, upozorňoval na zahraniční literáty a výtvarníky (R. Dehmela, P. Loujše, E. Muncha, F. Ropse, J. Schlafa aj.); když 1898 přesídlil do Krakova, udržovala MR úzké styky s časopisem *Życie* a polskou modernou, včetně výměny textů i štokců. Zvláště A. Procházka a J. Karásek (později i M. Marten) se osobně stýkali a pře-

devším korespondovali s autory francouzskými (prostřednictvím M. Kalašové i s M. Maeterlinckem), německými (s R. M. Rilcem, H. von Hofmannsthallem aj.), skandinávskými (přes H. Kosterku), italskými (s G. D'Annunziem), španělskými (s E. de Castrem) i ruskými (s V. Brjusovem). 1895 se stal redakčním spolupracovníkem S. K. Neumann, o rok později i K. Hlaváček. Své pojetí moderního umění vyjadřoval okruh MR též prostřednictvím dalších aktivit: 1896 založil spolek Intimní volné jeviště (zprávy o jeho činnosti, na níž se organizačně podíleli hlavně předsedové K. Kamínek a K. Engelmüller a jednatel F. Titěra, se v časopise objevovaly 1896–99), který uváděl hry, pořádal recitační večery a přednášky; 1896 vydal S. K. Neumann Almanach secese blízký charakteru MR; 1900 vyšel nákladem MR Almanach na rok MCM (27. svazek Knihovny MR) s texty jejich pravidelných přispěvatelů. 1899–1901 se staral o vydávání a administraci časopisu H. Kosterka na základě smlouvy s redaktorem A. Procházkou a pověřením skupinou akcionářů a majitelů; poté, co se jejich prostředky ještě před uzavřením 7. roč. (sv. 12) vyčerpaly, doplnil je mimořádně A. Procházka, který se tak 1901 stal výlučným vlastníkem a vydavatelem MR. Věnoval jí převážnou část svého času, oddané a obětavě hradil ze svého úřednického platu náklady, obstarával též administraci a expedici. Ráz MR v druhé etapě její existence (od počátku 20. stol. do 1. světové války) poznamenaly proměny autorského okruhu (odchod některých výrazných osobností) a pozvolná orientace k novoromantismu a novoklasicismu; tehdy se stal významným redakčním spolupracovníkem M. Marten. 1905 se (s Procházkou) přestěhovala redakce na Anenské nám. č. 203. V poslední fázi působnosti časopisu byli (vedle J. Karáška) hlavními Procházkovými spolupracovníky K. Fiala, J. Krecar a F. Kobliha; MR nabyla, zvláště v poválečných letech, charakteru konzervativního kulturněpolitického měsíčníku, který v estetickém názoru setrval na artistních pozicích a jehož politická orientace byla krajně pravicová. Válečná situace narušila pravidelnost vydávání revue (1915–17 vyšlo pouze 6 čísel) a ovlivnila také rozsah ročníků. S redaktorskou činností a organizační houževnatostí A. Procházky byla MR natolik spjata, že po jeho smrti přestala vycházet. Její poslední ročník proto logicky uzavřelo zvláštní číslo (5–12) In

memoriám A. Procházky, připravené okruhem autorů a spolupracovníků. – MR věnovala značnou pozornost výtvarnému umění v odborných studiích a kritikách a od 3. svazku (1895) obsahovala i obrazovou složku, přinášela reprodukce i originály grafik, kreseb, exlibris, obrazů, plastik atd. výtvarníků spjatých s estetickým názorem časopisu, jimž nezřídka pomáhala prosadit se v českém kontextu, zprvu více zahraničních (G. Vigeland, E. Munch, F. Vallotton, F. Rops, A. Rodin, A. Beardsley, C. Meunier, Ch. Doudelet, V. van Gogh, O. Redon, J. Sattler, J. Ensor, P. Gauguin, G. Moreau, É. Bernard, W. Blake aj.) a pak (zejména od 1915) převážně domácích (K. Hlaváček, S. K. Neumann pod pseud. Kupidos, F. Kavan, J. Šír, F. Bílek, T. F. Šimon, J. Štursa, Z. Braunerová, F. Kobliha, J. Hodek, M. Klicman, V. H. Brunner, J. R. Marek, P. Kotík, K. Vik, S. Tusar, J. Konůpek, M. Švabinský aj.). Grafickou úpravu časopisu poznamenaly francouzské vzory; vyznačovala se obměňovanými barevnými a zdobenými obálkami, ornamentacemi, volným pojetím ilustrace a výběrem grafik (především dřevorytů a leptů). Na výtvarné koncepci a jeho úpravě a výzdobě se postupně podíleli především K. Hlaváček, Z. Braunerová, F. Kobliha, V. H. Brunner, M. Klicman a J. R. Marek. MR se tak stala prvním českým bibliofilsky upraveným časopisem, jehož výtisky vycházely v několika verzích (luxusní a prémiová vydání na lepším či ručním papíře obsahovala zvláštní přílohy a originální grafické listy). – Úsilí o harmonii obsahové a výtvarné stránky se plně projevilo v podobě svazků přidružené *Knihovny Moderní revue* provázející časopis po celou dobu jeho trvání. Podnět k jejímu zřízení pocházel pravděpodobně od H. Kosterky, jehož překlad Strindbergova eseje *Radost života* vyšel (vedle Procházkovy sbírky *Prostibolo duše*) nákladem MR ještě před číslováním edice. Knihovna (podobně jako *Knihy dobrých autorů* vydávané K. Neumannovou a řízené A. Procházkou, Kosterkův *Symposion* a *Moderní bibliotéka* redigovaná K. H. Hilarem) zahrnovala většinou autory, jejichž texty (či ukázky z nich) MR představovala. Do české literatury uvedla tituly J. Karáska (*Stojaté vody* byly 1. sv. edice, dále konfiskovaná *Sodoma*, *Sexus necans*, *Gotická duše* aj.), O. Březiny (*Tajemné dálky*, *Světání na západě*, *Větry od pólů*, *Stavitelé chrámu*), S. K. Neumanna (*Jsem apoštol nového žití*, *Apostrofy*

hrdé a vášnivé, *Sen o zástupu zoufajících*), K. Hlaváčka (*Pozdě k ránu*, *Mstivá kantiléna*), A. Sovy (*Vybouřené smutky*), přinesla práce V. Dyka, B. Knoesla, K. Kamínka, L. Zikové, A. Procházky, K. Červinky, K. Babánka, E. Klase, J. Holého, K. Tomana, M. Martena, F. Soldána, R. Krupičky (1922 též Nerudovu povídku *U tří lilí*). 26 svazky byli zastoupeni zahraniční autoři (zpravidla v Procházkových překladech): Ch. van Lerberghe, S. Przybyszewski, D. Przybyszewska, E. de Castro, M. Maeterlinck, A. Gide, H. von Hofmannsthal, O. Wilde, S. Mallarmé, A. Rimbaud, S. Phillips, G. D'Annunzio, H. de Régnier, P. Claudel, R. de Gourmont, P. Louÿs, Rachilde). Vyšly v ní též výtvarné publikace (např. Hlaváčkovy mědirytiny a lepty, Koblihovy dřevoryty). Knihovna MR znamenala počátek bibliofilských knižnic u nás, formovala ji snaha o neobvyklost, až výstřednost (nesourodé formáty svazků, volba papíru, obálek, písma, typografické zvláštnosti); knižní úpravě se 1895–1906 věnoval zejména A. Procházka, dále S. K. Neumann a H. Kosterka, od 1906 Z. Braunerová, F. Kobliha a M. Klicman; obálky, ilustrace a výzdobu pořizovali S. K. Neumann, K. Hlaváček, M. Jiránek, F. Bílek, Z. Braunerová, F. Kobliha, V. H. Brunner, M. Klicman, J. R. Marek a T. F. Šimon. K tiskařům edice (stejně jako časopisu) patřili zejména E. Stivín, A. Malif a J. Skalák.

V druhé polovině 90. let byla MR především centrem českého symbolismu a dekadence, významným zdrojem nekonformního myšlení a aktivizujícím činitelem literárního dění. Radikálně odmítla realismus a pozitivismus, mimoestetické ovlivňování umění, zejména požadavek jeho sociální užitečnosti a mravního působení, vystupovala proti omezením vyplývajícím z kolektivistických tezí, vlasteneckých idejí a klerikalismu, provokovala a přitahovala svým ostře protiměšťáckým ražením. Přinesla osobitou koncepci vyhraněného estetismu, opírající se o nietzschofský individualismus (1. svazek uvedla textem *K přírodopisu morálky*, na pokračování vyšel v tomto období i *Antikrist*), o filozofický egotismus M. Stirnera, Przybyszowského mystického filozofii „nahé duše“ (uveřejnila jeho práce *Tragédie pohlaví*, *K novému bytí*, *Homo sapiens* aj.) a francouzský symbolismus a dekadenci (*Huysmansův román Naruby* vycházel v MR 1896–97). Teoretické články a eseje v prvních svazcích (J. Vorlel, J. Karásek, A. Procházka, B. Chaloupka)

vyjadřovaly generační pocit společenské krize a absence hodnot, vlastní nezakotvenosti, únavy a skepse, proklamovaly hledání výjimečnosti a zdůrazňovaly prvotnost imaginativního světa umění soustředěného k duševním hnutím a subjektivním pravdám. Dekadentní hnutí nahlížely jako směřování k volnosti myšlenky a slova a nacházení krásy, dosud s životem nespojitelné, v budoucnu jej však scelující. Od 1896 je patrný růst zájmu o ideje liberalismu a etického anarchismu (M. Stirner, J. Grave, A. Retté, H. Albert, A. Steens aj.). Glosa k manifestu České moderny odmítla jeho hromadnost a zdůraznila naopak potřebu pěstovat individuálnost. Další úvahy (především A. Procházky) tematizovaly „renesanci pohanství“, otevíraly problematiku snu, podvědomí a chorobných stavů člověka, otázky pudovosti a pohlavního života, vztahu homosexuality a morálky. Wildovský sešit (s prvním českým překladem tohoto autora od H. Kosterky a s obhajobou homosexuality od O. Panizy) byl v červnu 1895 odvážným a v Evropě ojedinělým počinem. Rozsáhlejší články a eseje byly dále věnovány okultismu (K. P. Draždák pod pseud. KDosi, A. Procházka, v překladu I. Matuszewski), internacionálnímu myšlení (K. Hlaváček), teosofii apod., posléze převážně jednotlivým uměleckým osobnostem, směrům a dílům (A. Procházka psal o F. Vallottonovi, J. Ruskinovi a o francouzském romantismu, K. Hlaváček o F. Ropsovi, J. Karásek o Péladanovi, S. Mallarméovi a G. Eekhoudovi, A. V. Haber o É. Zolovi, S. K. Neumann o představitelích moderního užitého umění apod.). Kritice věnovali teoretickou pozornost na začátku ojediněle F. V. Krejčí a soustavně J. Karásek, jenž ji prohlásil za umělecký žánr hledající duševní soulad mezi umělcem a interpretem. Kritika okruhu MR nabyla již v prvních svazcích širokého záběru, programově se hlásila k podnětům francouzské psychologické školy, spojovala impresi a analýzu, požadovala tvůrčí originalitu a stylovou vyhraněnost v intencích novodobé estetiky, proklamovala odpor k průměrnosti a ironizovala sentimentální a banalizující projevy. Od 1898 (sv. 8) byla recenzentská část časopisu rozšířena a literární kritika pravidelně sledovala domácí beletristické novinky i novou literaturu o umění, komentovala aktuální dění, vstupovala do polemik (spory A. Procházky a S. K. Neumanna s Rozhledy a F. V. Krejčím po prohlášení České moderny

a po Almanachu secese, J. Karáska s J. S. Macharem, 1900 začala „pseudonymovou“ aférou dlouholetá ostrá polemika Karáska a Procházky se Šaldou); značnou pozornost věnovala MR novým překladům a českým časopisům (zejména A. Procházka a J. Karásek). Pravidelný prostor vyhrazený informacím o zahraničních literárních novinkách, časopisech a kulturních událostech vyplňovaly příspěvky A. Procházky, J. Karáska (1899–1900 listy z Paříže) a B. Chaloupky; 1899–1901 referovali pro MR i A. Donath, A. Guth, P. Leppin, E. Gaubert, G. Lipparini, V. Jelovšek, S. Lack, C. Hoffmann, G. Jeny. Divadelní a výtvarné recenze doplňovaly články o kulturním dění (např. A. Procházka a K. Kamínek pod společ. pseud. Adolf Nový komentovali akce za zachování starobylého rázu Prahy) a též o národopisné výstavě 1895. – Ráz beletristických příspěvků korespondoval s programovým zaměřením MR, která záhy soustředila okruh významných generačních autorů: A. Sovu, O. Březinu, J. Karáska, K. Hlaváčka, S. K. Neumanna, V. Dyka. Určujícími se staly dekadentní, symbolistické a impresionistické postupy, převládala poetika snových vizí a vnitřního nazírání, výrazná stylizovanost, skeptický iluzionismus. Z autorů starších generací byl přispěvatelům MR nejbližší mysticismus a intuitivismus J. Zeyera (o jeho texty, podobně jako o práce J. Arbesa a O. Auředníčka, Procházka s Karáskem marně usilovali). Poezii v celé šíři výrazně prostoupila dekadentní (auto)stylizace, častá byla gesta aristokratické odcizenosti, přechodnosti a deziluze, četné byly postavy vyděděnců, motivy výlučnosti, prokletí, smrti, perverze, halucinačních a chorobných stavů, satanské, provokativně erotické momenty. Vedle J. Karáska (kvůli jeho básním Sodoma a Venus masculinus bylo konfiskováno 6. číslo 2. svazku, stejně jako 6. číslo 3. svazku kvůli Przybyszewského Neznámému) a K. Hlaváčka (jemuž bylo věnováno červencové číslo 1898, sv. 8) psali dekadentně symbolistní verše (s různou mírou vyjádření citové zjitřenosti, bezvýchodnosti i sentimentu a s nestejně vypjatou autostylizací) B. Knoesl, J. Opolský, V. Houdek, Jan z Wojkowicz a další, vesměs zapomenutí autoři, včetně řady předčasně zemřelých, jejichž tvorba je spjata takřka výlučně s MR (L. Ziková, K. Nejč, B. Reimann, V. Jindra). Dekadentně a barbarsky zbarvené a protiměšťácky vyhraněné texty některých básníků postupně pro-

cházel výrazovým oproštěním a přinášely na stránky časopisu nové tendence: sarkastickou a satirickou polohu (V. Dyk, J. Holý, J. Mach), anarchistické postoje (S. K. Neumann, A. V. Haber). V próze se významně projevil sklon k subjektivizaci a k poetizaci, převažoval žánr básnické prózy a črty. Dekadentní symbolika marné cesty, zmaru a zhoubných stětů snu a reality byla charakteristická pro impresivní prózy K. Kamínka, L. Zikové, K. P. Dražďáka, předsmrtný deník V. Jindry i pro psychologické ponory Jana z Wojkowicz. A. Sova otiskl Rozvíření samotářských strun a Svátek smřeni, V. Dyk prózu Hučí jez. Rozsáhlejší texty a zároveň žánr imaginárního portrétu reprezentovala Karáskova Legenda o melancholickém princí (v programové předmluvě autor vyjádřil zájem o umělé světy a metody sugesce, pro časopis příznačný). Orientace na soudobé moderní směry a na zahraniční autory (MR tu navázala na Vrchlického kosmopolitní zaměření) přisoudila významný prostor překladům (na pokračování vyšly např. texty M. Barrèse, J.-K. Huysmanse, S. Przybyszewského, J. Laforgua, G. D'Annunzia). 1896–97 (sv. 4–6) byli někteří cizí autoři tištěni i v originále (P. Altenberg, M. Dauthendey, R. Dehmel, A. Donath, A. Guth, A. Mombert, R. M. Rilke, L. Riorot aj.). Prosinčové číslo 1899 (sv. 11) bylo věnováno překladům nejmladší francouzské poezie. – 1894–1900 (sv. 1–11) publikovali *verše*: K. Babánek, O. Březina, K. P. Dražďák, J. J. Drobny, A. Dvořák, V. Dyk (i pseud. Viktor Souček), M. Fučík, A. V. Haber (podp. V. Haber), K. Hlaváček, V. Houdek, J. Karásek, J. Karmín, F. Kavan, J. Klička, B. Knoesl, J. Mach (podp. J. S. Mach), J. S. Machar, J. Müldner, K. Nejjč, S. K. Neumann, J. Opolský, J. Pavlíček, B. Reimann, F. Soldán, A. Sova, L. Suchý, Jan z Wojkowicz, L. Ziková aj. *Prózy* tiskli: V. Dyk, B. Chaloupka (pseud. B. Chlad), V. Jindra, J. Karásek, E. Lešehrad, A. Lubas (pseud. Artuš Bogušov), J. Malý, M. Marten, A. Sova, L. Ziková ad. *Dramatickým textem* přispěl V. Dyk. *Beletrii cizích autorů* (H. Bang, M. Barrès, Ch. Baudelaire, E. de Castro, T. Corbière, G. D'Annunzio, R. Dehmel, R. de Gourmont, K. Hamsun, J.-K. Huysmans, A. Jarry, G. Kahn, J. Laforgue, S. Mallarmé, S. Merrill, J. Moréas, Novalis, J. Péladan, A. Pinheiro, D. Przybyszewska, S. Przybyszewski, H. Rebell, H. de Régnier, A. Retté, R. M. Rilke, F. de Roberto, A. Samain, J. Schlaf, M. Schwob, K. Tetmajer, E. Verhaeren, P. Ver-

laine, W. Whitman, G. Wied, O. Wilde aj.) *překládali* zejména: B. Chaloupka, J. Karásek, H. Kosterka, E. Lešehrad, S. K. Neumann, A. Procházka. *Literární kritiku* psali: A. Breska (i šifra A. B.), K. P. Dražďák, V. Dyk, A. V. Haber (podp. V. Haber), K. Hlaváček (i šifra K. H.), B. Chaloupka (i šifry B. C., C., -C-, Ch.), K. Kamínek (i šifra Kam.), J. Karásek (i šifry J. K., K., -K-), H. Kosterka, M. Marten (pod vl. jm. M. Šebesta), S. K. Neumann (i šifra N.), A. Procházka (i šifry -A-, A. L., ALAP, A. P., -f-, F-, h. -h-, K. L., -kp-, L-, -m-, M., P. A., R. Z., -α-, ***, +++ ad.); *divadelní kritice* se věnovali: V. Dyk, K. Kamínek (i šifry -K., K. K.), J. Klička (i šifra -č-), S. K. Neumann (i šifra S. K. N.), A. Procházka; *referáty o výtvorném umění* přispěli: A. Breska, K. Engelmüller (pseud. K. E. Müller, šifra -m-), K. Hlaváček (i šifra K. H.), J. Karásek, B. Knoesl, S. K. Neumann (i šifra S. K. N.), A. Procházka.

V druhém období (od počátku století do 1. světové války) narůstala v beletristické části MR secesní dekorativnost a meditativní a melancholické naladění, došlo k rozvolnění dekadentní a symbolistní stylizace a k postupnému převládnutí novoromantické a posléze novoklasicistní poetiky. Oporou zůstával estetický idealismus, individualismus, kritická skepse a kosmopolitní zaměření. Během prvního desetiletí 20. století přestali přispívat A. Sova, O. Březina, V. Dyk, S. K. Neumann a J. Opolský. Časopis představil (zvláště v čísle nazvaném *Básnické jaro* 1902) i řadu začínajících (nezřídka nevýrazných či epigonských) autorů; okruh přispěvatelů se čím dál více uzavíral do sebe a MR se pěstěním své výlučnosti pozvolna oddělovala od dění českého literárního života. Vedle J. Karáska se kmenovými básníky časopisu stali zejména J. Hilbert, J. Holý, R. Krupička, R. Medek, K. Šelepka, F. Taufer, svou lyriku též pravidelně tiskl A. Procházka pod pseud. A. Navrátil. Rozmělňující posun od dekadentně traktované snovosti a rozervanosti k senzitivnímu vyjádření touhy po harmonii a romantické pocitovosti byl patrný např. v poezii J. Müldnera a K. H. Hilara. Osobitý tón zazněl ve verších B. Reynka, Jos. Šimánka, R. Jenseňské. V prvních letech století stránkami MR prošla řada autorů nové nastupující generace, zejména K. Toman a J. Mahen a i básníci výsměšného gesta a bohémské stylizace (F. Gellner, F. Šrámek, L. Freimuth). V rubrice *Satyricon* se objevily texty V. Dyka, A. Velhar-

Moderní revue

tického, R. Haška aj. V 10. letech se do MR dostaly i básně J. Hory, J. Hořejšího a K. Čapka. Rozsáhlejší prozaické a dramatické práce (přes 40 titulů) byly opět tištěny na pokračování, která postupně zaplňovala značný rozsah jednotlivých svazků (většina prací J. Karáska z tohoto období, dále např. Dravci M. Martena, Michelangelo Buonarroti J. Marii, Zlatý věk R. Medka a díla A. Jarryho, A. France, G. Flauberta, S. Kierkegaarda). Tzv. druhou vlnu dekadence tvořili především eseje a prozaici (M. Marten, A. Breisky, P. Kles aj.) rozvíjející podněty psychologické analýzy, prvky egotismu, morbidní motivy, dandyovskou gestaci a žánry imaginárního portrétu a impresionisticky lyrizované prózy; z dekadentních vlivů těžily novoromantické prózy E. Klase, M. Ruteho, R. Jesenské a E. Jurčinové. – Odrazem proměn autorského okruhu bylo redakční prohlášení (1902, sv. 14) o obsahové proměně časopisu, který chtěl po rozpadu generace 90. let sloužit v nezměněném duchu především vývoji jednotlivých tvůrců. Teoretické a programové články (především Procházkovy) v letech 1902–06 ironizovaly snažení mladých autorů kolem časopisů *Srdce* a *Moderní život*, opakovaly požadavek tvůrčí individuality, znovu zdůrazňovaly nejvyšší autoritu krásna, autonomie umění a jeho neslučitelnost s lidovostí, bezúčelnost mimoestetických, zvláště morálních kritérií. Konzervativní estetické myšlení MR rozvíjel M. Marten, jenž ve svých esejích kladl důraz na svébytnost a nadřazenost umění a jeho odtrženost od života, zvýrazňoval psychologickou vyhraněnost, metody niterné imaginace a sugesce, teoreticky zdůvodňoval proměny impresionistických, novoromantických a klasicizujících metod. 1906 (sv. 19) A. Procházka oznámil rozhodnutí netisknout začátečnické práce (v letech 1902–06 se zde mihla řada neznámých jmen) a stavět na již vyhraněných osobnostech domácích a překládaných, zároveň rozšířit okruh spolupracovníků i rozpětí názorů a témat. Kritici z okruhu MR prosazovali artistní preciznost a kultivovanost, trvali na výlučnosti tvůrce a vystupovali proti nastupujícím směrům (K. Fiala odmítl vystoupení předválečné moderny v *Almanachu* na rok 1914). V 10. letech se v teoretických statích a kritických esejích stále více vyskytoval požadavek řádu a dostavovalo se i vědomí kulturních tradic (Procházkou proklamovaný „individualismus na podkladě tradičním“),

projevoval se vliv francouzského novoklasicismu i katolického mysticismu. K. H. Hilar se v eseji *Doba syntetická* (1913, sv. 27) pokusil charakterizovat ideál duševní rezonance v období syntézy uměleckých směrů. Také v tomto období byli řadou esejů představeni cizí autoři: F. Nietzsche, R. de Gourmont, J.-K. Huysmans, T. Gautier, J. Laforgue, É. Bernard, P. Lafargue, S. Kierkegaard, O. Wilde, interpretacemi Huysmansova románu *Naruby* É. Hennequin, J. Barbey d'Aureville a V. Pica. Literárněkritická část časopisu si udržovala značný rozsah, zájem o zahraniční novinky a události a o překladovou literaturu (A. Procházka, M. Marten, J. Karásek, A. Breisky, K. Fiala, P. Leppin aj.), o časopisy a odbornou literaturu (A. Procházka, M. Marten) i útočný tón (polemiky s F. X. Šaldou, V. Dykem, J. Kodíčkem aj.). R. Procházka psal od 1912 (sv. 25) úvahy o filozofické kultuře a referoval o filozofické literatuře. Vedle recenzí divadelních představení a domácích i zahraničních dramatických textů se objevovaly články a eseje M. Martena (pseud. Leon Brauner) o renesančním dramatu, J. Hilberta o monologu v tragédii, J. Maheňa (pseud. J. Sequens) o naturalismu, J. Karáska o H. Kvapilové, K. H. Hilara o E. Vojanovi aj. Referáty o výtvarných výstavách a publikacích (mj. 1906–08 Martenovy listy z Paříže, dále příspěvky cizích autorů) opět provázela řada medailonů výtvarných umělců a studií (např. A. Procházka o J. Ensorovi, H. Schweigerovi a o pražské secesi; M. Marten o O. Redonovi a o J. Štursovi; dále J. Karásek, R. Jesenská). Od 1907 (sv. 20) se pravidelně objevovaly hudební eseje a recenze, zejména z pera K. Fialy. – 1900–14 (sv. 12–28) v MR tiskli *básníci*: K. Babánek, O. Březina, K. Čapek, V. Dyk, L. Freimuth, F. Gellner, S. Hanuš, R. Hašek, J. Hejda, J. Henc (pseud. Jaroslav Vosyk), K. H. Hilar, J. Hilbert, J. Holý, J. Hora, J. Hořejší, V. Chaloupecký (pseud. V. C. Banjom), R. Jesenská, J. Karásek, J. Karmín, P. Kles, R. Krupička, J. Mahen (i pseud. H. Lang), R. Medek, J. Müldner, S. K. Neumann, J. Opolský, Q. Palička, J. Pavlíček, A. Procházka (pseud. Alois Navrátil), B. Reynek, K. Scheinflug, F. Soldán, A. Sova, K. Šeplea, Jos. Šimánek, F. Šrámek, F. Taufer, Z. Tlamich, K. Toman, A. Velhartický, Ad. Veselý, Ant. Veselý, J. Vrchlický, Q. M. Vyskočil, K. Zelenka (podp. Svato Zelenka) aj.; *prozaici*: K. Adam, V. Dyk (i pseud. Alois Peterka), R. Jesenská, E. Jurčinová, K. Kamínek,

J. Karásek, E. Klas (i pseud. Edvard Stoj, Edvard Stoy), P. Kles, J. Mahen, M. Marten, R. Medek, J. Müldner, J. Opolský, J. Pasovský, M. Rutte (i podp. M. Rutte Havelský), K. Šarlih (i podp. K. Šarlík), F. Zavřel ad.; *dramatici*: V. Dyk, J. Karásek, J. Mahen, J. Maria, M. Marten. V *překladech* F. Bíbla (pseud. Jan Hart), K. Fialy (pseud. Karel Hendrych, Řehoř Hronek), V. Chaloupeckého (pseud. V. C. Banjom), M. Kalašové, K. Kamínka, J. Karáska (i pseud. Jiří Tiller), E. Kleinera, A. Kopalové, H. Kosterky, J. Krecara, P. Kříčky, J. R. Marka, M. Martena (i pseud. Ivan Skála), J. Matouše, S. K. Neumannova, K. Neumannová, J. O. Novotného, L. Pfustera (i šifra L. P.), A. Procházky (i pseud. Adolf Zpěvák, Čeněk Vlach, František Jelínek, Ignát Ctíbor, Jiří Lamprecht, Josef Hořan, Karel Holý, Karel Pudlač, Lambert Lakosil, Marek Povolný, Norbert Fomeš, Prokop Hamouz, Robert Hořan, Vilém Rauscher, šifry A. P., T. A.), B. Reynka, F. Tichého (pseud. Zdeněk Broman), A. Muťovského (podp. A. Muťovský-Truksa), J. Živného aj. byli z *cizích autorů* beletrií zastoupeni mj.: K. Balmont, J. Barbey d'Aureville, Ch. Baudelaire, A. Beardsley, M. Beerbohm, É. Bernard, A. Bertrand, F. Blei, V. Brjusov, R. Browning, P. Claudel, G. D'Annunzio, R. Dehmel, T. De Quincey, E. Dowson, G. Flaubert, A. France, T. Gautier, A. Gide, Z. N. Gippiusová, R. de Gourmont, H. von Hofmannsthal, F. Jammes, A. Jarry, J. Kasprovicz, J. Keats, S. Kierkegaard, J. Laforgue, Lautréamont, A. Lebey, P. Louÿs, M. Maeterlinck, S. Mallarmé, J. Moréas, C. Norwid, Novalis, W. Pater, J. Péladan, S. Przybyszewski, Rachilde, H. de Régnier, R. M. Rilke, A. Rimbaud, J. Schlaf, M. Schwof, A. Strindberg, A. Suarès, A. Symons, E. Verhaeren, P. Verlaine, A. de Villiers de l'Isle-Adam, O. Wilde. *Literární kritiku* psali: A. Breisky, V. Dyk (i šifra V. D.), K. Fiala, K. H. Hilar (i šifra H. K.), J. Karásek (i podp. Jiří ze Lvovic, šifry J. K. L., J. K. ze L., J. ze L., K., K-K, S., S. L.), H. Kosterka (šifra H. K.), M. Marten (i pseud. Pavel Orsey, Ivan Skála, šifry M., M. M.), J. Matouš, R. Medek, L. Patočka, L. Pfuster (i pseud. Jan Stenhardt, Jan Stenhardt, šifra J. S.), A. Procházka (i pseud. Alois Haras, Gustav Kříž, Jindřich Tichý, Jiří Pudlač, Julius Čeppek, Karel Pudlač, Ludvík Horák, Martin Laton, mj. šifry a, -A-, Alap, ALAP, A. P., A. R., h., K. Z., L. H., L. P., R. R., T. A., x.), R. Procházka (i šifry ω, -ω-), M. Rutte; *divadelní kritikou* se zabývali: F. X. Hodáč,

K. H. Hilar, J. Hilbert, K. Kamínek (i šifra K. K.), J. Karásek, M. Marten, M. Nechlebová (i pseud. František Hoder), L. Patočka, A. Procházka (i šifra A-TR-A) aj.; *výtvarné kritice* se věnovali: J. Karásek, J. R. Marek (podp. J. Marek), M. Marten (i šifra M. M.), S. K. Neumann (i šifra S. K. N.), L. Patočka, A. Procházka (i pseud. Hubert Cyriak, šifra H. C.), K. Svoboda; *hudební kritiku* psali: K. Fiala, K. B. Jiráček.

Za války vycházela MR v zúžené podobě, udržovala však proporce mezi domácími a zahraničními beletristickými texty a esejistikou a kritikou, v poválečném období se proměnila v kulturněpolitický měsíčník, věnující větší pozornost politickým a ideologickým problémům a omezující prostor pro (především překládanou) uměleckou tvorbu. Pro beletristické příspěvky byly charakteristické (dobově konzervativní) ohlasy dekorativismu, parnasistní a romantické ladění, zaznívaly v nich i sentimentální tóny. Charakter umělecké literatury určovaly texty J. Karáska, J. Marii, R. Jesenské, E. Jurčinové, R. Krupičky, R. Medka, do okruhu přispěvatelů se vrátili V. Dyk a J. Opolský, pod pseudonymem A. Navrátil psal dále verše A. Procházka. Za války se nadále objevovaly básně J. Holého, J. Hory, prózami přispěli i J. a K. Čapkové. Z nových autorů se v posledním období prosazovali básníci J. Bednář, E. Dvořák, K. Erban, F. Hrbek, J. Chaloupka, J. Sajíc, J. Spilka, F. Unger, V. Vyleřal; verši, básněmi v próze a též prózami O. Levý, E. Troníček, A. Trýb. Autory dvacítky rozsáhlejších próz a dramát publikovaných na pokračování byli J. Karásek, J. Maria, E. Jurčinová, R. Krupička, v překladech A. Suarès, R. Browning, P. Claudel, R. de Gourmont, A. Gide a J. Słowacki. – Estetické myšlení si udržovalo osobitost dobově archaickým trváním na neměnné podstatě a nadřazenosti umění (jako domény subjektu a jeho nitra) nad životem. A. Procházka se snažil uchovat v MR duch nezávislosti a výjimečnosti, vystupoval proti civilismu, vitalismu, kubismu a futurismu; J. Krecar opakoval tezi o neslučitelnosti umění se životem a propagoval myšlenky lartpourlartismu. Postupně narůstal důraz na tradiční a pozitivní hodnoty; po vzniku samostatného státu K. Fiala vyhlásil, že MR v nové době zakládá své působení na vědomí povinnosti a chce být nositelkou tradice a vývojových jistot. Časopis pravidelně (z individualistických, protimaterialistických a estétských premis i s jistou nedůvěrou v demokra-

cii) věnoval pozornost otázkám národního zdokonalení jako problému duchovního, vyjadřoval se k poměru tvořivosti a politiky, stále více komentoval společenské dění, akcentoval mravní, občanské a státoporné ideje, zastával vyhraněně nacionalistické a pravicové stanovisko s momenty protiněmeckými, protizidovskými a protisocialistickými (zejména A. Procházka, od 1918 v rozsáhlých samostatných rubrikách *Památné kaménky*, *Na okraj dnů*, *Žlučové kaménky*, *Obětní svíčky*; dále Š. Jež, A. Trýb a J. Živný). V překladech byly tištěny eseje především R. de Gourmonta, A. Suarèse, J.-K. Huysmansa a G. Flauberta. V recenzování filozofických textů pokračoval R. Procházka (do 1920), který se v teoretických úvahách podrobněji věnoval ideologii války, hinduismu a rozporuplnosti kulturního dění; F. Drápal psal o Bergsonovu vitalismu a o Einsteinovu principu relativity. V literární kritice se vedle A. Procházky (mj. v polemice s K. Čapkem 1920 obhajoval modernost a aktuálnost svého listu) a J. Karáska nejzřetelněji projevovali J. Krecar (vystoupil proti žurnalistické a stranické kritice a interpretoval kritiku jako duchovní zápas, psal o poezii národního cítění) a K. Fiala (v polemice s S. K. Neumannem 1915 podtrhl subjektivnost kritického hodnocení a náročný zřetel k tvárné podstatě díla). Stálá pozornost byla věnována zahraniční a překladové literatuře, odborným publikacím, nově i válečné (V. Dyk), okrajové a ženské literatuře (J. M. Augusta). Eseje o dramatickém umění psali A. Procházka (např. o textech V. Dyka a J. Hilberta) a K. H. Hilar (o psychologii herecké tvorby); o výtvarnících pojednávali J. Karásek (o E. Degasovi a F. Kobliho), L. Patočka (o M. Švabinském), A. Procházka (o J. Zrzavém), F. Kobliha (o J. Mánesovi, J. Preislerovi, A. Hudečkovi, M. Pirnerovi a o V. Hynaisovi), v překladu R. de Gourmont aj.; další referáty upozorňovaly též na výtvarné a bibliofilské publikace a knižní úpravy. – 1915–25 (sv. 29–40) přispěli *poezii*: R. Bartocha (pseud. Vlastislav Rostan), A. Bebr, J. Bednář, K. J. Beneš (podp. K. Beneš Jizerský), R. Broj, F. Čerka, E. Dvořák, V. Dyk, J. Eiselt, K. Erban, Z. Havlíček, J. Holý, J. Hora, F. Hrbek, J. Chaloupka, R. Jesenská, J. Karásek, J. Klán, J. Krecar, R. Krupička, R. Medek, F. Melichar (pseud. Oldřich Vojen), B. Mühlstein, J. Opolský, Q. Palička, A. Procházka (pseud. Alois Navrátil), J. Sajíc (i podp. A. J. Sajíc), F. Skácelík,

J. Spilka, K. Šelepa, Jos. Šimánek, E. Troníček, A. Trýb, F. Unger, Ad. Veselý, V. Vyleřal, Jan z Wojkowicz, M. D. Zelenka (i pseud. M. D. Pelhřím) aj. *Prózu* publikovali: J. M. Augusta (podp. V. M. Augusta), J. Čapek, K. Čapek, R. Jesenská, E. Jurčinová, J. Karásek, O. Levý, J. Maria, R. Medek, J. Opolský, F. Skácelík, A. Trýb aj. *Dramata* psali: R. Krupička, J. Maria, J. Živný. *Překládali* především: J. Karásek, J. Krecar, J. Marek, J. Matouš, K. Pražáková, A. Procházka (i šifra A. P.) a J. Živný. *Z cizích autorů* beletrie se objevili: Ch. Baudelaire, R. Browning, E. de Castro, P. Claudel, G. D'Annunzio, A. Gide, R. de Gourmont, J. Laforgue, S. Mallarmé, S. Merrill, E. A. Poe, Rachilde, H. Rebell, H. de Régnier, A. Samain, M. Schwob, J. Stowacki, A. Suarès, L. Tailhade, P. Valéry, E. Verhaeren, P. Verlaine, A. de Villiers de l'Isle-Adam aj. *Literární kritikou* se zabývali zejména: J. M. Augusta (podp. V. M. Augusta), F. Drápal, K. Fiala (i pseud. Řehoř Hronek), K. H. Hilar, Š. Jež, J. Karásek (i šifra J. K-K ze L.), J. Krecar (i šifry JAR. KR., J. K.), J. R. Marek (podp. J. Marek), J. Matouš, R. Medek, M. Pácalt, L. Patočka, A. Procházka (i šifry A. A., A. P., P. A., T. A.), R. Procházka, F. Stiebitz, A. Trýb, V. Vyleřal, J. Živný (i šifra J. Ž.); *divadelní kritiku* tiskli: J. Karásek, J. Krecar, L. Patočka, A. Procházka (i šifry Alap, ALAP); *výtvarné kritice* se věnovali: M. Klicman, F. Kobliha (i podp. F. F. Kobliha), J. R. Marek (podp. J. Marek), L. Patočka, A. Procházka (i pseud. Hubert Cyriak, šifra H. C.); *hudební kritiku* psali: K. Fiala (i šifra K. F.), J. Reisser, J. E. Zelinka aj.

LITERATURA: sb. MR 1894–1925 (1995, ed. L. Merhaut a O. M. Urban; přísp. mj. Z. Hrbata, D. Chirico, J. Med, L. Merhaut, Z. Peřat, R. B. Pynsent, C. Servant, I. Slavík, A. Zach, J. Zizler; obs. též soupisy autorů a edicí). ■ ● ref. MR: J. Vorel, *Rozhledy* 4, 1894/95, s. 93; J. J. Veselý, *Vlast* 11, 1894/95, s. 663 ●; J. Karásek, A. Procházka: *Intimní volné jeviště*, *Lit. listy* 17, 1895/96, s. 162; F. V. Krejčí: *K dnešnému stavu mladého hnutí*, *Rozhledy* 6, 1896/97, s. 354; an.: „Po deseti letech bankrot“..., *Osvěta* 1899, s. 190; F. V. Krejčí: *Deset let mladé literatury*, *Rozhledy* 12, 1901/02, s. 5 a pokr. (sep. 1903); F. X. Šalda in *Moderní literatura česká* (1909) → *Studie z české literatury* (1961) + *Par nobile fratrum* (polemika), *Novina* 4, 1910/11, s. 735 → KP 8 (1956); O. Theer: *V zářijové Moderní revui...* (polemika o charakteru generace z MR), *Přehled* 12, 1913/14, s. 78; V. D. (Dyk): *Kronika* (20 let MR), *Lumír* 1915, s. 38; Č. J. (Jeřábek): *Poválečná temperatura českých revuí...*, *MSIR* 13, 1919/20, s. 12; ● ref. MR: O. Štorch-

-Marien, Cesta 3, 1920/21, s. 459 a pokr.; J. O. N. (Novotný), Cesta 4, 1921/22, s. 276 a pokr. + Cesta 6, 1923/24, s. 283 ●; J. H. (Hora): Svátek MR, RP 11. 5. 1923; J. Karásek: Večer S. Przybyszewského v Lucerně, Lit. listy 1, 1923/24, s. 22; V. D. (Dyk): Třicet a třiatřicet (ročníků a svazků MR), Lumír 1924, s. 434; J. O. Novotný: Kulturní přehled (o zániku MR), Cesta 7, 1924/25, s. 380; M. Rutte: Za A. Procházkou, NL 18. 1. 1925; In memoriam A. Procházky, zvl. č. MR 1925, sv. 40 (K. H. Hilar, E. Jurčinová, J. Karásek, H. Kosterka, J. Maria aj.); an. (A. Novák): Jak vznikla MR, LidN 28. 4. 1925; A. Roček: Sborník In memoriam A. Procházky, Samostatnost 1. 5. 1925; A. Hartl: Kus české literární minulosti, Kritika 1925, s. 204; K. H. Hilar in Odložení masky (1925); J. Krecar: Redakce MR, Kulturní zpravodaj 2, 1925/26, s. 3; V. Dyk: Poslední číslo MR, Lumír 1925, s. 156; F. V. Krejčí: K počátkům české moderní kritiky, Nová svoboda 1926, s. 7 a pokr.; K. Zink: 8. aukce – Knihovna A. Procházky 1, 2 (1926); J. Karásek: Vzpomínka na S. Przybyszewského, RA 3, 1927/28, s. 70 + V. Dyk a MR, Lumír 54, 1926/27, s. 458 → Vzpomínky (1994); A. Sova: Jaký byl můj poměr k MR a k jejím představitelům, LitN 1, 1927/28, č. 13; P. Fraenkl: K vývoji novodobé české literární kritiky, RA 5, 1929/30, s. 317 a pokr.; S. K. Neumann: O A. Procházce a MR, Lit. rozhledy 13, 1928/29, s. 46 a pokr. → Vzpomínky 1 (1931); J. Karásek: Počátky O. Březiny v MR, Čes. bibliofil 1929, s. 84; A. N. (Novák): O. Březina a MR, LidN 2. 6. 1929; J. Karásek: Tištěno na strojích E. Stivína, Čes. bibliofil 1929, s. 162 + Vzpomínky na počátky MR, RA 5, 1929/30, s. 303 a pokr. + Psychologické poznámky k poznání literární generace let devadesátých, RA 6, 1930/31, s. 337 a pokr. → Vzpomínky (1994) + Počátky MR, RA 7, 1931/32, s. 12 a pokr. → Vzpomínky (1994); F. X. Šalda: Počátky MR podle J. Karáska ze Lvovic, ŠZáp 4, 1931/32, s. 278 → J. Karásek: Vzpomínky (1994); Ok. (V. Prokůpek): Počátky MR, Venkov 15. 3. 1932; K. Krejčí: S. Przybyszewski a MR, LidN 5. 8. 1935; M. Novotný: Neumannova secesní epizoda, LidN 16. 2. 1936; J. Karásek: Jubileum českého symbolismu, Lumír 63, 1936/37, s. 6; S. Przybyszewski in Listy 1 (Varšava 1937); J. Krecar in Křížovatky nad Vltavou (1938); J. Karásek: MR a soudobá zahraniční tvorba, LitN 1940, s. 198 + Kritika generace MR, sb. O českou literární kritiku (1940) + Poslední číslo MR, Nár. politika 31. 12. 1944 → Vzpomínky (1994); B. Knoesl: Jak jsem se dostal mezi dekadenty, Marginálie 21, 1948/49, s. 72; K. Teige: F. X. Šalda a devadesátá léta, sb. F. X. Šalda 1876–1937–1967 (1968) → Osobovování života a poezie (1994); Z. Trochová: Listy F. X. Šaldy J. S. Macharovi, sb. Literární archiv 3–4, 1968–69, s. 76; L. Lantová: Knihovna MR (souples svazků), Listy Klubu přátel poezie, 1969, prosinec, s. 11; L. Hlaváček: Začátky moderní české knihy, Výtvarné umění 1970, s. 350; L. Kuchař: Glosa k historii Intimního volného jeviště v Praze, sb. Otázky divadla a filmu 2 (1971); Z. Niedziela: Rola „MR“ w kształtowaniu

nowej świadomości estetycznej w Czechach, sb. Modernizm w literaturach słowiańskich (Krakov 1973); J. Kryšková: MR A. Procházky a její význam pro rozvoj české knižní kultury, Strahovská knihovna 14–15, 1979–80, s. 147; Z. Pospíšil: Skica k české estetice přelomu století, Estetika 1981, s. 81; J. Hloušková: Przybyszewski a MR, Slavia 1981, s. 170; J. Kudrnáč: Česká dekadence, SPFF Brno, ř. D-lit. vědná, 1982, č. 29; J. Baluch in Czescy symboliści, dekadenci, anarchiści przełomu XIX i XX wieku (Wrocław 1983); P. Wittlich in Česká secese (1982); J. Med: Symbolismus – dekadence, ČLit 1985, s. 119; E. Taxová in Experimenty (1985); J. Karásek: Jan Neruda a MR, sb. Literární archiv 21–22, 1985–86, s. 218; T. Vlček in Kapitoly z českého dějepisu umění (1987); J. Kudrnáč: Z typologie literárních let devadesátých, SPFF Brno ř. D – lit. vědná, 1987, č. 34; J. Zouhar: MR a náboženství, sb. Náboženství v českém myšlení (1993, s. 123); J. Javůrek: MR, Print & Publishing 1993, č. 5; J. Karásek in Vzpomínky (1994); M. Pokorný: MR vyšla poprvé právě před sto lety, Mladá fronta Dnes 8. 10. 1994; L. H. Augustin (L. Hlaváček): Estetický egotismus MR, Tvar 1994, č. 17; M. Kvapil in Bohemo-serbica, Bohemo-croatica (1995, s. 69); T. Pospiszyl: Moderní dekadent po sto letech, LidN 10. 6. 1995, příl. Národní 9; J. Hloušková: České, polské a německé materiály na stránkách MR konce minulého století, Slavia 1996, s. 177; O. M. Urban: Na cestě k věčnému ideálu. Výtvarná kritika a esejistika na stránkách MR, Umění 1996, s. 391; sb. Literární archiv 28, 1997 (přísp. mj. J. Med, J. Kudrnáč, D. Vojtěch, G. Dupáčová, P. Holman, J. Hloušková, L. Merhaut, Z. Pokorná, R. Khel); in S. Przybyszewski: Paměti – Korespondence (1997, ed. J. Hloušková).

lm

Moderní život

1902–1903

Časopis šířící tvorbu nejmladších autorů z přelomu 19. a 20. století rozličné a umělecky nevyhraněné orientace.

Podtitul: 1902 (roč. 1) Revue pro život, literaturu a umění; 1903 (roč. 2) Revue pro život, literaturu a umění. Organ spolků literátů mladé generace „Syrinx“. – *Redaktoři:* 1902 (roč. 1) K. H. Hilar a do č. 13 J. Skarlandt; 1903 (roč. 2) R. Hašek, odp. red. A. Krystinová-Popelková. – *Vydavatelé:* 1902–03 (roč. 1–2 do č. 5) F. Adámek, Praha; 1903 (roč. 2, č. 6–10) Knihtiskárna V. Popelky, Týn n. Vltavou. – *Periodicita:* 1902 (roč. 1) čtrnáctideník, od 15. 3. do 1. 12. 1902 (kromě července a srpna), 14 čísel; 1903 (roč. 2) měsíčník (kromě června–srpna), 10 čísel, z toho 2 dvojčísla (6–7, 9–10).

Moderní život

M. ž. vznikl s cílem analogickým s cíli časopisu *Srdce* a sborníku *Letáky*: zveřejňovat a propagovat práce nejmladších autorů a tak napomáhat rozvoji jejich vloh. Jeho koncepci poznamenala snaha dosáhnout sebeuvědomění a tvůrčího uplatnění generace a zároveň spojením beletrie s filozofií obrodit dosavadní literaturu. V mlhavých vstupních prohlášeních se M. ž. přihlásil k modernosti (nezřídka ztotožňované s mladostí), již však měl doprovázet kritický odstup od slabostí a nešvarů moderního času. Modernost chtěl sledovat i v jiných literaturách a také v domácím mimoliterárním uměleckém životě. K tomu měla sloužit jednak nepravidelná a nesoustavná rubrika *Obzory*, přinášející informace ze soudobého dění ve světě i z kulturního života domácího, jednak kritické rubriky věnované jednotlivým uměleckým druhům s tituly *Literatura*, *Divadlo*, *Hudba* a (ojetině) *Malířství*. Zklamání z neaplněného programu a zejména z tvorby generace, která prý nezralostí a různicemi prokázala, že není schopna stát na vlastních nohou, vyjádřil úvod ke 2. roč., kdy se M. ž. stal orgánem literárního spolku *Syrinx*. V tomto vstupu si časopis uložil úkol publikovat v liberálním duchu rozmanité vzory umělecké i morální a jejich konfrontací umožnit zrání nejmladší generace. Pro zaměření nové redakce je příznačná náhrada rubriky *Zprávy z Moravy* (J. J. Drobný) z 1. roč. rubrikou *Dopisy z Paříže* (A. I. Bláha) ve 2. roč. Po jeho ukončení byl však časopis definitivně zastaven pro neúspěch finanční i umělecký. Při něm vycházela 1902–03 též *Knihovna M. ž.* (4 sv. a 2 sv. po zastavení časopisu bez zvláštního označení); na ni pak od 1903 navázala *Hilarova Moderní bibliotéka*.

Uveřejňované texty poznamenala především symbolistická a novoromantická poetika, patrné byly i vlivy ustupujícího dekadentství a nastupujícího bohémství. V obou ročnících M. ž. publikovali *beletrii* R. Hašek, K. H. Hilar, S. Karmen, J. Lukavský, J. Mach, J. Müldner (i pseud. J. R. Šíma), E. Musil Daňkovský (podp. B. Musil z Daňkovských), G. R. Opočenský, J. Opolský, K. Pikart, J. Skarlandt, P. Skřivan, P. Sula, B. Těsnohlídek (i pseud. A. Bellis), A. Velhartický a Q. M. Vyskočil; 1. roč. dále obsahoval příspěvky S. Cemper, R. Jesenské, V. Krofty, E. Lešehrada (podp. Em. šl. z Lešehradu), J. Mrzenové-Trnovské, K. Sudkové, B. Trčky, O. Trojanové, M. Věžna-

ra, A. Weniga, Jana z Wojkowicz aj.; 2. roč. V. Dyka, L. Freimutha, J. Havlíčka, J. S. Holého, V. Chaloupeckého (pseud. V. Ch. Banjom), H. Jelínka, J. Karáska, S. Kovandy, L. Křikavy, J. Mahena, J. Matějky, S. K. Neumanna, A. Ráže, J. Soukenky (pseud. Neklan), A. Sovy, F. Šrámka, R. Těsnohlídka, F. Tichého (pseud. Zdeněk Broman), K. Tomana aj. Cizí básníky, Ch. Baudelaira a P. Verlaina (v 1. roč.) a Ukázku ze hry *Mrtvé město* G. D'Annunzia (ve 2. roč.) překládal E. Lešehrad; verše M. Maerlincka přeložil F. Bíbl (pseud. J. Hart); moderní německou poezii uváděl V. Chaloupecký (pseud. V. Ch. Banjom), prózu A. France J. Janda (šifra J.). Vedle redakčních prohlášení v úvodech ročníků vyjadřovala programové úsilí M. ž. zejména studie K. H. Hilara (pod původním jm. F. K. Bakule) *V chaosu moderní doby*. Nečetné další úvahy (zčásti i překlady) se zabývaly obecnými otázkami umělecké tvorby, stylu (H. Bahr) i historické problematiky starého Říma a nástupu křesťanství (E. Renan), rozsáhlejší portréty pak francouzskými symbolisty a francouzskými prozaiky (E. Lešehrad) i mladými autory (J. Skarlandt) a J. Vrchlickým (J. Soukenka). Kritikou nejsledovanějším druhem byla literatura, pak divadlo a hudba, výtvarné umění jen zřídka. V 1. roč. se *kritice* věnovali R. Hašek, K. H. Hilar, E. Lešehrad, E. Musil Daňkovský, A. Velhartický aj. Ve 2. roč. se zvláště rozšířil prostor pro kritiku a pro komentáře a zprávy z literárního života. O poezii v něm psali R. Hašek a J. Mahen (otiskl tu též známý posudek Bezručova Slezského čísla), o próze J. Soukenka aj., o divadle K. H. Hilar (i šifry -Car, K. H., Kap.), rubriku *Obzory* zaplňovali vedle uvedených kritiků i L. Freimuth, J. Lukavský, J. Mach, E. Musil Daňkovský, R. Těsnohlídek a K. Toman.

LITERATURA: L. Horák (A. Procházka): *Generace*, MR 1902/03, sv. 14, s. 161 → *České kritiky* (1912); ● k tomu polemika: J. Soukenka (Neklan) a ZYX (R. Hašek), *Moderní život* 1903, s. 59; L. H. (A. Procházka), MR 1902/03, sv. 14, s. 277 ●; an.: M. ž., *Zvon* 4, 1903/04, s. 156; A. Pražák in J. Mach: *Bázně* (1933); L. Merhaut in *Cesty stylizace* (1994); A. Zach: *Edice družiny Moderní revue*, sb. *Moderní revue 1894–1925* (1995, s. 239).

lm

Modlitba Kunhutina viz Kunhutina píseň

Antonín Mojžíš

* 23. 3. 1856 Louny

† 31. 12. 1927 Jindřichův Hradec

Pedagog věnující se všestranné výchově mládeže; před vlastní spisovatelskou činností dával přednost vydávání hodnotné četby pořizováním antologií starší i soudobé literatury, překládání, přípravě zábavných pomůcek, didaktických příruček a návodů, pořádání edice a řízení časopisu pro mládež.

Podepsán i Antonín Mojžíš Lounský a J. Mojžíš; otec dramatika Stanislava Loma. – Obecnou školu a nižší reálku navštěvoval v rodišti. Po studiu na učitelském ústavu v Hradci Král. (1871–74) dva roky praktikoval na škole v Lounech a po učitelských zkouškách (1876) vyučoval na obecné škole ve Vysočanech a od 1877 na obecné dívčí škole v Lounech. Vlastní osvětové, literárnědidaktické a organizátorské práci se plně věnoval od 1878, kdy začal působit na školách v Karlíně (Praha-K.); nejprve jako učitel dívčí měšťanské školy a pak od 1896 jako ředitel obecné školy dívčí. Vedle toho působil v 90. letech ještě na obchodní a průmyslové pokračovací škole pro dívky při Ženském výrobním spolku, na kupecké škole pokračovací a na průmyslové obchodní škole pokračovací. Vedle učitelského povolání zasvětil M. svůj celoživotní zájem péči o duchovní, tělesný a materiální rozvoj školní mládeže. Osnoval ji na moderních metodách, které poznal na svých cestách po německy mluvících zemích. Pořádal osvětové přednášky, psal pojednání v odborném tisku, založil 1900 měšťský útulek pro chudou mládež v Karlíně a držel nad ním pedagogický dozor, podnítil zrod Bolzanova učitelského sirotčince, organizoval vznik a šíření feriálních osad, pracoval v učitelském spolku Budeč.

Rozhodnou složku M. práce s dětmi tvořila literatura. Především usiloval o to, aby školáci měli přístup k hodnotné domácí četbě. Již od 80. let vydával výběry poezie a prózy z tvorby českých autorů pro mládež, počínaje obrozením, přitom v nich postupně zvětšoval podíl beletristů současných (I. Geisslová, L. Grossmannová Brodská, J. K. Hraše, P. Maternová, R. Jesenská, J. Nečas). Výběr textů podřizoval výchově k vlastenectví, zároveň však sledoval obecnější cíl, rozvíjet individualitu mladého člověka, jímž přesahoval oficiální nábožensky podpíranou státní ideologii, usídlenu tehdy

zejména v literatuře pro mládež. Pro tyto zámysly se M. podařilo získat i některé kolegy ze studií či z Karlína (F. Hyšman, M. Marhan, J. Svákovský aj.) i karlínské nakladatele. Vedle svazku básní o osobnostech a událostech českých dějin (Kvítí z luhů vlasteneckých) a vysoce ceněného výboru veršů pro nejmenší (Z dětského světa) sestavil i kompendium české slovesnosti pro děti České dítě, přinášející průřez lidovou tvorbou 19. století a obsahující pohádky, písně, říkadla, hry, hádanky, přísloví a pořekadla. Zájem o M. antologie neustal ani po vzniku samostatného státu, takže ve své ediční činnosti pokračoval i v nových poměrech. Jako překladatel se hlavně zasloužil o další převyprávění slavného Robinsona, zejména pak v češtině do té doby neznámé 2. části, dále o uvedení pohádek bratří Grimmů a Andersenových báchorek. Původní M. tvorba se omezila na naučná pojednání přibližující školákům pracovní náplň rozmanitých řemesel a na učebnice němčiny. Také s M. Marhanem redigovaný časopis Zlaté mládí i knižnice Pokladnice mládeže v nakladatelství A. Hynka, kterou M. založil a kterou orientoval na původní prozaické, básnické i odborné práce, se řadily k tomu nejceněnějšímu, co ve své době pro mládež vycházelo.

PSEUDONYMY, ŠIFRY: A. M. (též Ant. M., Amt., M.) Lounský, Lounský; A. L., A. M., A. M. L., M-š. ■ PŘÍSPĚVKY in: Besedy Času (1901, pseud. A. M. Lounský); Beseda učitelská (1870–82); Budečská zahrada (1881–82); Čes. škola (1880); Jaro (1913); Komenský (Olomouc, od 1879); Nár. listy (1910); Paedagogium (od 1880); Revue učebních pomůcek (1906); Škola a život; Štěpnice (1865–68); Učitelské noviny (1927); Učitelský přehled (1907); Výr. zpráva škol obecných a měšťanských (1892–93); Zábavné listy (1882–83); Zlaté mládí (1885–95). ■ KNIŽNĚ. *Překlady a adaptace*: Kytice z parabol Krummacherových (1881); J. H. Campe: Robinson (b. d., 1884); E. von Rhoden: Růženka Květová (1886); A. F. F. Hoffmann: Dobré duše (b. d., 1887); Zdravotní pravidla pro školní mládež (1891); D. Defoe: Život a podivuhodná dobrodružství Robinsona Kruosa, jak je sám vypravuje (1894, pseud. A. M. Lounský, s J. Svákovským); J. a W. Grimmové: Dětské pohádky 1, 2 (b. d., 1896, pseud. A. M. Lounský, s J. Svákovským); Andersenovy báchorky (b. d., 1906, pseud. A. M. Lounský, s J. Svákovským). – *Ostatní práce*: Praktické příklady a zábavy počtářské ku počítání z paměti na středním a vyšším stupni školy obecné (1880, s M. Marhanem); O řemeslech (b. d., 1884, pseud. A. M. Lounský); O útulcích pro chudou mládež školní (b. d., 1891); Zrcadlo slušnosti

Mokřý

a ušlechtilých mravů (b. d., 1894); Návštěvou v dílnách 1–3 (1901–03, s F. Hyšmanem); Praktické hovory německé (b. d., 1911); Učebnice jazyka německého pro měšťanské školy 1, 2 + Průvodce k učebnici... (1914, 1916, s J. Šulistou); Učebnice jazyka německého pro občanské školy (b. d., 1920, s J. Šulistou); Učebnice jazyka německého pro jednorocní učebné kursy (4. třídy) při měšťanských školách (1924, s J. Šulistou); Dětské potěchy (b. d., pseud. Lounský, s J. Svákovským). ■ REDIGOVAL *časopis*: Zlaté mládí (1885–95, s M. Marhanem); *knížnici*: Pokladnice mládeže (1885–1909). ■ USPOŘÁDAL A VYDAL (vesměs pro mládež): Z přírody (BB 1881, pseud. M. Lounský); Drobné povídky (1882); Žertovné čtení pro mládež (PP 1883); Výbor bajek českých a cizojazyčných (1883); Domácí zvířata (leporelo, b. d., 1884); Květy a klasy (nápis do památníku, b. d., 1884, pseud. Ant. M. Lounský); Zábavy pro chlapce (b. d., 1886, pseud. Ant. M. Lounský); Pohádky (b. d., 1886); Z dětského světa (BB 1886); Kvítí z luhů vlasteneckých (BB b. d., 1887); České dítě (BB 1889); Zimní květy (pohádky, b. d., 1890, pseud. Ant. M. Lounský, s F. Hyšmanem); Nápis do památníku (b. d., 1890, pseud. A. M. Lounský); U babičky (PP b. d., 1890); Sběrka slohových úkolů pro školy obecné a měšťanské (1892, s F. Hyšmanem); Včelka (BB 1893, s F. Hyšmanem); Obrázková abeceda (b. d., 1894); Všeobecný gratulant (b. d., 1895, s J. Flekáčkem; soubor všech t. r. jednotlivě vydaných příruček: Malý gratulant pro děti, Malý gratulant pro mládež, Gratulant pro mládež); Dopisovatel mládeže, obsahující dopisy pro hochy a dívky (1897, s F. Hyšmanem); České národní hádanky (1899); České národní hry (BB 1902, pseud. A. M. Lounský); Vínek ze spisů Fr. Lad. Čelakovského (1903, s K. Bolinou); Severské pohádky (b. d., 1906, pseud. A. M. Lounský, s J. Svákovským); Dědečkovy pohádky (1928); Babiččiny pohádky (1928); Zlatá kniha pohádková (1928, soubor obou předchozích knih); obrázkové knížky, vesměs b. d.: Kouzelná flétna; Červená Karkulka; Šípková Růženka. ■

LITERATURA: ● ref. Výbor bajek...: an., Světozor 1882, s. 611; J. Soukal, Lit. listy 1883, s. 50 ●; P. Durdík: ref. ant. Žertovné čtení pro mládež, Čes. škola 1883, s. 159; ● ref. knižnice Pokladnice mládeže: B. Patera, Beseda učitelská 1885, s. 139; J. Soukal, Lit. listy 1885, s. 124 ●; K. Pochyba: ref. ant. Z dětského světa, Beseda učitelská 1886, s. 394; an.: ref. ant. Pohádky, tamtéž, s. 687; -ský (J. Dolenský): ref. ant. Kvítí z luhů vlasteneckých, Lit. listy 1887, s. 157; B. Patera: ref. Sběrka slohových úkolů..., Komenský 1892, s. 525; ● ref. knižnice Pokladnice mládeže: L. Grossmannová Brodská, Jitřenka 1892, s. 254; L. Benyšek, Hlas národa 9. 5. 1904 ●; ● ref. ant. České dítě (2. vyd.): V. F. S. (Suk), Střední škola 1926, s. 191; Č. Zíbrt, ČL 27, 1926/27, s. 232 ●; V. P. (Prokúpek): ref. ant. Dědečkovy pohádky a Babiččiny pohádky, Venkov 23, 12. 1927; V. F. Suk: ref. Zlatá kniha pohádková, Úhor 1928, s. 12; ● nekrology: an.,

Naše kniha 1928, s. 2; J. Hloušek, Úhor 1928, s. 20; og., LidN 2. 1. 1928 ●; A. Polánský: Rozhovor se spisovatelem S. Lomem, Jas 1930, č. 1.

mhs

Otokar Mokřý

* 25. 5. 1854 *České Budějovice*
† 1. 1. 1899 *Vodňany*

Básník, prozaik a překladatel, hlavně J. Slowackého; tematicky čerpal z jihočeské historie a krajiny, poetikou se přimyká ke generaci ruchovské a lumírovské.

Křtěn Antonín Otokar, podepisoval se též Otokar M. – Pocházel z rodiny notáře. Vystudoval gymnázium v rodišti (mat. 1873) a poté práva v Praze (doktorát 1876). Od studii se účastnil literárního života: pod pseud. O. Halina vystoupil 1872 v almanachu jihočeské mládeže Anemónky, 1873 se stal členem Umělecké besedy, kde pravidelně přednášel o české literatuře i polské poezii; soustavně o nich také referoval v Lumíru, Světozoru a Květech. Působil též v redakci Nár. listů a účastnil se spolkového života, přednesl řadu příležitostných proslavů. Po ukončení právnických studií pracoval v advokátních kancelářích dr. Stratáče a dr. Trojana. Oženil se 1878 a po otcově smrti se 1884 ujal notářství ve Vodňanech. Spolu s F. Heritesem a J. Zeyerem, který do jižních Čech zajížděl na letní pobyt, vytvořili tzv. vodňanský trojlístek. Na přelomu 80. a 90. let M. vstoupil do politického života jako poslanec českého sněmu za Strakonice (odstoupil 1891). Podnikl několik cest do západní Evropy (Belgie, Francie, Holandsko, Německo, Švýcarsko), do Itálie, Slovinska i na Balkán (Bulharsko, Srbsko) a do Malé Asie, několikrát pobýval i na Slovensku.

Příznačným rysem M. veršů je melancholií zabarvený, reflexivní lyrický projev, jenž se uplatňuje hlavně v deskriptivní poezii krajinné, proniká však i do M. historické epiky evokující tradici rodného kraje. V lyrice patří k nejsobitějším dílům prvotina *Jihočeské melodie*, vyznačující se rétoricky nadneseným a bohatě alegorizujícím stylem, ale též písňovým popěvkem; využívá četných antikvizujících a historických motivů a projevuje smysl pro pitoreskní detail a pro krajinnou atmosféru. Pro-

zrazuje, že autorem je kultivovaný, historicky poučený, demokraticky smýšlející a vlastenec cítící vzdělanec. V následující sbírce *Básně* k tomu přistupuje melancholická nota stesku po zemřelé sestře i náladová motivika dojmů z cesty do Itálie; zaznívají v ní rovněž tóny smutku, pocitů nenaplněné touhy, tísnivé nehybnosti aj. Do protikladu k zářivé italské scenerii je postaven mlhavý sever a jeho poetická chudoba. Závěr sbírky ústí opět v historické reminiscence. V dalších sbírkách přibýly k veršům z cest biblické motivy s prvky křesťanské exaltace. Pokusem o básnický ohlas společenských poměrů se stala sbírka *Jasem a šerem*, v níž se tradiční motivy melancholie mísí s motivy historickými a filantropicky pojatými motivy sociálními. V jediné ryze epické skladbě *Na Dívčím kameni* ztvárnil M. v době idealizované, novoromantické podobě národnostní i náboženský konflikt vázaný na milostnou zápletku a zasazený do jihočeského Povltaví v dobách husitských válek. Prozaické soubory povídek, arabesek, drobných črt setrvaly převážně v rovině konvenční žánrové drobnokresby. Větší dosah měly M. překlady stěžejních děl polského romantika J. Slowackého (Balladyna, Lilla Weneda, převod Mazepy zůstal v rukopise). M. překládal též z francouzštiny.

PSEUDONYMY, ŠIFRY: O. Halina, Otakar Halina; M., O. M. ■ PŘÍSPĚVKY in: alm. Anemónky (1872); Beseda (Olomouc, Brno 1874–75); sb. Biblí k svobodě! (1882); ČČM (1876–84); sb. Čechy (1884); Čes. revue (Vídeň 1889); Domácí krb (1882–83); Hlas národa (1889); Jiřenka (Polička 1903); Koleda (1879); Květy (1879–97); Lumír (1874–92); sb. Morava svým Maticím (Brno 1897); Národ sobě (1880); Nár. listy (1880–92); Obrazy života (1873); Osvěta (1876–80); Posel z Prahy; alm. Ruch (1873); Ruch (1880, 1886); sb. Sirotám příbramským (1892); Slovanský almanach (Vídeň 1879); Světozor (1876–91); Šotek (1881); Vesna (1887); Zábavní listy (1880–81); Zlatá Praha (1884–93). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Jihočeské melodie (BB 1880); *Básně* (1883); *Povídky a arabesky* (1884); *Na Dívčím kameni* (B 1885); *Povídky a drobné kresby* (1886); *Dumy a legendy* (BB 1888); *Jasem a šerem* (BB 1893). – *Překlady*: J. Slowacki: *Básně* 1, 2 (1876, 1880) + *Balladyna* (b.d., 1893) + *Lilla Weneda* (b.d., 1897); L. Biart: *Silveria* (1896); P. de Musset: *Zuby Turcovy* (1896). ■ REDIGOVAL *časopis*: *Domácí krb* (1883); *knižníci*: *Ottova laciná knihovna národní* (1881). ■ USPOŘÁDAL A VYDAL: *Básně samouka Františka Chládky* (1884). ■

LITERATURA: B. Jecov: O. M. (1928). ■ ● ref. překl. J. Slowacki: *Básně* 1: Hč. (J. Holeček), Lumír

1877, s. 30; faš (F. A. Šubert), Pokrok 13. 7. 1878 ●; ● ref. Jihočeské melodie: an., Lumír 1880, s. 560; F. S. (Schulz), NL 15. 12. 1880; J. Tichý (F. J. Rypáček), Koleda 1881, s. 31; J. Neruda, Osvěta 1881, s. 370 → *Literatura* 3 (1966) ●; ● ref. *Básně*: E. M. (Mířiovský), Lumír 1883, s. 464; F. S. (Schulz), NL 7. 8. 1883; A. Šnajdauf, Ruch 1883, s. 509; F. Zákrejs, Osvěta 1884, s. 70 ●; ● ref. *Povídky a arabesky*: S. Č. (Čech), Květy 1884, s. 250; A. F. Tichý (F. Dlouhý), Lit. listy 1884, s. 31; Em. M. (Mířiovský), Lumír 1884, s. 96; F. Bílý, Osvěta 1884, s. 276; F. S. (Schulz), Zlatá Praha 1884, příl. č. 2 ●; ● ref. *Na Dívčím kameni*: B. Čermák, NL 28. 5. 1885; F. Zákrejs, Osvěta 1885, s. 845; P. Marek, Lit. listy 1885, s. 133; E. Mířiovský, Zlatá Praha 1885, s. 355; F. Kvapil, Ruch 1885, s. 503; M. A. Šimáček, Světozor 1885, s. 462; an., Lumír 1885, s. 239; an., Květy 1885, s. 737 ●; an. (J. Neruda): O. M., *Humorist. listy* 1886, č. 29 → *Podobizny* 3 (1955); ● ref. *Povídky a drobné kresby*: F. V. Vykoukal, Světozor 1886, s. 668; F. Kvapil, Květy 1886, s. 503; V. Vítězný, Lit. listy 1886, s. 291 ●; ● ref. *Dumy a legendy*: er (J. Herben), Čas 2, 1887/88, s. 234; F. Zákrejs, Osvěta 1888, s. 564; V. Vítězný, Lit. listy 1888, s. 196; F. Kyselý (B. Sauer), Hlídky lit. 1889, s. 55 ●; ● ref. překl. J. Slowacki: *Balladyna*: Powaga (A. Procházka), Lit. listy 1893, s. 305; F. Skalík, Hlídky lit. 1893, s. 414 ●; ● ref. *Jasem a šerem*: F. V. Krejčí, Lit. listy 1893, s. 13; J. Karásek, *Rozhledy* 1894, s. 78 ●; ● nekrology: A. Klášterský, Světozor 33, 1898/99, s. 106; S. Čech, Květy 1899, s. 265; L., Zlatá Praha 16, 1898/99, s. 108; an., Lumír 1899, s. 143; an., Lit. listy 1899, s. 103 ●; F. Herites in *Vodňanské vzpomínky* (1904); J. Bečka: O. M., Osvěta 1919, s. 488; V. Novák: M. báseň *Na Dívčím kameni*, LF 1920, s. 211; F. Herites: *Opravdu je tomu...*, Čes. svět 20, 1923/24, č. 17; A. Stašek in *Vzpomínky* (1925); A. V. Majer: O. M., *Otavan* 1929, s. 18; J. Petrák: *Vodňanský trojlístek*, Nár. práce 8. 12. 1940; J. Pelikán: *Z problematyky tlumacezní literatury polské na jazyk český*, SPFF Brno, ř. D-lit. vědná, 1968, č. 15 + in *Juliusz Slowacki wsród Czechów* (1974); J. Pazdera: k 130. výročí narození, *Výběr z prací členů Historického klubu při Jihočes. muzeu v Čes. Budějovicích* 1984, s. 314.

ahm

Václav Mollenda

* 30. 10. 1840 *Písek*

† 10. 10. 1903 *Zbraslav* (Praha-Z.)

Autor humorných deklamací, dramatických skladeb a historické epiky v národně oslavném duchu.

Podepisoval se též Molenda a zprvu Věnceslav M. – Pocházel z početné měšťanské rodiny. Gymnázium vychodil v rodišti (1852–59), prá-

Mollenda

va absolvoval 1863 v Praze. Po kratší právnické praxi v Písku vstoupil 1864 do služeb pražského magistrátu a ještě t. r. přestoupil k pražské policii. Jako adjunkt působil od 1871 na hejtmanskství v Hořovicích, 1874 se vrátil do Prahy jako koncipista na policejní ředitelství, kde pro své jazykové předpoklady (s němčinou bilingvní) dosáhl rychlé kariéry: 1880 se stal komisařem, 1891 vrchním komisařem a 1898 policejním radou. Ze své funkce působil i jako cenzor, jenž dokázal respektovat potřeby české společnosti; mj. povolil vydání Písní otroka S. Čecha a zasloužil se o rozvoj českých spolků. Zemřel ve svém letovisku Závist u Zbraslavi jako přednosta tiskového, spolkového a divadelního oddělení pražského policejního ředitelství.

Ve svých pracích M. tíhl k jevištnímu projevu; vztah k divadlu si přinesl z domova: spolu se svými sourozenci vystupoval již jako gymnazista s píseckými ochotníky, kteří také později uvedli jeho první dramatický pokus (*Pokažené námluvy*). Příchod do Prahy a přátelství s J. Barákem, který mu umožnil literární debut (*Besedník* 1861), usměrnily M. zájem k drobným příležitostným, nejčastěji žertovným výstupům. Oblibu si získaly zejména deklamace pro dámy (*Obrana krinolíny, Kdyby mužů nebylo!*) určené pro R. Podlahovou. Drobné humoristické a satirické útvary psal M. i pro Humoristické listy (žertovná próza *Truchlivé epos o tom píseckém triumvirátu*, satirická báseň *Lokaj k lokajům*), pro dívky ve Zlatých klasech zase rozmarná akrosticha na dívčí jména. Na jeviště pak pronikl svými jednoaktovkami a fraškami, vzniklými vesměs v 60. letech. Hrály se v Prozatímním divadle (na lidovém humoru založená selanka z vesnického života *Duch otce*) a na scéně v Kravíně (*Sluha lékařem*). Pokoušel se zpracovat i některá populární témata ze světové literatury (např. v rukopisu uloženém v Nár. muzeu zůstala hra *Švec – hejtman z Kopníku*). Postupně od komedií a humoristické prózy (*Večer svatojanský*) se M. obrátil k motivům z národních dějin: knižně z těchto prací vyšly až posmrtně jen dvě knihy oslavných epických básní (*Jan Hus, Jan Žižka*) a tragédie *Václav IV.* Svě bilingvní založení uplatnil M. pod pseudonymem u příležitosti sňatku korunního prince Rudolfa ve sbírce *Herzensblüten* (Květy srdce), obsahující apostrofy manželského páru, monarchie a císaře, ale též v heinovském stylu verše žertovné, milostné a přírodní a také básně prodchnuté citovým vztahem k Praze (*Auf*

der Karlsbrücke). Rovněž pod pseudonymem vydal M. pojednání o postavení úřednictva v monarchii, v němž sarkasticky poukázal na špatné sociální poměry drobných úředníků. – Podle vydavatele hry Václav IV. M. napsal ještě četné básně, frašky (*Čert v sukni*), veselohry (*Ten pravý, Dábel v kozičce*), salonní hry (*Král burzy*), historická dramata (*Přemyslovci a Vršovci*) i operní libreto (*Snoubý v Crécý*). Zůstaly však nevydány nebo nehrány a ani se nezachovaly.

PSEUDONYMY, ŠIFRY: Alfa a Omega, Alfa Omega, Alfa-Oméga, Rudolf Heim; V. L. M., V. M. ■ PŘÍSPĚVKY in: *Besední deklamátorka* (1869); *Besedník* (1861–62, 1864); *Deklamovánky a básně k besedám pro ženské* (1862); *Humorist. listy* (od 1862); *Hvězda* (Olomouc, Brno 1863); *Malý Besedník* (1895); *Národní kalendář* (1867); *Otaván* (Písek 1864); *Poutník od Otavy* (Písek); *Úplný besedník* (1877); *Zlaté klasy* (Písek 1863–66). ■ KNIŽNĚ. *Belletrie*: *Večer svatojanský* (P 1867); *Rovnoprávnost lásky aneb Svůj k svému a vše po právu* (D 1868, šifra V. M.); *Herzensblüten* (BB 1881, pseud. Rudolf Heim); – posmrtně: *Král Václav IV.* (D b. d., 1904); *Jan Hus, Jan Žižka z Trocnova* (BB b. d., 1904); *Kdyby mužů nebylo!* (deklamace, b. d., 1910). – *Ostatní práce*: *Die Beamtenfrage in Österreich* (1872, pseud. Alfa-Oméga). ■ SCÉNICKY. *Hry*: *Pokažené námluvy* (1864, 1873 s tit. *Osudné námluvy*); *Duch otce* (1866); *Na Dušičky* (1872, šifra V. L. M.); *Sluha lékařem* (1872). ■

LITERATURA: an.: ref. *Pokažené námluvy*, Otavan 1864, s. 70; ● ref. *Duch otce*: J. N. (Neruda), NL 11. 4. 1866 → *České divadlo* 3 (1954, s. 97); an., Lumír 1866, s. 238 ●; ● nekrology (an.): NL 12. 10. 1903; *Prager Tagblatt* 12. 10. 1903 ●; *Vydavatelova poznámka* in V. M.: *Král Václav IV.* (1904); an.: ref. *Král Václav IV.*, NL 24. 6. 1904.

mhs

Monatschrift der Gesellschaft des Vaterländischen Museums in Böhmen viz in Časopis Národního muzea

Josef Vratislav Monse

* 15. 6. 1733 *Nové Město* (N. M. na Moravě)
† 6. 2. 1793 *Olomouc*

Významný představitel moravského osvícenství a patriotismu. Právník, autor latinsky a německy

psaných děl o politických, právních a kulturních dějinách Moravy.

Pokřtěn Josef Vít, jméno Vratislav přijal 1773 jako vlastenecké. – Narodil se ve vážené patricijské rodině; otec, městský syndikus, předčasně zemřel na následky útrap ve válečném zajetí. M. se ujal strýc farář a poslal ho na šestileté jezuitské gymnázium do Telče, které M. absolvoval za čtyři roky (1748–52). Tzv. filozofii studoval v Praze a práva ve Vídni (doktorát 1762, disertace *Triga disquisitionum juridicarum anaxis assertionibus ex jure universo* – Trojí způsob právních vyšetřování s přidáním právních názorů z veškerého práva), kde se i oženil. Od 1764 byl advokátem v Olomouci; z touhy po vědecké činnosti si podal žádost o místo profesora práv na tamější univerzitě, které obdržel 1767. Přednášel právo státní a jako první na Moravě právo přirozené, později (definitivně od 1774) také právo církevní. Po celou dobu univerzitní činnosti se snažil o vytvoření stolice vlasteneckého, tj. moravského práva. Vykonával řadu významných funkcí: od 1769 přisedící studijní a cenzurní komise v Olomouci, od 1775 světský dohlížitel olomouckého semináře, od 1776 ředitel právnických studií, od 1777 prefekt univerzitní knihovny pro světské obory. 1778 v souvislosti s přeložením olomoucké univerzity zanechal advokátní praxe a přestěhoval se s rodinou do Brna. 1780 byl jmenován rektorem univerzity a za zásluhy povýšen do šlechtického stavu. Za brněnského pobytu se sblížil s řadou moravských vlastenců (J. P. Cerroni, A. Habrich, B. Mangold aj.), byl v kontaktu s pražskou učenou společností (korespondence s G. Dobnerem, J. Dobrovským, F. M. Pelclem a K. R. Ungarem; od 1785 člen KČSN) a členem některých vědeckých společností zahraničních. Když se 1782 univerzita vrátila do Olomouce, byl M. pověřen její reorganizací v lyceum. Těto příležitosti využil ke krátkodobému zřízení stolice moravského práva. 1788–92 byl M. jedním z hlavních organizátorů a přispěvatelů osvícenského a zemsky vlasteneckého vlastivědného měsíčníku *Mährisches Magazin* (tiskem vyšla 3 čísla v Brně 1789, reedice 1792; ostatní přispěvatelé: J. A. F. Mitrovský, F. J. Schwoy, L. E. D. Trautenberg, pravděpodobně i J. Dobrovský); časopis obsahoval články a dokumenty k moravským dějinám a kulturní historii, dále k ekonomii, statistice,

geografii a přírodním poměrům na Moravě. – Od podzimu 1792 trpěl M. vážnou jaterní chorobou, již na jaře následujícího roku podlehl.

Osvícenská orientace právnických studií ve Vídni (učitelé K. A. Martini, P. J. Riegger, J. Sonnenfels) vedla M. zprvu k zájmu o dosud opomíjené přirozené právo a k propagaci josefínských myšlenky nadřazenosti státu nad církví. Postupně se však cele zaměřil na bádání o právních dějinách Moravy, pojmávaných v široké souvislosti s moravskou politickou a kulturní historií. Metodicky navazoval na Pitrova a Dobnerovu kritickou historiografickou školu, tj. vycházel ze systematického studia pramenného materiálu. Napsal řadu latinských a později německých spisů i drobnějších traktátů, připojovaných k disertacím jeho žáků. Jako vysokoškolské příručky pro potřebu chystané katedry moravského práva měly sloužit *Tabula juris publici marchionatus Moraviae* (Přehled veřejného práva Markrabství moravského) a *Leitfaden zu den Vorlesungen über die Landesgesetze des Markgraftums Mähren* (Rukověť k přednáškám o zemských zákonech moravských). Vrcholným M. dílem je *Versuch einer kurzgefassten politischen Landesgeschichte des Markgraftums Mähren* (Pokus o stručné politické dějiny Markrabství moravského); líčí období do 1306 a mělo sloužit jako podklad pro studium právních dějin na Moravě. Moravské kulturní historii jsou věnovány *Suppeditata ad historiam litterarium Moraviae* (Příspěvky k literárním dějinám Moravy), jejichž základ tvoří edice fragmentů rukopisného díla J. J. Středovského Soupis moravských spisovatelů doplněná M. předmluvou, dále *Infulae doctae Moraviae* – biografie učených moravských biskupů, inspirovaná prací M. A. Voigta *Effigies virorum eruditorum*, nedokončená biografie Karla staršího ze Žerotína aj. Do této souvislosti patří i M. záměr sbírat moravské lidové písně, které ho zaujaly svou estetickou hodnotou. – Na konci 80. let zahájil M. řadu publikací o městském právu na Moravě knihou *Über die ältesten Municipalrechte der königl. Stadt Brünn und dessen Bezirks* (O nejstarších městských právech král. města Brna a jeho okresu). Pokračovat hodlal spisem o právech olomouckých, který však již nedokončil (rkp. *Fragmenta pro notitia historica studii juridici Olomucensis*). Na okraji M. tvorby, avšak v duchu jeho osvícenského smýšlení, stojí dva české překlady lidovýchovných bro-

Morava

žurek z němčiny a francouzštiny. – Omylem byly s M. jménem spojovány padělané listiny z 19. století, tzv. Fragmenta Monseana.

PŘÍSPĚVKY in: Abhandlungen der k. böhm. Gesellschaft der Wissenschaften (1787); Mährisches Magazin (1789). ■ **KNIŽNĚ**. *Práce o dějinách, právech a literatuře*: Triga disquisitionum juridicarum... (Videň 1762); Diatribe de societatis conjugatae inaequalitate ad principia juris naturae exacta (1764); Synopsis ex jure ecclesiastico (1775); Pii Manes et eximia in rem litterariam merita Perillustris ac Clarissimi Domini Pavli Josephi a Riegger... (1776); Tabula juris publici marchionatus Moraviae (1776); De antiquitate hodiernae jur. ecclesiastici doctrinae (1777); Suppeditata ad historiam litterarum Moraviae (1777); Infulae doctae Moraviae (1779); Ursprung und Folgeordnung der Landeshauptleute in Mähren (1780); Leitfaden zu den Vorlesungen über die Landesgesetze des Markgraftums Mähren (1783); Versuch einer kurzgefassten politischen Landesgeschichte des Markgraftums Mähren 1, 2 (1785, 1788; ke 2. d. připojena předmluva J. Dobrovského Über die ältesten Wohnsitze der Slawen); Über die ältesten Municipalrechte der königl. Stadt Brünn und dessen Bezirks (1788); Historischer Versuch über das Landes-Wappen des Markgraftums Mähren (1792). – *Překlady*: A. A. Cadet de Vaux: Ponavrzení prostředků k umenšení nezdraví takových příbytků, které rozvodnění podrobené byly (1785); K. von Eckartshausen: Odkryté tajnosti čarodějnických kunštů (1792). ■ **KORESPONDENCE**: J. Volf, M. B. Volf: Příspěvky k životu a dílu J. Dobrovského. Řada 2 (dopis J. Dobrovskému z 1791–92; 1935). ■ **USPOŘÁDAL A VYDAL**: Joachimii Georgii Darjes De modis in statu naturali componendi controversias... (1777); Dialogus inter clericum et militem super dignitate papali et regia (1779); Caroli L. B. a Zierotini epistolae selectae (1781); G. Dobner: Kritische Untersuchung, wann das Land Mähren ein Markgraftum geworden, und wer dessen erster Markgraf gewesen sei (1781); Jura primaeva Moraviae (1781, s M. předmlouvou). ■

LITERATURA: K. Žák: Národní buditel PhDr. a JUDr. Vratislav šl. M., univerzitní profesor a rodák novoměstský (1933). ■ J. Dobrovský: J. V. Edler von M. (biografie), Neuere Abhandlungen der k. böhm. Gesellschaft der Wissenschaften 2, 1795, s. 32; Ch. d'Elvert in Historische Literaturgeschichte von Mähren und Österreichisch-Schlesien (1850); V. Brandl: Fragmenta Monseana či Zlomky Monseovy, ČMM 1878, s. 77; J. Pekař: J. V. M., Politik 6. 2. 1897 (něm.) → Z duchovních dějin českých (1941, čes. překl. J. Hobzék); V. Prasek: J. V. šlechtic M., Časopis Vlasteneckého muzejního spolku v Olomouci 1897, s. 3; S. Souček: První známý milovník české písně lidové na Moravě, ČMM 1910, s. 390; an. in sb. Anderthalb Jahrhunderte. Rudolf M. Rohrer 1786–1836 (1937, o Mährisches Magazin); M. Krbec:

J. V. M. jako vychovatel lidu, SPPF Olomouc, Čes. jazyk a literatura 2, 1973, s. 87; A. S. Myňákov in Vznik národněosvěcenské ideologie v českých zemích 18. století (1974); B. Slavík in Od Dobnera k Dobrovskému (1975); J. Kubíček, Z. Šimeček in Brněnské noviny a časopisy (1976); J. Blaha: J. V. M., sb. Pocta Josefu Dobrovskému, Václavkova Olomouc 1978 (1982, s. 133); J. Kroupa in Alchymie štěstí. Pozdní osvětlení a moravská společnost (1986).

lk

Morava

1901–1902

Beletristický časopis nevyhraněného zaměření, soustřeďující zvláště mladší moravské autory z přelomu století.

Podtitul: 1901 (roč. 1) Beletristický moravský měsíčník; 1901/02 (roč. 2) Beletristický čtrnáctideník. – *Redaktor, majitel a vydavatel*: V. Břečka, Brno. – *Periodicita*: 1901 (roč. 1) měsíčník, od března do září 6 čísel; 1901/02 (roč. 2) čtrnáctideník, od října 1901 do ledna 1902 6 čísel. – *Příloha*: 1901/02 (roč. 2) od č. 3: E. Navrátil: Novely (nedokončeno pro zánik časopisu, způsobený hospodářskými potížemi v důsledku liknavosti předplatitelů).

M. reprezentuje skupinu časopisů (Neděle, Dvacátý věk), které se v prvních letech 20. století pokusily zaplnit mezeru vzniklou v literárním časopisectví na Moravě po zániku Nivy a Vesny na konci 90. let 19. století. Snažila se o soustředění moravské světské literární tvorby (vedle ní vycházely vyhraněně katolické literární orgány Nový život, Náš domov a Obzor, řízené kněžími), ráda však tiskla i autory z Čech a Prahy. Redakční improvizace suplela české reálky v Brně V. Břečky se výrazně projevila v neustálenosti jednotlivých rubrik. Vícekrát se objevily stránky věnované mladé tvorbě (v 1. roč. pod názvem *Z mladé poezie*, ve 2 roč. *Z říše mladých*), zajímavým informacím ze zahraničního tisku, zvláště slovanského (*Z cizích revuí*, *Ze slovanských revuí*), informacím o literárních novinkách (*Naše knihy*, *Nové knihy*, *Kritika*). Ojedíněle sledovala M. umělecké výstavy, zato značnou pozornost věnovala činohernímu i opernímu repertoáru brněnského Nár. divadla (též anketa o jeho působení).

M. byla otevřena příspěvkům nejružnější umělecké orientace: vedle sebe tiskla folklorní romance J. Kaluse, vlasteneckou poezii, sym-

bolistickou báseň O. Březiny, dekadenci ovlivněné příspěvky mladých, průbojně realistické povídky J. Uhra i sentimentální sociální horský obrázek J. V. z Finberka aj. Literární kritika se v M. až na několik výjimek nerozvinula, většinou přinášela jen stručná doporučení nových knih nebo informativní přehledy produkce jednotlivých nakladatelů. Jistou pozornost M. věnovala úsilí o českou univerzitu v Brně. – *S básněmi* v ní vystupovali zvláště J. Brož, F. X. Hodač (pseud. Bohuš Sáva), J. Hvizdal, M. Jahn, R. Jeřábek, J. Kalus, E. Lešehrad, E. Navrátil, F. Soldán, L. Pammrová (pseud. L. Pohorská), ojedinele O. Březina, K. Hašler, J. Soukal, básnický debut si zde odbyli J. Marcha (pseud. Domša N. Babický) a R. Těsnohlídek (pseud. Arnošt Bellis). *Prózy* tiskli: J. Dýma (pseud. Josef Dumas), J. V. z Finberka, J. K. Havlovský, M. Marten, E. Navrátil, F. Sekanina, J. Slabý, J. Sumín, E. Tréval, J. Uher, *dramatický proverb* publikoval Q. M. Vyskočil. Z ruštiny překládal M. Gorkého A. G. Stín (tj. A. A. Vrzal), z němčiny V. Břečka (drama A. Schnitzlera *Závoj Beatričin*). Významnější *stati o literatuře* psali A. Pražák (o J. Nerudovi, G. Preissové) a F. Sekanina (o J. Zeyerovi). O slovanských revuích (ruských a polských) informoval B. Prusík.

LITERATURA: M. Hýsek in *Paměti* (1970, s. 97 a 109); J. Dufek (B. Marčák): *Tři časopisy z počátku století*, SPFF Brno, ř. D-lit. vědná, 1982, č. 29.

pp

Bedřich Moravec

* 28. 2. 1859 *Praha*

† 20. 2. 1936 *Starý Plzenec*

Autor výchovných povídek pro mládež a románové i povídkové četby pro dospělé.

Pocházel z rodiny soukeníků a majitelů valchovny v Plzni. 1872–75 studoval na reálném gymnáziu v Plzni. 1876–78 byl výpomocným učitelem v Nových Mitrovicích a ve Spáleném Poříčí v Rokycan. Poté sloužil na vojně, za okupace Bosny a Hercegoviny spravoval 1882 c. k. etapní velitelství ve Splitu. Po návratu byl úředníkem v pražské advokátní kanceláři a od 1886 se soukromě připravoval na učitelské povolání na čes. ústavu vzdělání učitelů v Praze (mat. 1890). Potom vyučoval na různých ško-

lách na Rokycansku: 1890–91 ve Volduchách, 1891–97 v Mirošově, 1897–1903 na měšťanské škole přímo v Rokycanech, 1903–23 v Trokavci u Mirošova; ve šk. roce 1923–24 byl jmenován definitivním řídícím učitelem v Mešně. Byl otcem početné rodiny (8 dětí), poslední léta života trávil ve Starém Plzenci.

Těžiště díla M. spočívá v povídkách a prózách pro mládež, situovaných do různých prostředí, historických etap i do autorovy současnosti, s převažujícím zřetelem k mravní a národní výchově. Látku k prvním povídkám čerpal ze svého pobytu v Dalmácii. Četné povídky z venkovského života, humoresky i didakticky orientované exkursy do historie kraje, v němž působil, vycházely z místních pověstí a často také využívaly dobrodružných, milostných i romanticky motivovaných zápletek. V dojemných až sentimentálních příbězích mladých hrdinů zdůrazňuje M. jejich kladné vlastnosti (lásku k vlasti a přírodě, obětavost, skromnost, statečnost a pevnou vůli), které bývají po zásluze odměněny. Umělecky nenáročné romány pro dospělé čtenáře s historickými, psychologickými a milostnými náměty nevystihují dobové reálné konflikty a způsobem podání se blíží triviální literatuře. Mnohé z těchto prací plodného spisovatele vycházely v Chicagu u vydavatele českých novin a knih A. Geringera. M. se též zabýval národopisem Podbrdsk a popularizací přírodovědy. – Kromě bibliograficky doložených prací uvádějí některé slovníkové přehledy (zvl. Čeští spisovatelé dnešní doby F. S. Frabši) několik dalších M. próz, popř. i jejich vnočení (Rozmary osudu, 1921; Souzvučné akordy, 1930; Bloudění, 1931; Láska a čest, 1933; Zeman chýlický).

PSEUDONYMY: B. Semenov, B. Semov, Venator (dub., častý pseud. J. V. Rozmary). ■ PŘÍSPĚVKY in: kal. Amerikán (Chicago 1882–1946); Brdský kraj (Rokycany); Čes. lid (1897–99); Hornický kalendář; Lesní stráž; Lovecké listy; Lovecký obzor; Paleček; Rokycanské listy; Svornost (Chicago). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Z různých věků (PP pro ml., 1896); Poslední pán z Homberka (P 1897); Z hájův a luhův (PP pro ml., 1897); Ivan Karalipeo (P 1898); Z mlhavých dob (PP pro ml., b. d., 1898); Od moře Siného (PP pro ml., b. d., 1899); Z domácích niv (PP pro ml., b. d., 1899); Z lesních stínů (PP pro ml., b. d., 1899); Z pobratimského jihu (PP pro ml., 1901); Poturčelec (P 1901); Širým krajem (PP pro ml., 1902); Pouť za štěstím (P pro ml., 1903); V cizině (PP pro ml., 1903); Za ctí (PP pro ml., 1903); Dvojí duše (P, Chicago 1904); Elena (P, Chicago 1904); Sirotek Mate

Moravec

(P pro ml., b. d., 1904); Živé obázky (PP pro ml., b. d., 1904); V pruských zářavách (P pro ml., b. d., 1905); Pevnou vůli (P pro ml., 1906); Hřích obětí (R, Chicago b. d., 1907); Umučený život (R, Chicago b. d., 1907); Láška učí rozumu (P, Chicago b. d., 1907); Z českých myslven (PP pro ml., 1908); Z pobratimských vlastí (PP pro ml., 1908); Pět povídek (Chicago b. d., 1911); Poezie a skutečnost (R, Chicago b. d., 1911, pseud. B. Semov); Perleť (R, Chicago b. d., 1911); Bílý čert (R, Chicago b. d., 1911); Písmák Hatina (P, Chicago b. d., 1911); Simona (P, Chicago b. d., 1911); Tóny jemné a drsné (P, Chicago b. d., 1911); Z ptačího života (PP pro ml., 1911); Život (R, Chicago b. d., 1915); Zámek Hubertus (R 1918, podle L. Ganghofer); Děti (R, Chicago b. d., 1919); Vliv blahobytů (P, Chicago b. d., 1922); Dva legionáři, Dědičný holub (PP, Chicago b. d., 1923); Válečný rozvrát (R 1923); Na Čejkově (PP, Chicago 1923); Záhady duše (R 1923); Klášterní myslivec (R 1924, podle L. Ganghofer); Mlčící les (R b. d., 1924, podle cizího námětu); Myslivec z hor (R b. d., 1924, podle L. Ganghofer); Peníze (R, Chicago 1925); Frajmaurer (R, Chicago b. d., 1925); Pozdní květ (R b. d., 1925); Čtyři povídky (1926); Protekce (PP, Chicago b. d., 1926); Sirotki (R 1926); Různé lásky (R 1926); Martinská poustevna 1, 2 (R 1926, podle L. Ganghofer); Taje lesa (PP 1927); Z lesních stínů (R 1927); Erna (PP, Chicago b. d., 1928); Když zapadalo slunce (R 1928); Muka (R, Chicago b. d., 1928); Neuznaní (PP 1928); Srdece ze zlata (R 1928); V době temnoty (R b. d., 1928); Dvě novely (b. d., 1929); Příhody myslivce ve středověku (R 1929, podle cizího námětu, pseud. B. Semov); Štvané duše (R b. d., 1932); Na jaře i v podzimu (R, Chicago b. d., 1933); Hra s ohněm (PP b. d., 1934); Rosnatka (R 1935); Když plakal génius národa (R 1936); Bílý kosatec (P, Chicago b. d.); Nemesis (R, Chicago b. d.); Panenka (PP, Chicago b. d.); Pouto (R, Chicago b. d.). – *Ostatní práce*: Vycpávání ptáků (1907); Vycpávání savců (1907); O sbírání a uchovávání přírodnin (1907); Výrobky z lesa (1920). – *Souborné vydání*: Ozvěny z lesů. Souborné vydání myslivecké beletrie B. M. (nakl. J. V. Rozmára – Knihovna Loveckého obzoru, 1936–38, 9 sv.). ■

LITERATURA: K. J. Zákoucký: ref. Z různých věků, *Vlast* 13, 1896/97, s. 376; E. Jerabek: Czech and Slovaks in North America (1976, s. 144).

sb

Jan Morávek

* 1. 5. 1888 *Kamenný Přívov* u Jílového
† 14. 4. 1958 *Praha*

Spisovatel lidových románů navazujících na tradici venkovské realistické prózy a zachycujících osobi-

stost i proměny Posázaví, autor náladových povídek, črt a próz pro mládež; dramatik, básník a publicista.

Psal se též Fran M. – Vyrůstal v rodině řezníka a hostinského. Po ukončení měšťanské školy v Jílovém studoval chemické oddělení vyšší průmyslové školy v Praze; po 1. roč. studium ukončil a odjel k rodičům léčit svou plicní chorobu. Po otcově smrti 1904 odešel z domova a stal se hercem kočovných divadelních společností. Po tříleté vojenské prezenční službě byl krátce (1912) v angažmá smíchovského Intimního divadla, 1912–14 členem Tuttrovy divadelní společnosti v Náchodě. 1914 se účastnil bojů 1. světové války na srbské frontě, byl zraněn a po léčení v Osijeku (Chorvatsko) a poté v Praze (zůstat v ústraní nemocnice mu pomohl E. Vojan) odešel do civilu. 1919 byl přijat jako herec do Vinohradského divadla, z finančních důvodů však přešel k Hašlerově scéně do Lucerny. 1920 redigoval čas. Obrana venkova a byl redaktorem Kalendáře republiky, poté začal pracovat v nakl. Melantrich: vypomáhal v redakci Čes. slova, byl redaktorem Pražského ilustrovaného zpravodaje, který 1924–40 řídil, 1925–32 redigoval též čas. Hvězda českosl. paní a dívek. 1929 navštívil Dánsko, Norsko a Švédsko, později podnikl delší cestu do Francie. Byl členem Svatoboru. 1941 odešel předčasně do výslužby.

Počáteční období M. literární činnosti zahrnuje idylizující básnické pokusy ovlivněné lidovou poezií, zejména však popisné a náladové povídky, črty, žánrové obázky a satiry (shrnuté v souborech *Nový Cyrano a jiné povídky o lásce, Historie psí a kočičí a jen trochu lidská*), usilující o líbivost a stále častěji tematizující autorovy válečné zážitky a tragický i očištný konflikt lásky a války. Stejně téma zpracoval v teozovitém dramatu *Sraženy ore*l a v autobiografickém románu reportážního rázu *Špatný voják* (později ještě v románu *Jediná cesta*). Vedle toho na sklonku 10. a ve 20. letech napsal s V. Moserem řadu komedií se zpěvy a operetních libret pro lidová a ochotnická jeviště. M. se prosadil až jako autor lidových, regionálních románů, když svou životní látku našel v osobitosti a v proměnách rodného Posázaví (převážně z období od poloviny 19. století do 1. světové války). Navazoval na tradici venkovské realistické prózy (K. V. Rais), využíval své novinářské zkušenosti a stal se ve 30. a 40. letech jedním z nejčtenějších autorů.

Projevil se jako obratný fabulátor se smyslem pro lidovou mluvu a plynulost vyprávění, se sklonem k zjednodušené malebnosti a sentimentální melodramatičnosti, k lyrickému popisu přírody i k naturalistickému detailu. Zobrazil kontrast lásky k domovu a válečné zkušenosti (*Ohnivá lázeň*), zachycoval rodové a profesní tradice, životní osudy a existenční zápasy rázovitých postav vorařů a plavců (*Plavci na Sázavě*, *Byl na Sázavě přívoz*), pytláků a lesáků (*Divočina*), kameníků (*Skalní plemeno*), obchodníků (*Srdce na zámek*). Přitom pravidelně užíval romantizující schéma milostné zápletky (kdy po peripetiích působebných tlakem sociálních okolností vítězí spravedlnost a trpělivá láska), které rozmělňoval v dalších románech z Posázaví (*Dědičný hřích*, *Mamánek*, *Opuštěná řeka*, *Chléb odřikáný*) i z dalších prostředí: polabských rybářů (*Rybářova žena*), kočovných hereckých společností (*Ztracený člověk*, *Pod mrakem*), pražských trhovců (*Lidé z trhu*). V trilogii *Zpáteční voda*, *Veselá ves*, *Kuropění* se na sklonku 40. let pokusil o zachycení osudů posázavských mlynářských a selských rodů od 70. let 18. století v širším záběru sociálního a politického kontextu a v žánru románové kroniky. V 50. letech se snažil svůj obraz Posázaví částečně přizpůsobit dobovým socialistickorealistickým postupům (*Plavecký mariáš*, *Lidé od vody*). Svůj vztah k rodnému kraji a svou potřebu harmonie resumoval v knize vzpomínek *U nás na Sázavě* a v povídce *Děda Zdravičko*, oslavující životní moudrost převozníka žijícího v symbióze s řekou. M. prózy pro mládež charakterizuje didaktičnost prosazující se v rámci vyzkoušených námětů: zejména látek z hereckého života (*Bez masky...*) a z Posázaví (*Luba nevolnice* zachycující konflikt pohanství a křesťanství v 10. století, *Na hranici života a smrti* o odboji v období nacistické okupace); román *Sil jsem, nežal jsem* věnoval osudům bratranců Veverkových. Rozsáhlá byla též jeho novinářská činnost zábavného a lidovýchovného charakteru. M. je rovněž autorem filmových scénářů a námětů (vesměs s K. Steklým): Prázdna kolébka (1944, strojopis), Zlaté hnízdo (1945, strojopis), Sírěna (1946, strojopis), Kariéra (1948).

ŠIFRY: -or, -or. ■ PŘÍSPĚVKY in: Beseda naší rodiny (1945–48; 1948 R Země milovaná); Besedy Času (1914); Čes. slovo; Haló – nedělní noviny (1948–49); Hovory o knihách (1937–39); Hvězda českosl. paní a dívek (od 1925); Kalendář republiky

1924; Kopřivy; Květen (1945, 1949); Květy (1949–50); Lid. demokracie; Máj (1907, debut); Mladá fronta (1947); Národní kalendář na rok 1948; Nár. politika; Nár. práce; Nová svoboda (1930); Nové slovo (1946); Obrana venkova (od 1920); Práce (1948–49); Právo lidu (1934); Pražský ilustrovaný zpravodaj (od 1920); Ročenka Května (1947–48); Rudé právo (1930); Svět práce (1946); Svět v obrazech (1953); Svob. slovo (1946–47); Svob. zítřek (1946–48); sb. Symfonie války (1931); Venkov; Zeměd. noviny (1946); – posmrtně: sb. Formani, vandrovníci, voraři (1988); Podblanická čítanka (Beneš 1990). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Hrdinný kočiáš (P 1915, podp. Fran Morávek); Nový Cyrano a jiné povídky o lásce (1916); Matka (BB 1918); Historie psí a kočičí a jen trochu lidská 1, 2 (PP 1920); Boj o nebe (R 1922 ← Pražský ilustrovaný zpravodaj 1921–22, přeprac. v kn. Srdce na zámek); Zlato (PP pro ml., 1923, přeprac. v knihách Horymír a Luba nevolnice); Sražený orel (D b. d., 1923, i. prem.); Šprýmovné kousky Frantíka Vovíška a kozla Bobeše (BB pro ml., b. d., 1923, k obrázkům J. Lady); Dobrodružství Tondy Čutala (P pro ml., 1929, k obrázkům J. Lady); Veselý krok přes celý rok (BB pro ml., 1929, k obrázkům J. Lady); Fanyňka z údolí (D b. d., 1929, s V. Moserem, prem. 1919 s hudbou V. Mühlbacha); Růženka z kantýny (D b. d., 1929, s V. Moserem, prem. 1918 s hudbou V. Mühlbacha); Král Podskalí (D b. d., 1929, s V. Moserem, prem. 1923 s hudbou V. Mühlbacha); Špatný voják (R 1930); Ohnivá lázeň (R 1931); Plavci na Sázavě (R 1932); Divočina (R 1933); Skalní plemeno (R 1934); Byl na Sázavě přívoz (R 1935); Dědičný hřích (R 1936); Srdce na zámek (R 1937, přeprac. knihy Boj o nebe); Jediná cesta (R 1938); Mamánek (R 1939); Bez masky aneb Tři od divadla a ostatní kolem nich (R pro ml., 1940); Ztracený člověk (R 1940); Opuštěná řeka (R 1941); Rybářova žena (R 1941); Horymír (R 1941, přeprac. P z kn. Zlato); Luba nevolnice (R pro ml., 1941, přeprac. P z kn. Zlato); Pod mrakem (R 1943); Chléb odřikáný (R 1944); Na hranici života a smrti (P pro ml., 1946); Lidé z trhu (R 1946); Blázen z Lorety (PP 1946); Ráj u vody (PP 1947); Zpáteční voda (R 1947, 1. d. trilogie); Veselá ves (R 1948, 2. d. trilogie); Plavecký mariáš (PP 1951); Kytka zelená (R pro ml., 1953); Lidé od vody (PP 1955); Sil jsem, nežal jsem (R pro ml., 1955); U nás na Sázavě (vzpomínky, 1957); – posmrtně: Děda zdravičko (P 1958); Kuropění (R 1985, 3. d. trilogie, ed. F. D. Bulánek ← Květy 1949–50). ■ SCÉNICKY. *Hra*: Domov náš (1947, prepis kn. Srdce na zámek). – *Operety* (s V. Moserem a s hudbou V. Mühlbacha): Veselé komptoiristky (1917); Láska vždy vítězí (1917); Komtesa Iza (1918); Pohádka máje (1925); „Aut“ (1926); Já tě mám tolik rád...! (1926). ■ REDIGOVANÝ časopis: Obrana venkova (1920), Pražský ilustrovaný zpravodaj (1924, od č. 47 – 1940), Hvězda českosl. paní a dívek (1925–32). ■ USPOŘÁDAL A VYDAL: Národní kalendář na rok 1948 (1947, s F. D. Bulánkem a J. Škodou). ■

LITERATURA: F. D. Bulánek: Spisovatel, novinář a člověk J. M. (1948). ■ ● ref. Nový Cyrano a jiné povídky o lásce: Kaz. (F. S. Procházka), Zvon 16, 1915/16, s. 574; -t., PL 25. 6. 1916 ●; ● ref. Špatný voják: J. O. Novotný, Cesta 12, 1929/30, s. 561; P. Buzková, Čin 1, 1929/30, s. 842; V. Brtník, Venkov 19. 7. 1930 ●; ● ref. Ohnivá lázeň: drb. (J. Borecký), Zvon 32, 1931/32, s. 279; F. Dlouhán (Bulánek), Čin 3, 1931/32, s. 828; a. (J. Hora), LitN 1932, č. 5 ●; ● ref. Ohnivá lázeň a Plavci na Sázavě: J. St. (Staněk), Čes. osvěta 29, 1932/33, s. 185; K. Sezima, Lumír 59, 1932/33, s. 535 ●; ● ref. Plavci na Sázavě: F. K. (Křelina), Venkov 29. 12. 1932; drb. (J. Borecký), Zvon 33, 1932/33, s. 208; K. Hacker, LidN 25. 5. 1933; M. M. (Majerová), Čin 1933, s. 118 ●; ● ref. Divočina: A. N. (Novák), LidN 2. 12. 1933; drb. (J. Borecký), Zvon 34, 1933/34, s. 125; K. Sezima, Lumír 60, 1933/34, s. 529; M. Majerová, Čin 1934, s. 1046 ●; ● ref. Skalní plemeno: J. Thon, LidN 26. 11. 1934; K. Sezima, Lumír 61, 1934/35, s. 460; A. Č. (Černík), Čin 1935, s. 60 ●; ● ref. Byl na Sázavě přívoz: Benj. J. (Jedlička), LidN 23. 12. 1935; K. Sezima, Lumír 62, 1935/36, s. 174; drb. (J. Borecký), Zvon 36, 1935/36, s. 238 ●; ● ref. Dědičný hřích: Vch. (K. Vlach), Rozhledy 1936, s. 227 (též ref. Špatný voják); sl. (J. Strnadel), Ranní noviny 3. 12. 1936 ●; ● ref. Srdce na zámek: -kc. (J. Kunc), Rozhledy 1937, s. 198; V. T. (Tichý), PL 18. 11. 1937; Sl. (J. Strnadel), Čin 1938, s. 11 ●; ● ref. Jediná cesta: J. Šup, KM 1938, s. 440; vbk. (V. Běhounek), PL 13. 11. 1938; drb. (J. Borecký), Zvon 39, 1938/39, s. 154 ●; ● ref. Mamánek: drb. (J. Borecký), Zvon 39, 1938/39, s. 558; b. (V. Běhounek), Nár. práce 28. 5. 1939; F. Křelina, Venkov 15. 6. 1939 ●; ● ref. Bez masky: Inz. (L. N. Zvěřina), Čteme 2, 1939/40, s. 201; V. T. (Tichý), Nár. práce 29. 8. 1940 ●; ● ref. Ztracený člověk: Hk. (J. Holeček), Naše zprávy 1940, č. 57; V. T. (Tichý), Nár. práce 22. 8. 1940; J. Knap, Venkov 31. 10. 1940 ●; V. T. (Tichý): ref. Opuštěná řeka, Nár. práce 11. 6. 1941; ● ref. Rybářova žena: jšk. (J. Š. Kvapil), Naše doba 49, 1941/42, s. 318; vpa (V. Pazourek), LidN 13. 6. 1942 ●; V. T. (Tichý): ref. Luba nevolnice, Nár. práce 27. 5. 1942; ● ref. Pod mrakem: Lnz. (L. N. Zvěřina), Čteme 1943, s. 65; jšk. (J. Š. Kvapil), LidN 25. 5. 1943 ●; J. M. (Machoň): ref. Chléb odříkaný, LidN 13. 3. 1944; F. Buriánek: ref. Lidé z trhu, Zeměd. noviny 18. 7. 1946; Hdk.: ref. Na hranici života a smrti, Svob. noviny 5. 3. 1946; ● ref. Blážen z Lorety; zdk (Z. Koňák), NO 26. 7. 1946; F. H. (Hampl), Práce 22. 8. 1946; K. Polák, KM 1946, s. 354 ●; ● ref. Zpáteční voda: Hý (L. Holý), Svob. slovo 31. 10. 1947; V. Tichý, Kulturní politika 3, 1947/48, č. 28 ●; V. Tichý: ref. Veselá ves, Kulturní politika 3, 1947/48, č. 41; ● k šedesátinám: kp (K. Polák), PL 1. 5. 1948; G (F. Götz), NO 4. 5. 1948 ●; Z. Pešat: ref. Blážen z Lorety a Lidé z trhu, LidN 17. 7. 1949; G. Procházka: ref. Kytka zelená, LitN 1953, č. 31; ● nekrology: F. D. Bulánek, Zeměd. noviny 15. 4. 1958; gf (G. Franc), LD 16. 4. 1958; K. Nový, LitN 1958, č. 16 ●; ● ref. Děda Zdravíčko: -No- (Vl. Novák), Mladá fronta 14. 6. 1958; M. Jung-

mann, LitN 1958, č. 27 ●; F. D. Bulánek: Zpodobitel zaslého světa, Květy 1968, č. 17; F. Hampl in Dobrodružství J. Seiferta a jiné vzpomínky na známé i méně známé spisovatele (1969, s. 105); J. Šanda in J. M.: Ohnivá lázeň (1971) + Plavci na Sázavě (1974); F. D. Bulánek in J. M.: Veselá ves (1978) + M. pragensia, LD 20. 5. 1978; D. Moldanová in J. M.: Byl na Sázavě přívoz (1988); J. Pelán in Formani, vandrovníci, vořaři (1988).

lm

Moravská národní jednota viz Matice moravská

Moravská revue

1899

Realisticky orientovaný kulturněpolitický časopis věnující pozornost společenským otázkám, vědě, umění a literatuře.

Podtitul: Rozhledy po umění, vědě a životu sociálním (na obálce: Čtrnáctideník pro umění, vědu a život sociální). – *Redaktor, majitel a vydavatel:* J. Tůna, Brno. – *Periodicita:* 2x měsíčně, od 1. ledna 1899 do 31. října 1899 14 čísel; v květnu vyšlo pouze 1 číslo, v srpnu a září žádné, v říjnu 1 číslo.

M. r. založil novinář, národohospodářský publicista a kulturní pracovník J. Tůna (* 1. 9. 1862 Olešnice u Boskovic, † 27. 10. 1927 Letovice u Boskovic), stoupenec masarykovského realismu, jež předtím prosazoval v politickém hnutí Mladá Morava (1896–97) i vydáváním čtrnáctideníku Naše Morava (1897–98). Obdobné ideové zaměření měla M. r., která po zániku Nivy a Vesny 1897, v době, kdy moravské kulturní časopisectví bylo ovládáno kněžskými orgány, představovala typ moderního a pokrokového periodika, zahrnujícího do svého zájmu kromě problémů Moravy širokou sféru duchovního života. Ve spolupráci s Moravskoslezskou besedou v Praze byla při časopise zřízena Knihovna Moravské revue, v níž však vyšel pouze jeden svazek (přetisk stati K. Kadlece O poddanství a robotě v českých zemích, původně publikované v M. r.). Brzký zánik M. r. byl podle prohlášení redaktora (obálka č. 14) způsoben nikoli nedostatkem platících předplatitelů, nýbrž „vnějšími vlivy“.

M. r. byla kulturněpolitickým časopisem poměrně širokých tematických a oborových zájmů. Přinesla stati z historie (J. Dvořák i pod šifrou J. D., K. Kadlec), filozofie (J. Suchý), též filozofie českých dějin a politiky (překlad něm. stati T. G. Masaryka a výtahy z jeho přednášek), z etiky (J. Křen), práva (B. Lepař, Z. Lepař), pojednávala o moravském školství i o specifičnosti vzdělávání slepců a hluchoněmých (J. Válek aj.), o dotacích moravské zemské správy na vědu a umění (F. Roháček), o aktuální otázce česko-německých vztahů na Moravě (J. Dočkalík, J. Dvořák, F. Jokl, V. J. Procházka aj.) nebo i politickém spojení s Maďary (K. Kálal). Značný zájem se soustřeďoval na obecnou i specificky moravskou problematiku umění. Otiskovány byly *stati estetické* (K. Pelant, překlad úvah L. N. Tolstého *Co jest umění?*), *výtvarné* (K. Pelant) a *literární* (A. Mrštík: *Literatura pro mládež*) i *referáty hudební* (K. Sázavský i pod šifrou K. S., dále šifra A. P.), sledován byl knižní trh na Moravě. Programové navazování na snahy o osobitý přínos Moravy českému umění se projevilo přetištěním starší stati L. Čecha *O úkolu krásné literatury české na Moravě* i úvahou J. Merhauta *Charakter brněnského divadla, jejíž úsilí o uměleckou individualitu brněnské scény v následné anketě podpořili L. Janáček, K. Kadlec, J. Klvaňa, J. Kvapil, F. Lacina, A. a V. Mrštíkové, F. A. Šubert aj. Literární recenze J. Kamenáře (šifry J. Kř., Jkř.), R. Vrzala (šifra -al.), pseudonymu Zacharov a šifer -2b- a Sk. odmítaly průměrné a podprůměrné práce (B. Viková-Kunětická, V. Pittnerová, Otec Kondelík a ženich Vejvara od I. Herrmanna), a to včetně prací moravských autorů (Písničky F. S. Procházky, sbírka K. Dostála-Lutinova *Království boží na zemi*), příznivě přijímaly prózy F. X. Svobody, R. Svobodové, J. Laichtera a S. Boušky. Kontakt s redakcí *Herbenova Času* umožnil Tůnovi již 1. 3. 1899 publikovat, že P. Bezruč žije v Brně. *V beletristické části* kromě nemnoha básní známých autorů (V. Dyk, J. S. Machar, A. Sova, též K. Babánek, J. Kalus) převažovaly pokusy mladých, hlavně moravských spisovatelů (B. Glos, J. Kamenář, E. Navrátil, H. Nosková, tj. Malířová, B. Odstrčil, K. Rejsek, F. Sekanina, F. Soldán, J. Svítal pod pseud. J. Karník), které prozrazovaly vliv symbolistní a dekadentní stylizace i macharovského pesimismu. *V prozaických příspěvcích* časopis přinesl práce s venkovskou tematikou (L. Pohorská, J. Za-*

choval a zejm. román J. Sumína „...A rozmnožím potomstvo tvé“, knižně vydaný 1903 s tit. *Potomstvo*) a dále lyrizující a reflexivní prózy, namnoze generační výpovědi mladých autorů (B. Beneš, J. Bureš, K. Elgart, F. Chaluha, J. Křen, J. Málek, J. Matějka, V. Mrštík, O. Theer pod pseud. O. Gullon).

LITERATURA: an.: *Volné rozhledy* (ke vzniku M. r.), Osvěta 1899, s. 189; an.: *Otázka důstojného divadla českého v Brně* (o anketě M. r.), Krok 1899, s. 93; an.: M. r., *Naše doba* 1899, s. 318; an.: *Morava* (k zániku M. r.), *Srdce* 1, 1901/02, s. 29; J. Malíř: *Počátky politického realismu na Moravě*, CMM 1987, s. 81.

pp

Moravské kolo spisovatelů

Působnost 1912–1949

Moravská spisovatelská organizace v Brně zdůrazňující svébytnost a tradice moravské literatury. Svou zprvu příležitostnou svépomocnou publikační činnost od 1929 soustředila do přidruženého Družstva Moravského kola spisovatelů, z něhož vybudovala významné regionální nakladatelství.

Moravské kolo spisovatelů (MKS) vzniklo jako první samostatný literární spolek na Moravě z popudu moravských literátů soustředěných kolem deníku *Moravská orlice* po neúspěšném pokusu o společné působení s výtvarníky v Klubu přátel umění v Brně. Jeho stanovy byly schváleny 24. 5. 1912, ustavující schůze se konala v Luhačovicích 5. 7. 1912. Do prvního výboru spolku byli zvoleni V. K. Jeřábek (předseda), O. Bystřina (místopředseda), J. Holý (jednatel), S. Kovanda (pokladník), M. Jahn, F. Sokol Tůma, S. K. Neumann (členové výboru). MKS si vytyčilo jako hlavní úkol hájit zájmy svých členů a plnit podpůrné a ediční funkce. K podpoře vdov a sirotek po spisovatelích a spisovatelů v nemoci a ve stáří zřídilo po vzoru pražského Svatoboru na paměť V. Mrštíka tzv. Mrštíkův fond. Podílelo se na rozhodování o zemské literární dotaci, pořádalo zájezdy do menších moravských měst a podporovalo kulturní akce. Každoročně vydávalo členské knižní prémie. Po prvním roce činnosti sdružovalo 27 spisovatelů a 17 přispívajících členů. 1915–20 byl jednatelem spolku V. Martínek, za jehož redakce vyšel sborník

Moravské kolo spisovatelů

Pozdrav Moravy bratřím v poli (1915). 1917 podepsalo 17 členů MKS poselství českých spisovatelů Čes. poslancům na říšské radě. 1919 si spolek vymohl obnovení zemské literární dotace, z níž byly uděleny ceny za válečné roky. Po válce převážně příslušníci nejmladší generace, ovlivnění moderními literárními směry a odmítající regionálnost, tradicionalismus a malou uměleckou náročnost, založili vlastní sdružení Literární skupina. V předsednictví MKS se od 1921 po odstoupení V. K. Jeřábkoví vystřídali O. Bystřina (1921–23 a opět 1925), J. Holý (1923–25), K. Elgart Sokol (1925–29), A. Trýb (1929–30), J. Staněk (1930–36). K oživení činnosti spolku došlo zejména po nástupu Ad. Veselého do funkce jednatele (1923), kdy vznikly dvě sekce: vydavatelská, starající se o vydávání členských premií, a organizační. 1924 bylo členy již 36 spisovatelů, mj. B. Beneš Buchlovan, P. Bezruč, R. Bojko, O. Březina, J. Cipr, S. Cyliak, J. Deml, K. Elgart Sokol, M. Jahn, V. K. Jeřábek, J. Kalus, S. Kovanda, A. Mrštík, G. Preissová, O. Přikryl, J. Sumín, R. Těsnohlídek, A. Trýb. Vydavatelská činnost, kterou ve 20. letech inicioval zprvu zejména Ad. Veselý, postupně sílila a kromě každoročních premií byly vzrůstajícímu počtu přispívajících členů, kteří tvořili odběratelskou obec na principu čtenářského klubu, nabízeny za výhodných podmínek další knihy od činných členů spolku. 1925 založilo MKS pro své členy informační zpravodaj Pískle v trní, 1930 změněný na spolkový časopis Kolo. Zintenzivnění vydavatelské činnosti i růst počtu přispívajících členů v druhé polovině 20. let (1928 mělo MKS 51 činných a 2750 přispívajících členů) vedlo k založení Družstva Moravského kola spisovatelů (DMKS), které se ustavilo jako svépomocný samostatně hospodařící nakladatelský podnik při MKS (na mimořádné valné hromadě 25. 11. 1928) za jeho kapitálové účasti. Hlavními iniciátory byli K. Elgart Sokol, P. Fink, V. Martínek, J. V. Sedlák a Ant. Veselý, prvním předsedou DMKS (1928–29) se stal K. Elgart Sokol, zástupcem MKS v družstvu byl V. Martínek. DMKS převzalo a rozšířilo předchozí vydavatelskou praxi MKS a 1932 získalo nakladatelskou koncesi. Po útlumu činnosti během hospodářské krize převzala vedení MKS 1936 mladší generace, inklinující k ruralismu (Z. Bár, M. Elpl, R. Habřina, F. Horečka, J. Koudelák, F. Neužil, A. C. Nor, J. V. Sedlák, J. Spáčil, Ant. Veselý), předsedou se

stal J. Marcha (do 1941). Zatím organizačně nejspochopnější vedení realizovalo několik změn: zlepšilo hospodářskou základnu získáním nových přispívajících členů, což umožnilo v Brně otevřít vlastní knihkupectví a uměleckou galerii. Od 1. 1. 1937 došlo k rozšíření časopisu Kolo a za účasti klubu výtvarných umělců Aleš (spoluvydavatele Kola 1937–38) k jeho proměně v umělecký revuální měsíčník, otevřený všem československým spisovatelům a malířům. V té době dostoupil počet činných členů 70 a MKS fungovalo jako oficiální reprezentant moravských spisovatelů. Mnozí z významných členů (např. P. Bezruč, J. Čep, V. Nezval, G. Preissová, V. Vančura, V. Závada) však ve spolku nikdy aktivně nepůsobili. Prostřednictvím návštěvy slovinského esejisty, kritika a překladatele české literatury B. Borke byly rozvíjeny československo-jihoslovenské kontakty. V květnu 1939 se ustavila za předsednictví F. Trávníčka regionální komise MKS pečující o zachování národního, kmenového a kulturního svérázu jednotlivých krajů Moravy. Po zastavení časopisu Kolo v únoru 1941 a pozdějším zatčení funkcionářů R. Habřiny (jednatele od 1938) a J. Zatloukala (předsedy od 1941) posílilo nové vedení MKS postavení spolku zejména intenzivní a ekonomicky úspěšnou ediční činností Družstva. Počátkem 1942 převzali řízení Družstva předseda MKS D. Chalupa, jednatel V. Stupka a V. Prokůpek, který byl koncem t. r. jmenován jeho prvním ředitelem. Do 1945 dosáhla odběratelská obec asi 5000 členů. Ze svých zisků (zejména z výtěžku prodeje protektorátními úřady nepovolených dotisků vydávaných knih) podporovalo prosperující nakladatelství do konce okupace rodiny vězněných a popravených členů MKS i jiných umělců a autory, kteří nesměli publikovat. Po osvobození 1945 přerušil načas činnost MKS pokus komunisticky orientovaných moravských spisovatelů o jeho přeměnu v jednotnou spisovatelskou organizaci na Moravě pod názvem Moravské literární sdružení. Neúspěch této snahy vedl v říjnu 1945 k založení další organizace Sdružením moravských spisovatelů, jejímž jednatelem se načas stal bývalý funkcionář MKS J. Zatloukal. MKS pokračovalo v přerušené činnosti, v květnu 1946 postavilo do svého čela V. Martíňka a t. r. navázalo kontakty s polskými spisovateli. Svými přibližně 140 činnými a 9000 přispívajícími členy tvořilo za podpory nár. socialistické strany výraznou

protiváhu socializujícím tendencím v moravské kultuře. Poválečné konflikty MKS se přenesly i na Družstvo, zejména ve střetech s konkurenčními brněnskými nakladatelskými podniky. DMKS se vydavatelsky otevřelo i nečlenům MKS a ve snaze o překonání úzce regionalistického profilu usilovalo o získání novinek renomovaných autorů, vydávalo četné reedice (zejména úspěšné tituly zaniklého pražského nakl. Novina) a zařadilo i několik překladů. Čtenářskou základnu mělo rozšířit i ustavení Klubu mladých čtenářů (1947). Posledním předsedou DMKS byl od 1947 M. Elpl. Po únoru 1948 se prostřednictvím akčních výborů sloučilo MKS a Sdružení moravských spisovatelů ve Skupinu moravskoslezských spisovatelů v rámci Syndikátu čes. spisovatelů. V následujícím roce však Skupina zanikla. Do DMKS byla počátkem března 1948 dosazena národní správa (nár. správcem se stal berní úředník J. Caha, uměleckým ředitelem V. Pazourek) a poté je rovněž převzal Syndikát čes. spisovatelů. Koncem 1948 nakladatelství právně zaniklo, poslední rozpracované tituly vycházely ještě 1949. – První spolkové místnosti získalo MKS až 1924 na nám. Svobody 21, 1925 expedovalo publikace z bytu S. Cyliaka ve Veverské 28, 1925–27 sídlilo v Jakubské 1, 1928–29 v Bratislavské 58, 1930–32 na Zelném trhu 17, od 1933 ve Veselé 33, od 1936 v paláci YWCA na Dominikánském nám. 2 (spolu s knihkupectvím a uměleckou galerií), za okupace asi od 1943 na třídě Hermanna Göringa 37 (dříve a pak Masarykova), po válce v Běhounské 3–5. Na adrese MKS sídlilo od konce 1928 též DMKS.

I když DMKS bylo formálně samostatným podnikem, s MKS bylo propojeno finančně (účastí spolku), personálně (vedoucími funkcionáři) i členskou základnou (členy Družstva mohli být jen členové MKS). Publikace byly vydávány střídavě pod hlavičkou MKS (před založením DMKS a na přelomu 30. a 40. let) a DMKS (zejména na přelomu 20. a 30. let a po 1942), vždy však jako součást jednoho edičního programu. 1925–30 vydal spolek devět drobných monografií o moravských spisovatelích P. Bezručovi, O. Březinovi, K. Elgartu Sokolovi, M. Jahnovi, V. K. Jeřábkovi, J. Kalusovi, A. Mrštíkovi, F. S. Procházkovi a F. Sokolu Tůmovi se vzpomínkovými, životopisnými a literárněhistorickými příspěvky zpravidla od několika autorů a biobibliografickými přehledy

(publikace byly někdy uváděny pod souhrnným označením Monografie o spisovatelích); edičně se na nich převážně podílel Ad. Veselý. Do konce 20. let vydalo MKS též několik titulů v koprodukcí s pražskými nakladatelstvími Fr. Borový, Družstevní práce a Sfinx ze sazby jejich běžného nákladu. DMKS vydávalo hlavně tradiční realistickou a vypravěčskou prózu s tematikou moravského a slezského venkova, často v něm publikovali autoři hlásící se k ruralismu nebo tomuto programu blízcí. Příležitostně vydávalo též literaturu pro děti a mládež. Po prvním pokusu o knižnici *Knihy MKS* (1927, 2 sv., autoři B. Beneš Buchlovan, M. Jahn) ještě před vznikem Družstva a po bibliofilské knižnici *Studánka* (1929–31, 4 sv., red. B. Beneš Buchlovan; autoři M. B. Böhnel, K. Elgart Sokol, M. Jirko, J. V. Sedlák) se další knižnice rozvinuly až s ústupem knižní odbytové krize z první poloviny 30. let. Prozaickou knižnici *Nová knihovna MKS* (1936–43, 22 sv., red. M. Elpl, R. Habřina a Ant. Veselý), v níž se autorsky kromě jejích redaktorů uplatnili R. Bojko, J. Humberger, M. Jahn, S. Kovanda, F. Kožík, F. Kropáč, F. Křemela, V. Martínek, V. Prokůpek, M. Přileská, A. Skálová, F. Směja, J. Spáčil, V. Stupka, J. Sumín, A. Šrámek a z cizích E. Ott, doplňovala v téže redakci (M. Elpla později nahradil D. Chalupa) *Nová knihovna poezie MKS* (1938–41, 12 sv.; autoři Z. Bár, J. Florian, A. Gajdoš, R. Habřina, J. Kalus, J. Karník, Z. Kriebel, J. Marcha, M. Paráček, J. V. Sedlák, J. Uher, J. Zatloukal). Zrušení okupačních edičních omezení umožnilo vznik nových knižnic, které naplňovaly poválečný rozšířený ediční program. Poezie reagující na válečné hrůzy a poválečný společenský vývoj byla soustředěna do knižnice *Sad* (1946–48, 12 sv., red. J. Urbánková a F. Lazecký; autoři: K. Bednář, R. Bojko, M. Jirko, B. Kafka, F. Kropáč, F. Lazecký, F. Listopad, J. Ošmera, Z. Skyba, Z. Spilka, J. Strimplová, J. Vladislav). V prozaické knižnici *Vinice* (1946–49, 36 sv., red. M. Elpl a V. Prokůpek) byly kromě četných reedic zastoupeny aktuální svědecké a vězeňské výpovědi (M. Elpl, O. Košutová), tradičně laděné romány a povídky moravských autorů (A. Kolek, Č. Kramoliš, F. V. Kříž, F. Neužil, J. Spáčil aj.), konvenční prózy (S. Špálová) i vzpomínky (J. Čarek, J. Marcha). Od 1947 se vyskytly i překlady (J. Andrzejewski, F. Lefèvre, H. Söderberg aj.). Nevyhraněná knižnice *Corona* (1946–47, 3 sv.) přinesla posmrtné tor-

Moravské kolo spisovatelů

zo básně J. Hory Pokušení a překlady z J. P. Jacobsena a W. P. Thackerayho. O spojení výchovných cílů s uměleckostí programově usilovala mládeži určená prozaická knižnice *Slunečnice* (1946–48, 10 sv., red. V. Prokůpek a A. Šrámek; autoři F. Bíbus, K. Bochořák, R. Kapounová, J. Knob, S. Kovanda, F. Kožík, F. Křelina, J. Loubalová, V. Martínek a J. Nečas), kterou doplňovala knižnice veršů a říkadla pro nejmenší *Radovánky* (1946–48, 4 sv.; autoři D. Chalupa, V. Renč, Z. Spilka, J. Urbánková). Jediná za války zahájená knižnice *Most* (1940–48, 4 sv., red. R. Habřina, V. Stupka, J. Zatloukal) přinesla literárněvědně zaměřené eseje a studie od J. Racka (Bratři Mrštíkové a jejich citový vztah k Leoši Janáčkovi), V. Stupky (Svědectví krásy a písma), F. Horečky (Ohnivý květ) a F. V. Autraty (Magdalena Dobromila Rettigová). Graficky upravoval publikace MKS zprvu Ad. Veselý, později P. Dillinger, A. Jero, V. Mašek, E. Milén a zejména F. Bílkovský. Na výzdobě jednotlivých titulů se podíleli převážně s Moravou a Slezskem spjatí výtvarníci J. Baruch, A. Beran, R. Brun, F. Doubrava, F. Duša, B. Dvorský, M. Florian, E. Hlavica, F. Hlavica, K. Jílek, A. Kašpar, E. Kotrba, R. Kubíček, S. Lolek, F. Süsler a F. Vrobel, ve 40. letech příležitostně též V. Rabas, V. Rada, V. Sedláček, V. Sivko, F. Tichý, J. Trnka aj.

KNIŽNICE. *Beletrie a práce o literatuře*: Kniha MKS (1927); Studánka (1929–31); Nová knihovna MKS (1936–43); Nová knihovna poezie MKS (1938–41); Most (1940–48); Corona (1946–47); Radovánky (1946–48); Sad (1946–48); Slunečnice (1946–48); Vinice (1946–49). ■ SOUBORNÁ VYDÁNÍ: O. Bystřina (jen sv. 2, 6), M. Jahn (1 sv.), Ad. Veselý (jen sv. 9). ■ Z DALŠÍ PRODUKCE. *Původní práce*: alm. Na ouvrati (1913); O. Přikryl: Haná a Romža (1914); sb. Pozdrav Moravy bratřím v poli (1915); F. Taufer: Zhudebněný život (1918); S. Cyliak: Dva svatí mezi hříšníky (1924); M. Jahn: Lukáš Ruman (1924); Ad. Veselý: Dům naděje (1924); B. Beneš Buchlovan: O malíři, Polušce a paní (1924) + Ožehnutí (1931); J. Cipr: Jsemť já z kraje muzikantů (1924) + Venkovská pošta (1929) + Po zákonu srdce (b. d., 1933) + Skopolamin (b. d., 1934); ant. Čtverozvuk (1926); F. Kropáč: Peklo milosti (1928); K. Elgart Sokol: Slunovrat (1928) + Sahara (1929) + Zápas (1933); J. Marcha: Halali haló! (1928) + Chvilí v Řecku (1934) + Zlatá v zelené (1935) + Řeč země (1936) + Zpěvy na Jugoslávii (1936) + Pastýř z Javorníků (1937) + Listy z cest 2 (1939) + Z okna pokojného domu (1940); Ant. Veselý: Barevné stíny (1928) + Letní zrcadlení (1936) + V záři i stínu

(1942); R. Bojko: Na tichém ostrově (1929); V. Martínek: Básně (1929) + Duhový pták (1929) + Plameny (1929); J. V. Sedláček: Daň boží (1929); Pavel Fink: Návrat vítězů (1929) + Obrněnec Hubitel (b. d., 1931) + Za severním sluncem (b. d., 1931); A. Šrámek: Bukovští (1930) + Láska z východu (1935) + Nahajka a klas (1936) + Hráči s mládím (1937) + Skřivánci z Velké nivy (1944); Z dopisů Otokara Březiny Anně Pammrové (1931); F. Kopeček: Dar pěti vteřin (b. d., 1931); S. Kovanda: Pianista v baru (b. d., 1931); F. Horečka: Uloupená věčnost (1931) + Za pět minut dvanáct (1933); Č. Kramoliš: Život na horách (b. d., 1932) + Javornické hody (1944); V. K. Jeřábek: Otcovství (1932) + Těžké vlny (1945); J. Bárta: V soumraku ideálů (1934); R. Habřina: Legendy vzpoury (1934) + Kralická tiskárna (1936); M. Elpl: Města na pobřeží (1935) + Vteřina (1936) + Objevil jsem nebe (1938) + Don Quijote před kostelem (1944); J. Spáčil: Úsvit v nás (1935) + Zázračná halena (1944); F. Kožík: Nové srdce (1936); F. Neuzil: Země v průvanu (1936); J. Sumín: Povídky skoro neuvěřitelné (1937); Z. Spilka: Tři paví péra (1937) + Jenom žal (1939) + Objevitel pokladu (1940) + Plynoucí oblaka (1942); Z. Kriebel: Proutěná píšťala (1938); F. Pecháčková: Slaměný dům (1938); A. Böhm: Věčný tulák (1939); F. Směja: Odcházeli (1940); J. Urbánková: Vonička (1943); V. Prokůpek: Naše hříbátka (1943) + Žitný dvojklas (1943); K. Bochořák: Zápisník (1943) + Snář a planetář (1944); A. Gajdoš: Ježíšovo kvítí (1943) + Kominíčkovy štěstí a jiné pohádky (1944); V. Stupka: Žízňivý u pramene (1943) + Básnická pouť Jana Čarka (1947) + Dušemi předchůdců za zákonem pravdy (1947) + Literární dílo Jindřicha Spáčila (1947); J. Karník: Srdce a obrázky z pouťi (1944); Z. Vavřík: Kolovrat (1944). – *Překlad*: E. Ady: Krev a zlato (1935, přel. M. Elpl). ■ PERIODIKA: Pískle v trní (1925–29); Kolo (1930–41, 1946–48). ■

LITERATURA: alm. Čtvrt století MKS (1937): Činní členové MKS a DMKS... (memorandum, b. d., 1945, rozmnož.); Informace o DMKS a jeho činnosti od roku 1942 (Brno 1945). ■ B. Beneš Buchlovan: Úprava knih Moravského kola, Pískle v trní 1929, č. 6; V. K. Jeřábek, J. Staněk: 20 let MKS, Kolo 1932, s. 105; O. M. (Mikukášek): Nová organizace moravských literátů, Rovnost 19. 6. 1945; an.: Moravští spisovatelé rozeznání policií, Slovo národa 5. 3. 1946; B. Hochman: Pravda o MKS, Rovnost 10. 3. 1946; V. Prokůpek: Nakladatelské podnikání na Moravě, Kolo 11, 1946/47, s. 140; F. Křelina: Nejnaléhavější kulturní úkol moravský, Morava 1948, č. 1; A. Hájková, Z. Kožmín, Š. Vlašín: Literární život v Brně v letech 1918–1965, Brno v minulosti a dnes 8 (1966, s. 302); V. Žampach: Boj o jednotu moravských spisovatelů, sb. Od února k socialismu (UJEP Brno 1974, s. 233); V. Prokůpek: Převlékání hadů, LD 29. 3. 1968 → A. Kratochvíl: Žalují 2 (b. d., 1990, s. 56); F. Neuzil: Vzpomínání nad odešlými tvářemi, LD (Brno) 23. 11. 1993; S. Bartůšková: DMKS, ČLit 1994, s. 660.

sb, az